ATEITIS

Nr. 2. 1923 m. Vasario mėn. XIII metai.

V. STONIS.

DARŽELĮ LANKANT.

Kai daržėlį aplankiau
Vieną gėlę nuraškiau
Tylomis pasiketinęs
Tau prisegti prie krūtinės, —
Aš gėlelę nuraškiau.

Nuraškiau ją su malda,
Kad mane tu bent kada
Atsimintum, kaip tą gėlę,
Bet tik širdį man sugėlė,
Nors ir skyniau su malda.

Ryt suvytusios gėlės
Niekas jau nebemylės:
Ji, daržėlyj nuraškyta,
Džius, drugelių nelankyta,
Ir vienužė begulės.

Kai gėlelės nebeliks
Atminimai draug pranyks;
Žiedelius kitus tu skinsi,
Vainikėlį sau bepinsi,
Man tik skausmas bepaliks...

Kam daržėlį aš lankiau,
Kam gėlelę nuraškiau,
Jeigu amžiais ji nežydi,
Jei mirtis tik ją belydi,
Kam gėlelę nuraškiau?..

Už miškų, ir už kalnų,
Už berybių vandenų
Auga gėlės, — kai pražįsta,
Niekados jau nebevysta, —
Jų ieškoti aš einu.

Tik Tau tokie žiedai.

Skaistus gegužio rytas. Einu tiesiu, geltona smiltimi išbarstytu ir iš abiejų pusių grakščiais kaštanėliais apsodintu takeliu, ir nuleidęs galvą žemyn giliai svajojau nesuprasdamas nei pats, keno užburtoj, taip meiliai šypsančioj karalijon patekau. Visur ūžia, šlama, skamba negirdėti balsai, sruvena žavintis kvapas, čiurlena, čiuža, ošia... Besvajodamas prisiartinau prie didelio vos pradedančio šieptis rožių krūmo. Tyliai dvelkiąs švelnutis vėjelis jo mažytes šakutes ir dailiai iškarpytus žalius lapelius, o jie pasipuošę tyrais žibančiais šaltos rytinės rasos lašeliais mirga, plevesuoja, supasi, glaudosi mirgančiuose saulės spindulėliuose. Gražūs, tamsiai raudoni lyg aksomu apvilkti, švelnūs, maloniu širdį kutenančiu kvapu rožės žiedeliai, tikrai, kaip gražuolė, šypsosi ir vilioja į save. Bet po žaliųjų lapelių giliai pasislėpę ant žalsvai raudonų stiebelių, žiaurūs aštriais užsirietusiais galais dygiai. Lyg slapčia pažvelgs į tave ir šnypšia: neliesk — įgilsiu!.. Gobšios mano akys, gundė mane nuskinti nors vieną tų žavingų žiedų. Pasidaviau pagungai. Ir prisiartinęs arčiau prie krūmų, atsargiai ištiesiau drebančią ranką prie labiau prasišiepusio žiedo ir iš lengvo, nenuberdamas deimantinės rasas, paliečiau jį. Kerštingi dygiai norėdami apsiginti sulindo giliai į mano rankas ir siurbė karštą mano kraują. Bet aš sužavėtas žiedo grože nieko nejutau. Nuskiniau... Artinau jį prie lūpų karštai pabučiuoti, paglamonėti... bet jis lyg nusiminęs, lyg maldaujančiai žvilgterėjo ir sudrebėjo. Staiga mane apėmė toks neramumas, sąžinės griaužimas... Viduje kažkas kalbėjo „kam nuskinei... kur padėsi... gal numesi, kad suvystų?..“

Taip kankinamas vidujinio balso už savo nesusivaldymą žengiau, iš lengvo, pavėsyj lieknų kaštanėlių, nešdamas drebantį mano rankose taip stebėtinai gražų žiedelį ir galvojau, kur padėti jį, kad nesuvystų, nepražūtų ta stebėtina jo grožė. Gal sielos draugei?.. Juk ji tai myli gėleles — suvilgins šaltu vandenėliu ir žiedelis nebevys. Jie sutiktų. Ir mano draugė šypsosi taip švelniai, gaivinančiai, kaip tos rožės žiedelis.

Taip pat nerimstu ir trokštu priglausti ją prie savo širdies, kaip tą žiedelį. Ir jos veide matosi tie žavį nusišypsojimai, paslaptingi gilūs žvilgsniai. Ir ji moka sužadinti tuos prakilnius šventos meilės jausmus. Tikrai jie sykiu nevystų... Bet... kažin?.. O po tuo sukuringu meilės jausmu, po tuo žavėtinu meilės gražumu... kiek skausmų! Kiek apgaulingo nusivilimo... O! daug skaudesni negu tų dygių aštrumas... Taip besvajodamas nepamačiau, kaip prisiartinau prie baltos, kaip tyras sniegas, kaip švelnusis baltosios lelijos žiedas, iš marmuro nukaltos stovylos. Dievo Motinos paveikslas!.. Švelnūs viliojа prie savęs Jos veido bruožai šypsosi nežemiškos motinos šypsena. Jame taip aiškiai spindi begalinis geraširdingumas, paslaptingai tyra ir šventa mo-

tiniškoji meilė, gailestingumas, glaudi ir saldi užuojauta ir šventa ramybė. Jos akys pakeltos aukštyn liūdnai su išsiilgimu ir kažkokiu nesuprantamu prakilnumu lyg vadina kur tai į paslaptingą karaliją, žiūrėdamos į virpančią gilmingąją mėlynę. Iš po apsiausto, vos pakeltos su maloniu švelnumu Jos rankos, rodos, vadina į savo glėbį, kur tikrai galėtum pasilsėti, nors ir po sunkiausių kartumų. Tai toji motina parodė visam pasauliui, skęstančiam vargų ir nelaimių tvane, savo neišsiamiamą geraširdingumą. Ji vienintėlį savo sūnų Kristų, kurį taip mylėjo, paaukojo ant aukuro už begailestingą ir piktą pasaulį. Ji turėjo perkęsti tuos skausmus, matydama savo Sūnų kenčiantį nuožmiausius pažeminimus ir karčiausius kentėjimus... Ji skaudžiai kentė žiūrėdama į savo vienintėlį sūnų, kada Jis prikryžiuotas ant kryžiaus, erškečiais vainikuotas, visas kraujuose paplūdęs, perverta širdimi kybojo visų paniekintas ir apleistas. Kantri Dievo Motina nors ir iš skausmo plištančia širdimi žiūrėjo į prikryžiuotąjį, tačiau, nubraukusi karčias ašaras nuo savo skausmu suspausto veido, nedejavo, bet vos girdimai, paslaptingai šnabždėjo „už žmoniją...“

Paskendo mano širdis skausmuose, per veidą bėgo šiurpuliai. Graudinosi mano siela, kai pamąsčiau apie atsilyginimą už tos Marijos ir Jos Sūnaus sopulius... Pasviro mano galva ir aš visas prisiglaudžiau prie Jos marmurinės šaltos stovylos. Jaučiau save didžiai kaltu prieš tą paveikslą... Ir pasriuvo mano akys karštomis atgailos ašaromis, kurios iš léto slinko per įkaitusius veidus ir vilgė Jos kojas. Nejučiomis lūpos šnabždėjo paslaptingąjį „Sveika Marija...“ O kaip lengva, kaip ramu ir linksma pasidarė man po to menkučio susigraudinimo. Kiek šventos vilties, drąsumo ir energijos pridavė tas trumpas susigriaudinimas, kovoti su šiuo sukuringu, pilnu apvilimų pasauliu. Viskas, kas slėgė pirma mano sielą, dabar tas nuslinko toli toli ir taip ramu pasidarė.

Čia, šitame pavėsy, ramiausias poilsis ir šventa ramybė po sukuringo gyvenimo naštos. Ji laukia rankas ištiesusi kiekvieno. Sutinka su meilia užuojauta, pasigailėjimo ir prieglaudos šypšena. Nuramins kiekvieną paguodos ieškantį. Čia pasidėjęs savo sunkią vargų naštą ramiai pasilsėsi tame tyliame, šventai dvelkiančiame pavėsy, sustiprinsi pavargusią savo sielą ir pasijusi linksmu, laimingu ir džiaugsies, džiaugsies... Čia Jos pavėsyj nesimato tų dygių, kurie auga rožės krūmuose... glūdi mano žemiškos draugės širdy... O! kokia dangiškai šventa, maloniai žavinčia, tikra ir galinga šysena Ji šypsosi. Jos toji kilni šypsena niekuomet nevysta... Kaip gera ir ramu pažvelgus į Ją mano sielai... Tad leiski man vargšui Tavo žemės sūnui, o Marija padėti po Tavo kojų tą menką, bet taip meiliai prasišiepusį, gražų nekaltą rožės žiedelį. Ir giliai nusilenkęs, nuo širdies reikšdamas amžiną garbę Kristaus Motinai padėjau prie suvilgintų ašaromis Jos kojų pir-

paminklą kokia 30 pėdų nuo žemės paviršiaus. Pradėjus kasti, tai buvo patvirtinta.

Görres III-me Mistikos tome (p. 169, Pussielg, 1864) irgi pasakoja apie jautrius asmenis, kurie po žemėmis matydavo įvairius jos turtus. Penneťui, pavyzdžiui, akmeninės anglys sužadindavo kartų skonį; Anfossi'ui sieros vandens srovės sužadindavo kojose žymios šilumos, liežuvis pajusdavo rūgšties skonį; gi akmens anglys rodos pritraukdavo kojas.

Tai keletas faktų. Vėliau — daugiau. Tuos fenomenus labai sunku aiškinti, — mokslas dar tiek nepažengęs. Minia žiūri į minėtus jautrius asmenis laimingai ar prietaringai, mokslo žmonės dažniausia įtariami apgaudinėjime ar šiaip su nepasitikėjimu.

Tų klausimų išrišti tuo tarpu gal nebegalima, — tai pamėginkime nors bent kiek suprasti, būsimam mokslui palikdami laisvą kelią.

* * *

Šiokį tokį ryšį tarp keistų minėtų Zahorių ypatybių ir šių dienų mokslo galima spėti *Röntgen'o* spindulius. Ką „Zahoriai" gali del ypatingos kūno ir sielos konstitucijos, tą *dalinai* gali kiekvienas Röntgeno spindulių pagalba. Tiesa, Zahorių ir Röntgeno spindulių savybės visai kitokios, gal net sunku būtų juos lyginti — tačiau faktas, kad šiuose mes turime visai panašaus slėpiningumo.

Röntgeno spinduliai gaunami iš Hittorf'o ar katodo spindulių, šiems sutinkant pakeliui kliūčių. Katodo spinduliai eina iš katodo, t. y. neigiamojo polio (Crookes'o dūdos). Akis jų nemato; atsimušę į indo sieną, iššaukia žalią fluorescenciją — ir tuomi juos galima identifikuoti. Jie turi neigiamosios elektros, sudėti iš liuosų elektronų. *Stiklas* juos sustabdo; pereina per labai *ploną* aliuminio lapelį — tuo būdu galima su jais daryti eksperimentų; kiek storesnės metalo plokštelės juos stabdo.

Röntgeno spinduliai atrasti 1895 metais, išradėjui bedarant mėginimus su Crookes'o dūdoms ir katodiniais spinduliais. Dūda buvo apsupta juoda popiera; nežiūrint to, dviejų metrų atstu nuo aparato buvęs bario platinos-ciano ekranas nušvito žalia fluorescencija: taip tapo atrasti vadinami Röntgeno spinduliai. Tai negalėjo būti katodo spinduliai, nes jie nepereina per stiklą, gi *juodas* popieris apsorbuoja visokias spindulių rūšis. Reiškia, čia turim reikalo su visai naujais spinduliais. Magnetas nulenkia katodo spindulius, gi į šiuos neveikia, nes jie nėra elektriniai spinduliai, gi greičiausia tik eterio vibracijos. Tuo žvilgsniu jie panašūs daugiau į aktivinius, šilimos ar saulės šviesos spindulius. Betgi ir čia yra pagrindinių skirtumų: Röntgeno spinduliai eina tik *tiesia linija,* tuo tarpu kai šviesos spinduliai reflek-

tuojami, laužomi, skirstomi (dispersuojami) etc. Juose negalima pažinti spalvų, tačiau eidami per fluorescentingą kūną, jį apšviečia—netik minėtą bario platinos cianatą, bet ir kitus fluorenscentinius daiktus pav. sieros, cinką ir kitus. Į fotografinę popierą veikia kaip ir saulės spinduliai. Svarbiausia jų savybė, kad jie pereina per vadinamus „nepermatomus“ kūnus, net metalus—žiūrint jųjų tirštumo; švinas pereinamas labai mažai. Iš čia plačiai žinomas tų spindulių vartojimas Röntgeno fotografijai, kuri ypač medicinai turi didelės reikšmės. Ją galima taip pat vartoti muitinėse kroviniams tikrinti jų neišrišant. Fotografuojamas daiktas talpinamas tarp Röntgeno—(seniau X—) spindulių ir fotografinės plastinkos. Permatomesnės dalys, pav. raumenys, liuosai praleidžia spindulius, kaulai pav. mažiau gaunamas gražus kūno siluetas.

Akis jų nejaučia. Taigi norint ką nors tirti X—spinduliais, reikia vartoti minėtus fluorescencijos ekranus arba tokios pat medžiagos *akinius*.

Atradus X — spindulius, buvo manoma jais varyti „stebūklų“—matyti visus sekretus, žemės plutos turtus, kalnų vidurius... Dėja, tai neįvykdoma, nes jų aktingumas nepereina keleto metrų atstumo! Vadinasi Zahoriai jais turbūt nesinaudoja viršminėtiems fenomenams, bet turbūt ilgesniais spinduliais pav. *ultra — raudonaisiais spinduliais* arba elektros bangomis, kurių vien ilgis siekia kilometrų! Paslapties raktas matyt kur kitur glūdi.

* * *

X—spindulių galė neturėtų nieko stebinti. Juk mes kasdien matome, kaip saulės šviesa perskrodžia kristalą, stiklą, vandenį ir milijonus kitų daiktų—ir tai mūs nei kiek nestebina, nors ateityj ir čia beabejo kils daug problemų,—tie tyrimai gal žerstels kiek šviesėlės į mūsų fenomenų išaiškinimą. Mus tai nestebina, nes prie to *pripratome*. Gi paprasta saulės šviesa begalo komplikuotas dalykas; joje be „paprastų“ šviesos spindulių yra ultra — raudonų, ultravioletinių... Man rodos, kad *joje yra nepalyginamai daugiau spindulių ir šviesų, kurių nei esimo mes tuo tarpu nenumanome*. Moderniniam mokslui gal būt skirta konstatuoti tuos nežinomus spinduliavimus ir išmokti juos panaudoti žmonijos naudai.

Rodos, kad mokslo pradėta tuo keliu ir žengti, nors be didesnių pasekmių (mūsų temos žvilgsniu). X — spindulių atradimas žymiai paskatino darbą. Atrasti *Becquerel'io, Saquac'o* spinduliai, *Lebon'o* „juodoji šviesa“. Prisižiūrėkime tiems spinduliavimams kiek arčiau.

Becquerel'io spinduliai plačiai žinomi iš fizikos, tat apie juos trumpai tekalbėsim. Jie eina iš vadinamų radioktingų kūnų

paminklą kokia 30 pėdų nuo žemės paviršiaus. Pradėjus kasti, tai buvo patvirtinta.

Görres III-me Mistikos tome (p. 169, Pussielg, 1864) irgi pasakoja apie jautrius asmenis, kurie po žemėmis matydavo įvairius jos turtus. Penneťui, pavyzdžiui, akmeninės anglys sužadindavo kartų skonį; Anfossi'ui sieros vandens srovės sužadindavo kojose žymios šilumos, liežuvis pajusdavo rūgšties skonį; gi akmens anglys rodos pritraukdavo kojas.

Tai keletas faktų. Vėliau — daugiau. Tuos fenomenus labai sunku aiškinti, — mokslas dar tiek nepažengęs. Minia žiūri į minėtus jautrius asmenis laimingai ar prietaringai, mokslo žmonės dažniausia įtariami apgaudinėjime ar šiaip su nepasitikėjimu.

Tų klausimų išrišti tuo tarpu gal nebegalima, — tai pamėginkime nors bent kiek suprasti, būsimam mokslui palikdami laisvą kelią.

* * *

Šiokį tokį ryšį tarp keistų minėtų Zahorių ypatybių ir šių dienų mokslo galima spėti *Röntgen'o* spindulius. Ką „Zahoriai" gali del ypatingos kūno ir sielos konstitucijos, tą *dalinai* gali kiekvienas Röntgeno spindulių pagalba. Tiesa, Zahorių ir Röntgeno spindulių savybės visai kitokios, gal net sunku būtų juos lyginti — tačiau faktas, kad šiuose mes turime visai panašaus slėpiningumo.

Röntgeno spinduliai gaunami iš Hittorf'o ar katodo spindulių, šiems sutinkant pakeliui kliūčių. Katodo spinduliai eina iš katodo, t. y. neigiamojo polio (Crookes'o dūdos). Akis jų nemato; atsimušę į indo sieną, iššaukia žalią fluorescenciją — ir tuomi juos galima identifikuoti. Jie turi neigiamosios elektros, sudėti iš liuosų elektronų. *Stiklas* juos sustabdo; pereina per labai *ploną* aliuminio lapelį — tuo būdu galima su jais daryti eksperimentų; kiek storesnės metalo plokštelės juos stabdo.

Röntgeno spinduliai atrasti 1895 metais, išradėjui bedarant mėginimus su Crookes'o dūdoms ir katodiniais spinduliais. Dūda buvo apsupta juoda popiera; nežiūrint to, dviejų metrų atstu nuo aparato buvęs bario platinos-ciano ekranas nušvito žalia fluorescencija: taip tapo atrasti vadinami Röntgeno spinduliai. Tai negalėjo būti katodo spinduliai, nes jie nepereina per stiklą, gi *juodas* popieris apsorbuoja visokias spindulių rūšis. Reiškia, čia turim reikalo su visai naujais spinduliais. Magnetas nulenkia katodo spindulius, gi į šiuos neveikia, nes jie nėra elektriniai spinduliai, gi greičiausia tik eterio vibracijos. Tuo žvilgsniu jie panašūs daugiau į aktivinius, šilimos ar saulės šviesos spindulius. Betgi ir čia yra pagrindinių skirtumų: Röntgeno spinduliai eina tik *tiesia linija,* tuo tarpu kai šviesos spinduliai reflek-

Spinduliavimai	Permatomi kūnai (pereinami kūnai)	Nepermatomi kūnai (nepereinami kūnai)
Elektros - magnetiniai spinduliai: D = 330 metrų lig 6 m.m.	Oras, gazai, siera, medis, parafinas, stiklas, ebonitas, guma, asfaltas, šilkas, žemė, akmenys. Visi *blogi laidininkai.*	metalai, vanduo, gyvulių kūnai, retortos anglis. Visi *geri laidininkai.*
infra - raudonieji spinduliai. D=30 M ligi 0,6 M (Kuriuos studijavo Lebon'as ir Beequerel'is tėvas).	juodas popieris, organinės medžiagos, akmens druska, kvarcas, ebonitas, žalias stiklas, pilkas kartonas, sidabro chloridas	metalai, suodžiai, vanduo.
tamsūs šilumos spinduliai D=30 lig 0,6 M (juos sunku skirti nuo ultra-raudonų).	akmeninė druska, abonitas, jodo tirpinys sieruotoj anglyj (CS_2)	stiklas, alūnas, vanduo, garai, įvairūs skysčiai
Šviesos spinduliai 0,62 lig 0,42 M	akmen. druska, stiklas, alūnas, kalnų kristalas, skysčiai, dujos, garai (vanduo)	metalai, daugumos kietų kūnų paviršiai
ultra-violetiniai spinduliai	kvarcas, sidabras, cukrus, alūnas, akmen. druska	stiklas, metalai ir daugumos kietų kūnų paviršiai
Röntgeno spinduliai D=mažiau nei 0,1 M greit absorbuojami	medis, kartonas, augalų ir gyvulių medžiagos, popieris, parafinas, vanduo, ebonitas akis, aliuminis, siera, kaulai, stiklas, kvarcas	metalai, juo jų spec. svoris didesnis; kompozicijos, į kurias įeina metalai, net stiklas turįs švino
Sagnac'o spinduliai D=0,243—0,396 M absorbuojami už kelių centimetrų	įvairūs metalai ir kieti kūnai. Žiūrint koki spinduliai	aliuminis, juodas popieris

ir veikia į fotografijos plastinką kaip Röntgeno spinduliai. Jie ne vienalyčiai, bet sudėti iš A —, B — ir G — (alfa, beta ir gama) spindulių. A — spinduliai greit nyksta; jie turi pozitingos elektros. B — spinduliai atatinka aukščiau minėtiems katodo spinduliams, o G — spinduliai turi Röntgeno spindulių savybių. Reiškia, nematomų spindulių gauname netik laboratorijoje, bet jie egzistoja pačioje gamtoje, ką pirmąsyk konstatavo *Becquerel'is* urano mineraluose.

Dabar kai del *Sagnac'o* spindulių. Saulės šviesa atrodo balta, tačiau ji sudėta iš įvairiausių „spektro“ spalvų. Atsimušus į „spalvuotą“ daiktą, saulės šviesa netenka visų kitų spalvų, nes pasilieka tik to daikto reflektuota šviesa. Tuo būdu gauname spalvas. Panašiai ir su X — spinduliais. Jei kurio nors kūno paviršiui duoti juos absorbuoti (sugerti), tai paeina antraeilis spinduliavimas, kurį atrado Sagnac'as. Tai lyg „tamsi spalva“. Ji irgi veikia į fotografinę popierą.

Lebon'o **„juodoji šviesa“.** Ši mums svarbesnė, tat apie ją kalbėsime kiek ilgiau. Tą „šviesą“ atrado *Lebon'as* tuoj po Röntgeno spindulių atradimo — 27 sausio 1896 m. Rodės kad ši šviesa galėjo išsklaidyti daugybę ūkų.

Lebon'o eksperimentavimo būdas buvo labai paprastas: žibalo lempa, tiekė šviesos, kuri perėjus per juodą popierį ir dar per kokio nors metalo plokštelę, į fotografinę plastinką. Apie tai jis pranešė Paryžiaus mokslų akademijai. Jos nariai sutiko jo pranešimą su nepasitikėjimu. Jie įrodė pranešėjui, kad į fotografinę plastinką galėjo paveikti infra—raudonoji ar net baltoji šviesa, o gal fluorescencija ar fosferoscencija, nuo kurių tyrėjas tinkamai neapsisaugojo.

Lebon'as nenusiminė ir toliau darė mėginimus su žibalo lempa ir „juodąja šviesa“. Apie juos čia nekalbėsime, nes tasai užimtų daug vietos. Svarbu išdavos: spinduliai, kurių banga trumpesnė nei 0,6 M, nepermatomų kūnų neperskrodžia.

Šiaip jau Lebon'o tyrimai nedavė nieko nauja. Jau seniau buvo žinoma, kad ultra-raudonieji spinduliai lengvai pereina per medžiagą (ne metalus). Ir vanduo juos stabdo. Buvo irgi žinoma, kad jie neveikia į fotografinę plastinką, jei ši *nei kiek* negavus šviesos; priešingai, jie užbaigia baltos šviesos veikimą. Jie taip naikina fosforescenciją, kurią sužadina matomoji šviesa.

Taip Lebon'o tyrimai nepateisino jiems dedamos vilties. Tačiau jie paskatina kiekvieną labiau susidomėti šiais nuostabiais dalykais. Iš visų tyrinėjimų galima sudaryti, sekant *Barneton'u*, žemiau paduodamą sintetinę lentelę, kuri rodo medžiagos permatomumo santikius su įvairių rūšių ir įvairaus bangos ilgumo spinduliavimais. Bangos ilgumas = D paduotas mikronais M ($^1/_{1000}$ milimetro dalis), gi elektros bangų ilgumas — metrais ir milimetrais.

buvo ne vario, bet stiklo plokštelė. Buvo mėginami ir kitoki metalai. Tamsiausias buvęs švinas.

Nuostabūs ir statinės elektros santikiai su tamsiuoju spinduliavimu. Po Röntgeno atradimo *Dr. Krafťas* rašė „Frankfurter Zeitung“: „Ponia R. turėjo ypatingo noro artinti savo pirštus prie elektrinės mašinos konduktoriaus, ir taip arti, kad jos nagai prisigerdavo fluido. Pirštai.... įgaudavo tokio permatomumo laipsnio, kad ta ponia puikiai galėdavo atskirti venas, nervus, gįsleles ir t. t.“

Iš įvairių tyrėjų padarytų stebėjimų reikia daryti išvadą: *kūnai skleidžia spindulių, kurių męs nepažįstame*, ir kurie *gali pereiti per kūnus, per kuriuos nepereina šviesos spinduliai.* Tie spinduliai ilgą laiką buvo hypotezė; realingiau į juos buvo pradėta žiūrėti tik po Röntgeno spindulių išradimo, kurie akiai nematomi. Pradėta tyrinėti, ar jie neveikia į nenormalines akis. Mėginimų daryta daug ypač su ultra-violetiniais spinduliais, — pasižymėjo ypač *Chardonneťas,* kuris rezultatus pranešė Paryžiaus mokslų akademijai. Pasirodė, kad akies kristaliukas (pranc. cristallin, lęšiukas) daugiausia absorbuoja tų spindulių — žmogaus kristaliukas praleidžia tik spinduliavimus lig vietos L arba M. Katės ir zuikio praleidžia dar ligi O. Stiklinės ir raginės akies srity juos perleidžia kiek lengviau, žmogaus pavyzdžiui spindulius ligi S.

X—spinduliai, reiškia dar trumpesnės bangos negu ultra-violetiniai, perleidžiami dar mažiau, kaip ganėtinai įrodė *de Rochas.*

Taigi reikia manyti, kad minėtų spinduliavimų mes todel nematom, kad akis jų nepraleidžia, bet ne todel, kad mūsų akies retina jų nejustų.

Tai turėjo patvirtinti *Chardonneťo* ir *Dr. Saillarďo* mėginimai. Du per kabarakto operaciją kristaliuko netekusiu subjektu buvo atvestu pas Dubosgo žibintą (volto lankas), skleidžiantį daug ultravioletinių spindulių (žibintas įtaisytas taip, kad šviesūs spinduliai sulaikomi); tuodu subjektu aiškiai matė elektros lanką, galėjo gerai vaizduoti jo formą ir judėjimus. Retina junta ultra-violetinius spindulius, jei šių nesugeria kitos akies dalys.

Forean de Courmelle darė panašių mėginimų su Röntgeno, katodo ir fluorescencijos spinduliais. Kartu su *Ducreteťu* besidarbuodamas jaunų *neregių* institute, kuriam buvo 240 mokinių. Jie buvo tiriami. Iš jų 36 buvo nepilni neregiai, tat iš mėginimų pašalinti. Kiti buvo palikti *tamsiam* kambaryje, kuriame įtaisyta *Crookes'o dūda apsupta juodu audeklu:* devyni asmens matė Röntgeno spindulius (penkios mergaitės ir keturi berniukai). Su jais buvo daromi tolimesni mėginimai. Kai kurios išdavos: 18 metų mergaitė, turinti įgimtą kataraktą ir optinio nervo atrofiją, normaliam stovyje truputį matanti, gerai mato Röntgeno spindulius, taipgi katodo ir fluorescentinius spindulius. Kita $14^1/_2$

Spinduliavimai	Permatomi (pereinami) kūnai	Nepermatomi (nepereinami) kūnai
Becqurel'io spinduliai žūva už kelių centimetrų	stiklas, švinas, aliuminis, įvairūs metalai, žiūrint spindulių rūšies	
Katodiniai spinduliai	aliuminis, praretintos dujos	apskritai visi kieti kūnai

Iš šios lentelės galima lengvai suvokti svarbią taisyklę: *kiekviena medžiaga turi spindulius, kurie per ją pareina* ir *tokius, kurie per ją nepereina,* t. y. jos reflektuojami, atmušami.

* * *

Neregimieji spinduliai atrasti dar nesenai. Reikia rasti būdas, kad jie galėtų veikti į mūsų pajautas, kaip šviesa į mūsų akis: tuomet galėtume išrišti daug minėtų slėpiningų dalykų.

Dėja žmogaus akis nejunta tamsių spinduliavimų. Tačiau, irgi nėra išimčių, kaip visur? Argi akis *absoliutingai* negali suvokti tų spinduliavimų? O gal ta „negalimybė" tėra realinga, t. y. gal tam tikrose *sąlygose*, akis gali pajuosti nematomus spindulius?—Tais klausimais daugiausia berods yra užsiėmę vokiečių mokslininkai. *Reichenbach'as* (1788 — 1869) ir pastaruoju laiku *Dr. Kraft'as*. Klausimą svarstė griežtai mokslingai. Jie ieškodavo ypatingai jautrių subjektų ir darydavo su jais giliai apgalvotus eksperimentus. Mėginimai būdavo daromi visai tamsiam kambaryje, nes saulės šviesa perstipri ir paraližuoja nepalyginamai silpnesnį „tamsų" spinduliavimą.

Čia tik trumpai paminėsiu jų mėginimus ir išdavas. Buvo daromi mėginimai su neregiu, kuriam buvo išimtas akies lešiukas (cristalin), — tamsiame kambaryje. Jį skyrė nuo eksperimentatoriaus plytų sienos dalis, už kurios, prie stalelio, eksperimentatorius darė įvairius gestus. Tiriamas asmuo matė per sieną Reichenbach'o siluetą ir tiksliai atpasakojo visus jo judėjimus.

Vienas jautrių subjektų, Weidlich'as, matydavo per geležį tolimuosius kalnus...

Kad saulės ir mėnulio šviesoje yra nežinomų spinduliarų, įrodo sekamieji faktai. Reichenbach'as pritaisė už tamsaus kambario sienos, kuriame buvo tiriama p-lė *Reichel*, raudonvario plokštelę, gerokai *mėnulio* apšviestą, ir už jos darė įvairius judėjimus. P-lė Reichel juos taip tiksliai atvaizduodavo, lyg rodos tai

metų, truputį matanti, serganti abiejų akių obuolio atrofija, mato visus minėtus spindulius. Trečia 18 metų, visai neregė (kairėje akyje dalina obuolio atrofija, traumatinis kataraktas, iritis, dešinėj akyj lenkoma, iridektomija) mato gerai katodinius, kiek blogiau Röntgeno ir visai nemato fluorescentinių spindulių.

Reiškia, kad žmogaus akies retina gerai junta minėtas spindulių rūšis (X-, katodo ir fluorescentinius). Aukščiau minėti faktai ir kiti tyrimai vėl rodo, kad tatai galinga netik šiems trumpos bangos spinduliams, bet ir ilgos, sakysim infra-raudoniesiems ir dar ilgesnės bangos elektros spinduliams, jei tik juos perleidžia kiti akies medijai. O tokių spinduliavimų gamtoje labai daug; mums tik reikia rasti priemonės juos panaudoti. Visas pasaulis pilnas šviesos ir tiesos, ir jos spinduliai veržias mums akysna, neša visas grožybes, slaptybes ir gilybes; jie pasiektų mūsų sielą, tik mūsų pačių akys stato joms (bent ligšiol) tvirtą užtvarą ir gesina sviesą...

Ar ilgai taip bus? Nejaugi šis defektas neišgydomas? — Turėkime vilties; tik mes tai pasieksime ne kaip Zahoriai ar „jautrūs subjektai", bet per *darbą, mokslą ir sumanumą.*

Pasieksime gal netiesioginiu keliu, bet greičiausia konstruuodami tinkamus instrumentus, kaip kad elgės genialingi fizininkai tirdami elektrą ir magnetybę. Ši sritis gal dar ilgokai lauks savo *Maxwell'o* ir *Faraday'aus*!

*

Mūsų tikslas buvo šiek tiek išaiškinti minėtus „slėpiningus" fenomenus. Čia dar noriu pridėti porą žodžių, nors egzaktingai, t. y. griežtai ir pilnai jų tuom tarpu negalima išaiškinti del jų neskaitlingumo ir del visiško ištirimo, todel jis vis dar atrodo slėpiningai. Tačiau ir daugelis kitokių faktų, kurie mūsų bočiams buvo neišaiškinami ir slėpiningi, šiandien atrodo visai „naturaliai". Minėti nuostabūs fenomenai, kaip ve: sugebėjimas regėti per nepermatomus daiktus, požeminius upelius, metalus ir rūdas, neturėtų mūsų perdaug stebinti, nes mokslas nepažįsta absoliutingai nepermatomų kūnų, lyginai kaip moderninė chemija absoliutingai vandenyje ar kitam skystime netirpstančių kūnų. Saulės spinduliai labai įvairūs. Kiekvienam kūnui prigimtis skiria spindulius, kurie per jį pereina. Perėję per jį tie spinduliai atsimuša į kitą kūną, kuris juos atmuša arba sugeria (moksle: absorbuoja)—ir tuo būdu gauname to (antrojo) kūno šešėlį, siluetą. G — spinduliai pereina per žmogaus kūną ir jį nušviečia; saulės gi šviesoj greičiausia yra dar subtilesnių už juos spindulių. Kitiems, pav. elektros spinduliams, žemė ir akmens kaip mums stiklas; juos betgi stabdo vanduo ir metalai. Tokios rūšies spinduliams visa žemė lyg didžiulis tyras stiklas šviesos spinduliams; tame stikle juodos srovės, it kūno nervai, reiškia vandens gyslas. Mes to nematome, nes mūsų akys sugeria tuos spindulius; tai tegali tik ypatingos konstitucijos žmonės.

Pora žodžių del straipsnelio prapžioje minėtų slėpiningų fenomenų—libanietės ir brolio Arconce'o.

Libanietė išsirenka laiką, kada saulės šviesa pasiekia aukščiausio laipsnio—apie pietus, apsidengia galvą juoda skara (kuri praleidžia tik nematomus spindulius); požeminiai vandens atrodo jai raudonai. Saulė reikalinga, nes iš jos paeina reikalingi spinduliai; mergina atsikreipia į saulę delto, kad požeminius vandenis ir kt. ji mato per minėtą spindulių atsimušimą į tuos kūnus. Tie spinduliai greičiausia infra-raudonieji.

Kai del brolio Arconce'o, tai apie jo eksperimentus pasakojamos šiokios smulkmenos. Lazdutę laiko už galų abiem rankom, delnais viršun. Jei toje vietoje esama vandens srovės, tai lazdutė smarkiai pasisuka operatoriaus pusėn (vienu galu). Tas judėjimas toks smarkus, kad jo vienu pirštu negalima sulaikyti. Šį faktą tiksliai išaiškinti tuo tarpu sunku, bet čia yra didelės analogijos su magnetizmo ir elektros reiškiniais, kas kiekvienam žinoma iš elementinės fizikos vadovėlių. Lazdutė čia atatinka magnetinei kompaso adatai; požeminis vanduo veikia kaip kitas magnetas arba kaip elektros srovė. Žinoma, kad tokiuos atsitikimuos adatėlė (mūsų lazdutė) tam tikru kampu nulenkiama iš pirmykštės jos padėties.

Tokių žmonių kaip brolis Arconce yra maža, tačiau vistik daugiau, nei paprastai manoma: iš daugelio asmenų, kurie dalyvavo minėtuos eksperimentuos, trys galėjo padaryti tą pat, ką darė Arconce'as! Būtų labai geistina, kad kas užsiimtų tokių reiškinių moksliniais tirinėjimais. Reiktų rasti tų spindulių buveinę, ypatybes; reikia rasti priemones juos pakinkyti ir priverst dirbti žmonijos naudai.

Francis Mury apie Martinikos katastrofą kadaise rašė laikraštyje „Revue bleue“: „*Trimis savaitėmis* prieš katastrofą gyvuliai (kuriuos ganė Pelė kalno apylinkėse) pradėjo rodyti *panikos* ženklus (mano pabraukta P. J. G.). Jaučiai nutraukdavo virves ir pabėgdavo. ...šunes staugdavo dieną ir naktį. Kirmėlės, kurios čia labai skaitlingos, viena diena kažkur pasišalino. Net paukščiai 15 dienų prieš katastrofą apleido kalną“. Jau nebepirmą kartą skaitome pranešimus apie tai, kad gyvuliai nujaučia žemės drebėjimus ir ugniakalnių veikimus. Ir nenuostabu, nes ankščiau matėme, kad gyvuliai labiau jaučia įvairius spinduliavimus ir elektros bangavimus — o šių ypatingai daug esama prieš pradėsiant ugniakalniams veikti. Žmogus lyg nuskriaustas!? Tačiau nevisai—nes elektros bangavimus žmogus beveik jau užkariavo: gi turime *bevielį telegrafą* ir net bevielį telefoną, kurių pagrindas—labai ilgos elektros bangos. Žmogus jau sugeba jas sužadint, kreipt į tolį ir sugauti jas per kelis tūkstančius kilometrų!

Betgi dar nesugebame naudotis *infra-raudonaisiais spinduliais,* kuriems rodos turėtų priklausyti ateitis (savo srityje). Jie pereina per ebonitą ir refraktuojasi (laužosi). Taigi vietoj

stiklo lęšio (linzės) reiktų padirbti lęšį iš ebonito; sieros kalcis (CaS) galėtų atstot retiną ir kartu jautriąją plokštelę (infra-raudonieji spinduliai naikina fosforescenciją, sužadintą sieros kalcyje kurios kitos šviesos).

Tai vis ateities darbai. Tuo tarpu toje srityje nudirbta nedaug. Prieš tai dar mes stovim beveik „kaip aklas prieš šviesą". Bet atsižiūrint į tai, ką mokslas ligšiol atsiekė, visgi galima tikėtis, kad mokslui pavyks nušviesti ir šie slėpiningi reiškiniai.

Pranas J. Girvainis.

Münsteris, Velykos 1922 metų.

Ateitininkai ir tautininkai.

Sena yra toji kova, kuri vyksta tarp dviejų žmonių grupių: tarp tų, kurie nori valdyti šį gamtos ir žmonių pasaulį ir *tiktai jįjį* ir tarp tų, kurie siekdami kitą, viršgamtinį pasaulį, yra *visai* paneigę šį pasaulį. Ir viena ir kita kryptis yra kraštutinė, per tat ir abiejų šių grupių žmonėms nesveika*). Būdamas iš kūno ir sielos, žmogus, matyti, tik anų dviejų siekimų sintezy teras visa tai, kas jam, jo sielai ir kūnui, yra reikalinga. Tik sveikai patenkindamas abiejų savo esybės dalių, sielos ir kūno, teisingus reikalavimus, žmogus težengs pirmyn, tepasieks harmoningo, suderinto savo asmens išvystymo, patobūlinimo.

Geriausias Dievas, leidęs mūsų pirmuosius tėvus, per juos ir visą žmoniją savo garbei, savo amžiniems tikslams siekti, įsakė jiems valdyti šį pasaulį. Žmonijos istorija ligi šių dienų rodo kaip žmogus šį Dievo įsakymą pildė: matom, kad žmonės nevisada temokėjo tą Dievo planą vykinti: Dievo garbei pasaulį valdyti. Vieni Dievą užmiršta pasaulį bevaldydami, kiti Dievo sukurtąjį pasaulį perdėdamai niekina, nesupratę savo Dievo, pasaulio Kurėjo valios**). Tuo žvilgsniu, istorija tai amžinas žmonių svyravimas tarp dviejų sintetizuotinų (jungtinų) tikslų: Dievo garbės (dvasinio gyvenimo) ir pasaulio valdymo (materialio gyvenimo).

---

*) Nemanau peikti sveiką ir žmonijos progresui būtiną pasiskirstymą pašaukimais: dvasininkais ir pasauliečiais. Tik manau, kad vienas ypatingai ir tiesioginiai Dievo garbei veikdamas neprivalo niekinti pasauliečio pastangų šį pasaulį valdyti Dievo garbei. Jie viens kita papildo, jų tikslų sujungimas, sintezis yra pilnai galimas ir žmogui paties Dievo įsakytas. Tik mūsų žmonių silpnybė, vienašališkumas kliudo tai gerai atlikti.

**) Pirmųjų paprastai yra daugiau.

Kristus Viešpats paskelbė naują mokslą; jame randame nurodymų, kaip turima Dievui tarnauti, kaip galima pasaulį valdyti neužmirštant ir Dievo garbės. Nors tasai Kristaus mokslas, Kat. Bažnyčios tebeskelbiamas, ir nepašalino aukščiau minėtojo žmonių svyravimo, tai betgi patiekia, jei galima taip išsitarti, pageidaujamo sintezio teoriją ir pavyzdį: Viešpaties Kristaus asmeny turim idealą, kuo žmogus privalo būti. Kat. Bažnyčios moksle, Kristaus moksle žmonija gali rasti pakankamų nurodymų ir reikiamos pagalbos tam sinteziui įvykinti.

Bendra visai žmonijai yda nebuvo ir nėra svetima ir lietuviams. Aplinkybėms padedant lietuvių visuomenės šviesioji dalis, šviesuomenė buvo prieš karą bebaigianti visai nukrypti tik materialės kultūros pusėn, visai neigdama dvasią, net ji kovojo ir jos dalis ir dabar tebekovoja prieš tuos, kurie norėjo ir religinės bei dvasinės kultūros sau ir savo tautai. Tautai gręsė bedievėjimo pavojus; tauta būtų sumaterializėjusi, netekdama to jai įgimto gražaus kilnumo, idealingumo.

Reikėjo pavojui užbėgti už akių, gelbėti tautos ir pavienių žmonių kilnumas, — reikėjo auklėti tikinčią, religingą šviesuomenę, kitaip kalbant, mūsų tauta, norėdama ateity išlikti gyva su visomis savo etninėmis ypatybėmis, buvo labai reikalinga tokios šviesuomenės, kuri sugebėtų ne tik tautos nacijonalinės ir materialinės kultūros siekimus vykinti, bet ir josios dvasinę religinę kultūrą pastūmėti pirmyn. Mums buvo reikalingas kūno ir sielos kultūrų sintezis; jos pavyzdį mums suteikia Kat. Bažnyčia savo moksle, Kristaus asmeny; reikėjo tas mokslas tik prisisavinti ir vykinti. Ir štai gimsta nauja organizacija, ateitininkų sąjunga pasivadinusi. Ateitininkai aiškiai ir nedvejodami nori sekti Kristų ir skelbia savo obalsiu: Viską Kristuje atnaujinti.

Ateitininkai pasirinko sau šitokį kilnų obalsį ne delto, kad būtų manę, jog šis obalsis yra tiek lengvai realizuojamas, kiek jis gražus, kilnus. Ne. Ateitininkai viena sau aiškiai pasakė: mes norim neveidmainingai būti Kristaus sekėjais; norim Dievą garbindami taip šį pasaulį valdyti, kaip to mokino Kristus. Kristus gi pasakė savo sekėjams: Būkite tobūli, kaip jūsų Tėvas danguje kad tobūlas yra. Nereik manyti, kad Viešpats būtų nesupratęs viso tokio įsakymo sunkumo; jeigu taip įsakė, reiškia, taip gali ir turi būti, — žmonijos idealas negali būti žemesnis. To idealo siekimas pareis nuo kiekvieno žmogaus prigimties dovanų, jojo darbštumo, Dievo pagalbos. Kad ir nepasiekiamas pilnai, tai betgi privalomas krikščionims idealas: ne idealas turi taikintis prie jįjį siekiančiojo, bet kovotojas už idealą turi kilti prie jo. — Ateitininkai pasisakė Kristaus sekėjais, katalikais, tad turėjo priimti rimtai domėn ir jojo įsakymą; ateitininkai *turėjo* pasakyti: Viską atnaujinti Kristuje.

Visa tos organizacijos dvylikos metų istorija ir parodo, kad šitas obalsis stengtasi vykinti, kad už savo idealą kovota. Kovoje gi atsitinka kaip kovoje: laimėjimai ir nenusisekimai paprastas

kovojančiųjų likimas. Bet kovota ir tebekovojama. Kovota su savimi, su savo blogais palinkimais; kovota už asmens religinę, dvasinę kultūrą. Stengtasi šviestis ir kitus šviesti, kovota už savo ir tautos intelektualę kultūrą. Jau prieš karą pradėta, Lietuvos valstybei besikuriant padvigubinta pastangos tautos sąmonei kelti, tautinei kultūrai kurti. Ūmu laiku tautinis susipratimas tiek išauklėta, kad jaunoji ateitininkų organizacija davė skaitlingiausius tautos idealo — nepriklausomos valdžios — ginėjus; čia neužtektų vietos toms gyvybės aukoms, moraliems ir materialiems vargams aprašyti, kurių tiek padėjo jauni ateitininkai. Kitose srityse — ekonomijos, ūkio ir t.t. — jie neparodė savo darbo, tiesa, tik todel, kad veikimas tose srityse apskritai visiems lietuviams dabar tiktai tepradėjo būti galimas. Bet ir tuose dalykuose ateitininkas neatsiliks, Dievui padedant, nes ir čia, kaip kitur, jis turės būti ateitininku, katalku: daryti taip tobūlai, kaip tik žmogus išgali. Ir nereikia piktintis — dažniausia farizeiškai — kai jam tenka suklupti, arba nepilnai pasiekti tikslas: krikščionys nėra paliuosnojami nuo prigimties silpnybių, tik turi priedermės save tobulindami mažinti tas silpnybes. — Istorija, kad ir trumpa, parodo tad, jog ateitininkai yra, kiek galėjo ir kaip mokėjo, vykinę savo obalsį, kad jį bevykindami, nors ir suklupdavę, tai tik yra daug gero padarę. Reiškia jų idealas: viską atnaujinti Kristuje tinka gyvenimui, tinka mūsų visuomenei; ne idealo kaltė, kad žmonės, kad jaunutė ateitininkų organizacija per taip trumpą laiką nespėjo dar tiek padaryti, kiek tegalima buvo padaryti per metų dešimtis.

Kalbant apie ateitininkų darbus mūsų tėvynei, jųjų reikšmę mūsų visuomenėje reik nepamiršti, kad Lietuvos jaunimui apskritai, o ateitininkams ypatingai teko atlikti tam tikrą misiją mūsų tautinę valstybę atstatant. Ateitininkai, jaunimas, intelektualiai daugiau negu liaudis apsišvietęs ir tautiniai aktyviai sąmojingesnis, buvo priverstas — pakartoju: priverstas, — imtis darbų, kurie dirbti normalinėmis sąlygomis yra suaugusių priedermė. Todel ateitininkams, dar tik priaugantiems, besitobūlinantiems, reikėjo kai kada tiesiog mesti savo tiesioginis, lavinimos darbas, kad pagelbėjus tėvynei. Kuriems tėvynė yra brangi, tie nedrįs farizeiškai mesti akmenį į juos už tai: jie ėjo, kad ir nesubrendę į tą darbą nuoširdžiai, idejingai; jų skaitlingi kapai liudija tai. Istorijos reikalas dus pasakyti, kiek tų jaunučių ateitininkų darbai ir gyvybės aukos prisidėjo tėvynės ateitį bekuriant.

Valstybei ir visuomenei sustiprėjus jaunuomenės rolė turės pasikeisti: suaugusieji turės atlikti savo pareigas, jaunuoliais nepasivaduodami. Tada ir ateitininkai, turėdami mažiau darbų, imsis labiau savo tiesioginio darbo: lavins protą mokslu, širdį— dorybėmis; stengsis vykinti *savyje* obalsį „atsinaujinti Kristuje“, kad vėliau jį *visam* gyvenimui taikinus. Valstybė ir visuomenė jau pradėjo stiprėti, todel ir jaunimo netiesioginiai uždaviniai mažėja.

Iš tos trumpos apžvalgos, o ir turint omeny visa, ko nepasakiau, bet kas mums visiems yra gerai žinoma, pasakykim nuoširdžiai: ar ateitininkų idealas: Viską atnaujinti Kristuje yra gyvenimui tikęs, naudingas, ar gal jis jam netinka, yra „pasenęs", „jezuitiškas", kaip rašė Didžiulis „Tėvynės Balse". Mes, be ateitininkų, turėjom ir aušrininkus bei šiaip daug religiniai indiferentinio jaunimo; pažvelgę tautininko D. akimis, į jaunimo idealus ir jo darbus ką galėsim pasakyti. Pasirodo, kad tik vieni ateitininkai su savo „pasenusiu" idealu atliko tautinę misiją taip, kaip jokie „pirmeiviai" „pažangieji", jokie „emancipuotieji", jokie „tautininkai" bei „naujų" „modernų" obalsių mėgėjai. Žinoma, tie ateitininkų darbai tėvynei nėra vienintelis mąstas objektyviai kurio nors idealo vertybei nustatyti, bet vis tik jie daug reiškia.

Bet ne taip mano kiti. Manydami, kad ateitininkai yra menki patriotai, del to, kad bent stengiasi būti gerais, nuoširdžiais katalikais, paties Kristaus mokslo dėliai, atsirado būrelis žmonių, iš minėtos sferos painspiruotos, kurie įkūrė naują draugiją, tautininkų korporacija pasivadinęs.

Koks yra tos korporacijos tikslas? Štai jis. „Mūsų tautos garbinga ateitis mums pirmiausia rūpi". Toji gi garbinga ateitis negalima be tautinės kultūros išvystimo... Kultūros pagrindas yra gerai išbujojęs mokslas ir jo viena sąlyga — moralinė ir medžiaginė tautos gerovė — tokie tai yra pamatai ir priemonės tautos garbingai ateičiai pasiekti.

Šitokia yra tautininkų ideologija. Panagrinėkim jąją. Kiekviena organizacija įsikuria tam tikram tikslui siekti. Todel ir tautininkai blogai daro ne delto, kad sau pasirinko tam tikrą tikslą, bet, kad to tikslo aiškiai nenustato, kad jis be pamato.

„Garbinga tautos ateitis". Kas yra „garbinga ateitis". Kasdieniniame gyvenime tos sąvokos turi tam tikros prasmės, bet jos yra neaiškios, netikslios organizacijos programoje, ypač akademikų programoje. Sulyginęs visas deklaracijas apie tikslus kalbančias vietas, ir žinodamas tos korporacijos genezį (atsiradimo istoriją) esu palinkęs manyti, kad tautininkai skaitys tokią mūsų tautos ateitį garbinga, kada jos politiniai žygiai, politinė galybė bus garsas. Ar tai yra tikra ir vienintėlė tautos garbė — tai didelis klausimas; man asmeniniai — ne. Man politinė galybė tėra priemonė aukštiems tautos visokeriopos gerovės, visapusės kultūros tikslams siekti. Kitaip, matyti, mano tautininkai, nes dvasiniai, religiniai kultūros dalykai jiems nerūpi, nes anot jų deklaracijos filosofinė spekuliacija galima prieiti prie doros (reiškia ir krikščionybės, kuria ji remiasi), reliatingumo (sic!). Vargiai tautininkai supras, kad tautos garbė apsireiškia dar toliau visuomenės ir pavienių žmonių santykių sutvarkyme Kristaus teisingumo, gailestingumo, meilės dėsniais. Bet tai jau primena geros demokratybės obalsius. Tautininkams gi ir juos pagimdžiusioms politinėms sferoms, religiniai indiferentiniems, tokia garbė yra

ne brangi, ne miela, tiesiog nesuprantama. Charakteringas tos rūšies žmonėms yra šitas deklaracijos pasakymas: „...šio gyvenimo bėgį matojant 8-niais palaiminimais nuo kalno,... šiame gyvenime mes galėtume būti tobūli sulig tuo mokslu, bet čia pajustume tokią padėtį, kurią vokiečių patarlė: „Was nützt die Klugheit, wenn die Dummheit gilt“ [1]) pakankamai karakterizuoja.“ Vokiečių patarlė karakterizuoja padėtį, jos paminėjimas deklaracijoj pačius tautininkus. Nepripažindami objektyvios religinės tiesos ir objektyvių doros principų, nes visa tai esą asmens, subjektyvūs dalykai, jie deda savo socialės ideologijos pamatiniu dėsniu: praktiškoji nauda.

Todel ar nevistiek kokiu būdu norimojo nauda bus pasiekiama: ar išmintingai veikiant, kaip protingam žmogui kad pridera, ar kvailiai, kitaip kalbant, niekšiškai, nedoriai elgiantis, nes, anot tautininkų, tikslas bus atsiektas, daugely atvėjų dar geriau ir tikriau. „Gal būti sielos išganymui tai labai sveika, kalbama toj pačio deklaracijoje — bet dabartinio gyvenimo sutvarkymui, kada realybėje krikščionybės patarimai kojomis minami, jie praktikoje neįvykdomi“. Reiškia kiti juos mina, minkime ir mes tautininkai, nes „jie praktikoje neįvykdomi“ [2]).

Pasitikrina Kristaus žodžiai: „kas *ne su manim*, tas *prieš* mane“. Religinis indiferentiškumas, kuriuo neva vaduosis tautininkai, yra, gal ir nuoširdus bent pas kai kuriuos, bet tuščias noras, nes visa programa ir veikimas, jei jis bus rodomas, bus religijai ir krikščioniškai dorai priešingi, nes jau tik cituotosios deklaracijos vietos yra Kristaus mokslui priešingos, to Kristaus, kuris sakėsi atėjęs vykinti, o ne atmainyti įstatymą ir kuris grasino sunkiausia bausme tiems, kurie išdrįstą bent raidę jojo įstatyme pakeisti. Bet tautininkams, nepripažįstantiems objektyvios doros, žinoma, tas ne svarbu.

Religiją jie vistik palaikysią. Jie praktikai ir suprantą jos svarbą kam... tik liaudžiai valdyti. „Liaudis be tikėjimo — tai kiauras maišas, kaip vienas garsus Vokiečių profesorius-**liberalas** išsireiškia“, — sakoma tautin. deklaracijoje. Ne Kristus, bet liberalas, tikriau kalbant, *liberalizmas* yra tautininkų kelrodis. Inteligentas gali spekuliuodamas įsitikinti doros reliatingumu, ji jam ir nereikalinga, bet „plačios mūsų tautos masės, kaip ir visa žmonija, be doros, paremtos religinių mokslų, visai iškriktų“.

Tai gryniausias dorinis liberalizmas, tas biaurusis prieškarinės ir dabartinės Europos liberalizmas, kuris užvis kapitalistų, stambių pramonininkų ir išsigimstančios laisvamanios inteligentijos palaikomas, sudarė tokias neteisingas socialio gyvenimo

---

[1]) Kam reikalinga išmintis, kada kvailybė naudinga.

[2]) Lai jie nesako, kad mes krikščionišką dorą pripažįstame: kas iš tos platoniškos doros meilės, kada Kristaus dora pripažįstama netinkančia šiam gyvenimui, ji (išmintis) lyginama su kvailybe. Nebūkime veidmainiais, drįskim pasisakyti atvirai!

sąlygas, jog didysis karas turėjo įvykti ir kito dar gal didesnio karo pavojus šiandien ir vėl artinasi, grąsindamas pražudyti visa, kas gera yra mūsų kultūroje.

Tautininkams nepatinka socializmo siūlomoji ekonominė tvarka. Iš to, iš jųjų religinio, dorinio ir socialio liberalizmo, manau, teisingą padarysiu išvadą, kad tautininkai yra giminės Lietuvos liberalams, kuriems atstovauja „tautos pažangos partija". Jų atsiradimo istorija tą išvadą paremia.

Reiškia tautininkai pasirenka liberalizmą „garbingos tautos ateities" pamatu, kitaip kalbant, jokio idejinio pamato neturi. Liberalizmo vyriausis obalsis: kova už būvį; nelaimingas yra silpnesnis, nes jis turi žūti toje kovoje. Neturint objektyvios doros taisyklių, visos kovos priemonės yra leistinos: plikas egojizmas, nesveikas individualizmas noromis nenoromis tampa vienintėliu tautininkų-liberalų siekimu. Ar tokiais pamatais galima tikrai *garbingą* ir *pastovų* tautos gyvenimą paremti, lai sprendžia tas, kurs bent kiek supranta, kodel šiandien žmonijos vargai nė kiek nemažta, bet tebedidėja, kodel tautos nerimsta. Ateitininkai, kurie gali pasigirti darbais tautos gerovei, ir kurių tautininkai dar neparodė, lygiai, jei ne daugiau, myli savo tautą, bet ją mylėdami nori statyti jos gerovei rūmą ne ant smėlio, bet ant tvirtos uolos — Kristaus mokslo. Kad jiems šiandien tai padaryti dar nepavyko, tai nereiškia, kad reikia nuo Jo atsisakyti, priešingai, reikia padvigubinti darbas: pozityvus, kūrybos darbas yra visada sunkesnis, negu čiuožymas slidžiais asmens geidulių takais.

Tautininkų ideologijai atatinka ir priemonės, „Kultūros pagrindas yra gerai išbujojęs mokslas ir jo viena sąlyga — moralinė ir medžiaginė tautos gerovė".

Apie „moralinę tautos gerovę" nekalbėsim; apie tautininkų „doros" supratimą kalbėta aukščiau; paaiškėjo, kad tai tik tuščias žodis, nes objektyvios tikros religijos ir doros, jų manymu, nėsą. Vadinasi medžiaginė gerovė ir „išbujojęs" mokslas yra jųjų kultūros pagrindas, sakau „jųjų kultūros", nes kaip minėta, pastovios visapusės kultūros negalima kurti liberalizmo pradais.

Kad mokslas ir medžiaginė gerovė yra kultūrai būtinos sąlygos — nieks neneigia, bet kad jos yra jos *pagrindas,* tai jau perdėta. Kas yra mokslas, ir kokį mokslą garbina tautininkai? Tam tikras krypsnys moksle subedievino žmonių daugybę; nustoję tikėjimo, doros, kilnumo sumaterializėjo, sugyvulėjo ir priėjo pasaulis per tokį mokslą, kurį garbina tautininkai, prie tokių įvykių, kurie gręsia sugriauti visą kultūrą. Mokslas pasidarė baisiausia priemonė žmonių-galvažudžių: dabartinių karų baisenybės yra tojo kilnaus Kristaus idealo neapšviečiamo mokslo išdavos; technika pasidarė baisi ištvirkusio, subedievėjusio, mokyto, „kultūringo" žmogaus rankoje.

Turtai susikrovę vienose rankose, arba ir plačiai pasiskleidę turtingose tautose tarnauja dažniausia artimui smaugti, svetimoms tautoms ekonominiai ir politiniai pavergti, jų valdančiųjų nedoriems užsimanymams patenkinti. Turtai valdyti, protingai garbingai valdyti reikalingas yra idealas, aukštas, kilnus, nepasiekiamas žemiškomis priemonėmis idealas. Ir mokslas ir turtai padės tikrai garbingai kultūrai klestėti, kada turės tvirtą aiškų tikslą. Žmogų gi tekelia vienas tikslas: Dievas; visi kiti tikslai neilgam tepatenkina jį, niekad negali patenkinti visos žmonijos. Tad tik Kristaus mokslu nušviesta, mokyta ir turtinga tauta tesukurs tikrai garbingą ateitį, šalies gerovę. Todel ir ateitininkai kartą ant tvirto pamato atsistoję nesileis nuo jo stumiami: Kristuje jųjų ir mylimos tautos ateitis.

Deklaracija baigiasi žodžiais: „Mes (tautininkai) būsime sintezis, vienijantis ateitininkus ir buvusius aušrininkus, kurie iš įsitikinimo dar nėra socialistais". Tie žodžiai parodo, kad tautininkai nesupranta, kas yra ateitininkas, aušrininkas ir ką reiškia sintezis.

Tautininkai yra ne sintezis, bet griežtas antitezis ateitininkui, jojo ideologijai. Ateitininkas yra tikįs Dievu, objektyvia dora, pozityve krikščionybe su visomis išvadomis asmens ir visuomenės gyvenimui; tautininkas netik indiferentas, bet neigia, bent iš deklaracijos sprendžiant, visą krikščionybės objektyvią vertę, neigia jos absoliutiškumą, laikydamas religiją tik priemone liaudžiai pažaboti, o krikščioniškąją dorą reliatyviu dalyku. — Aušrininkas arba yra socialistas arba indiferentas; viename ir kitame atvėjyje religijos ir doros klausime jos nesiskiria nuo mūsų tautininkų ideologijos ir griežtai priešingos yra ateitininko kataliko idelogijai. Ir iš tų elementų: ateitininko ir aušrininko norima „sintezio" (sic!) keliu padaryti tautininką!

Deklaracijos autoriui galima patarti pasiskaityti logikos vadovėlį apie sintezį; jis sužinotų, matyti, jam visai nežinomų dalykų apie sintezį.

Savo religine ir dvasine pasaulėžvalga aušrininkas nieku nesiskiria nuo tautininko; nes ir jis jei tik bus tautininkas, gali pritarti tokiam tautininkui, kuris deklaruoja, kad tikėjimas ir dora yra reikalingi „mūsų plačiai tautos masei" suvaldyti, ją pažaboti saviems tikslams. Jei tautininkai nenori įsileisti aušrininkų socialistų, tai tik parodo, kad „garbingą tautos ateitį" jie supranta ne vien grynai tautiniai, bet žiūri į ją ir tam tikros ekonomijos ir politikos partijos akimis.

Bet tiek to; mums rūpi tautininkų filosofinė ideologija ir apie ją turim pasakyti, kad ji jokiu būdu nesutaikoma su ateitininkų *aiškia aktyvia* katalikiška ideologija. Pabrėžiau žodį; aktyvia, nes žinau kad tautininkų tarpe yra ir tokių, kurie nebūdami katalikybei priešingi, nemėgsta katalikybės rodantis viešai, stengiantis tvarkyti ne tik pavienių širdį, bet ir viešąjį visuomenės

gyvenimą. Vienu žodžiu tariant: tautininkai—tai naujos rūšies, gal mūsų laikams labiau tinką aušrininkai, tokie aušrininkai kokiais jie buvo pirm paskęsdami įvairių spalvų socializmo banguose.

Mums ateitininkams nepakeliui buvo su anais, nepakeliui yra ir su tautininkais. Gal tautiškumas mus jungia su jais? Ne. Mes irgi esame tautininkai tik mūsų tautiniai troškimai yra paremti žmogui įgimtais kilniais teisingumo, doros, religingumo dėsniais ir todel tautiškoji ideologija, tautiškumas niekad nevirs mūsų rankose priemone vieno kurio luomo reikalams ginti bei tikslams siekti; ko niekad negalėsim pasakyti apie tuos, kurie nematydami žmoguje, savo artimajame Dievybės atspindžio, nepripažįsta objektyvių doros taisyklių, kuriomis *privalo* būti normuojamas *visas*: privatinis ir visomeninis gyvenimas. Tokiems ir ir tautybė, kada ji sustiprės, gali virsti priemone miniai valdyti, besiekiant savo klasinių tikslų; kitų šalių pavyzdžiai tai parodo (vis vokiečių pramoninkų tautinis šovinizmas, įstūmė vokiečių tautą į karą, pramoninkams beieškant naują rinką savo kapitalui ir padaryta tautybės vardan! Lygiai ir dabartinis tautinis šovinizmas Prancūzijoje, privačių interesų pūčiamas). Ateitininkai brangina patį žmogų, Dievo kūrinį, ir tautos jis niekad nepadarys savo asmens reikalų priemone,—jis bus jam jojo darbų artimiausiu tikslu.

Baigiu. Tikra tautos gerovei atrama: Kristus jojo mokslo įvykinimas *visose* srityse.

Nekrypkim vienon kurion pusėn, bet įvykinkim žmonijai duotąjį uždavinį: Valdykim pasaulį Dievo garbei. Neskirkim Dievo nuo Jojo pasaulio, bet nestumkim ir pasaulį nuo Dievo, jįjį įkūrusio. Kitaip kalbant, atnaujinkim pasaulį Dievuje. Tai yra ateitininkų obalsis, jų uždavinys.

Dievas padėjo mums ligi šiolei, jis prašomas padės ir ateity: Dievas, galybių galybė su mumis, tad drąsiai pirmyn į darbą, kad ir erškiečiuotais takais.

V. Stonis.

Tolimieji gandai.

(Iš ciklo „Kelionėje“).

Einu be prietelio, be draugo
Žemai palinkęs nuo naštos;
Tyrų šešėliai tik beslaugo,
Vieni beslaugo nuolatos;
Kurčiai po kojų žemė dunda,
Bet nuo garsų rytai nebunda.

Paėmęs užmirštąją lyrą
Tylion giesmėn įsiklausiau
Ir gailios ašaros man byra,
Naktis gi dunkso dar tamsiau;
Akordai širdį tik prislėgę
Aušros prikelti nepajėgia.

Pakilk, Aušrele Rytmetine,
Tavęs aš laukiu jau senai;
Kaip skauda jaunąją krūtinę
Tu viena, viena bežinai;
Aplink tamsu, klaiku ir juoda
Ir nėr kas ranką man paduoda.

* * *

Kodel man, Viešpatie, sielos
Kurčios, bežadės ir aklos
Iš kieto plieno nenukalta?
Kodel ne žemės ugnimi
Ji beliepsnoja nerami,
Kada taip ūkana ir šalta?

Kodel neduota man jėgų
Širdies prabylusių stygų
Drasiai išplėšti iš krūtinės,
Jei be Aušrelės spindulių
Liūdniau nei gėlės prie kelių
Svajonės gęsta paskutinės?..

* * *

Erdvės tamsios ir vienodos
Dar labiau paniūro, rodos,
O graudingą mano maldą
Vienos lūpos tik bealda
Ir neramūs jos aidai
Alpsta, kaip žiedai.

Alpsta žodžiai paskutiniai
Su atodūsiais krūtinėj,
Vien tyrų bejusti tylą,
O Aušrelė man nekyla...
Ar nekils jau niekados,
Neišgirs maldos?...

* * *

Nežinau kas esi ir iš kur atėjai,
Nežinau, kur toliau nueisi,
Tik juntu, kad sparnai lyg išaugo naujai
Ir kelionė man vėl nebaisi;
Ir ramus, kaip į krantą priplaukę žvėjai,
Nors tavęs nežinau, nežinau, kas esi.
Tavo veido skaistaus niekados nemačiau
Beklajodamas naktį keliais,
Tik širdies gilumoj Tavo dainą jaučiau,
Sužibėjusią man spinduliais,
Ir į tikslą tada keliavau aš greičiau,
Ir tikėjau — daina man suklupti neleis.
Kas tyrų klaikumoj man nūnai pasakys,
Kas esi Tu graži ir jauna?
Pasistiebsiu aukštyn ir pakelsiu akis,
Kur pravirkusi skamba daina;
Gal nors Tavo šešėlis mane aplankys
Ir daugiau nebebus man širdis alkana.
Nebedunda žingsniai, neinu jau senai,
Tik besiekiu, kaip saulėn žiedai,
Bet aplinkui tyla. Išsisklaidė sapnai,
Toluma apsiniaukė juodai...
Tai nebuvo deivė man pragydus jaunai,
Tik užklydę tyruos tolimieji gandai.
Suskambėjo jie man iš šalies tolimos,
Kur senai jau einu neramus,
Ir nualpo, kaip gėlės nuo ryto šarmos,
Bepalikę naujus troškimus;
Susimąstė tyrai, apsiniaukė labiau,
Bet nakties klaikumos aš daugiau nebijau.
Kaip našlaičiui silpnam nesuradus dalios
Bepaliko man vien ilgesys,
Bet einu, nežiūrėdams daugiau atgalios,
Nors daina neberauda ausys...
Ir keliausiu kur tolimas kraštas vilios,
O širdis tik gandų tolimųjų klausys...

* * *

Juozas Paukštelis.

Pavasario gėlės.

ŽIBUTĖS.

Va po krumu, lyg akutės,
Sužibėjo, tai žibutės.
Sužibėjo!
Kur gražesnė, suieškosiu
Ir sesutei dovanosiu,
Kur gražesnė!
Kad mane tik ji mylėtų,
Kaip žibutė, vis žibėtų,
Kaip žibutė!
Mirksi šypsos, lyg žvaigždutės,
Tai ankstybosios žibutės,
Mirksi šypsos!..

PURIENOS.

Ten lankoj nuo vakar dienos
Pražydėjo jau purienos,
Pražydėjo!
Žiba spindi pynių pynės
Lyg auksinės, lyg vakarinės,
Žiba spindi!
Bėgsiu skubsiu vienui vienas
Pabraidyti po purienas,
Pabraidyti!
Kaž kad vieną jų nuskinčiau
Sau kepurę padabinčiau,
Sau kepurę!.

AŠARĖLĖS.

Ašarėlėms pieva išbarstyta,
Kad' tik eini, vakare ar rytą,
Kad' tik eini!.
Nors saulužė degdama liepsnoja,
Ašarėlės pievoj ašaroja,
Ašarėlės!
Nors vėjelis nepučia, nurimsta,
Ir tuomet jos pievoj virpa tvinsta.
Ir tuomet jos!..
Kai lakštutė ilgesio nebgieda,
Ašarėlės džiūsta, neberieda,
Ašarėlės!.

Vytė Svajonis.

AMZIAI.

Aigipto naktis. Saulė nukrito už orizonto. Tamsa, lyg jūros banga, dvelkė ir paskandino Aigiptą. Tik tuo metu sužibo žvaigždės ant dangaus, o jų spinduliai, lyg auksinės juostos, draikėsi tamsoje. Tyla. Sachara ir Aigiptas miegojo. Piramidos taipgi niūksojo amžino,e mintyje paskendę.

Faraono sarkofagas atsivožė, iš jo atsikėlė vėlė ir pakilo į piramidės viršūnę. Tuo tarpu mėnulis nuošvietė rytų šalį. Nustebo. Po jo kojų, mėnulio spindulių liuliuojami, miegojo Atėnai.

Dykumos išgirdo vėlės balsą:

„Ar tai ne sapnas? Ar po mano kojų guli ne pasakos pasaulis? Aš matau šalį paskendusią vynuogių šešėliuose. Slaptinguose soduose rymo dievų stovylos, kuriuose nemirtinga žmogaus siela įžiebta. Panteonuose, išpuoštuose skulptūros kūriniais, rūksta aukurai driekdami dūmus medžių viršūnėse. Marmuriniai fontanai čiurlena sidabrinių varpelių balsais, o jų srovės tviska mėnulio šviesoj, tarsi iš brilijantų supintos. Sodų šešėliuose prisišliejo baltos koliumnos. O visą miestą sidabrina mėnulio šviesa.

Į aikštę išeina būrelis žmonių senio vedamas ir sustojo ties laiptais kopančiais į Panteoną. Palipa keletą laiptų ir kalba į būrelį jaunuolių: „Gyvenimas—smagumas. Tu pagauk jaunystę į glėbį ir laikyk, kol tik gali. Juo greičiau ji iš tavęs išspruks, juo greičiau tu nustosi gyvenimo džiaugsmo, Paimk į vieną ranką vyno taurę, kita prispausk prie krūtinės Afroditą, o tikėk, rasi jos glėbyje tą, ko nerandi garbėje, valdžioje, moksle... Eik akis išplėtęs ir ką rasi pakelyje, kas tau galėtų džiaugsmo suteikti, imk ir džiaugkis. Juk žmogui jaunystė tik tam duota, kad galėtum giliausią džiaugsmo taurę išgerti. Pažvelk į tą naktį! Kam ji reikalinga? Kam joje paskleistas tas draugiškas ramumas, susipynęs su svaiginančiu gėlių kvapsniu? Kam mėnulis sidabruoja žemės paviršių? Juk gyvuliai nesupranta grožės. Tą naktį leido dievai, kad žmogus tame grožio prieglobstyje rastų daugiausia laimės, kad kiekvienas tavo sielos džiaugsmingas virpėjimas aiškiau atsispindėtų, kaip baltos rožės grožybė aiškiau atsispindi mėlyname patiesale. Džiaugkis ir naudokis jaunyste, nes ji greitai iš tavo glėbio išlys!“

„Cha, cha, cha“, nusikvatojo dvasia, „tai jūs dar nepralenkėt mūsų! Mano šalis taip pat gyveno. Aš naudojaus jaunyste ir džiaugsmu, nors tai buvo ašaromis užmokama. Dabar matau prieš save tą patį reginį, kurio tik rūbas persikeitė, o dvasia paliko mano šalies“.

Mėnulis nusileido. Faraono dvasia išnyko.

Ir vėl slinko amžiai tylumoje. Pasaulio veidas keitėsi. Šalys, kurios pirma žydėjo, pradėjo vysti, o ten kur dykumos niūksojo pasiskleidė kitos šalys su kitokia dvasia.

Aigiptas vėl užmigo. Faraono dvasia atsikėlė iš sarkofago ir vėl pasirodė piramidės viršūnėje. Dabar jos žvilgsnys nuskrido labiau į vakarus. Kitoje pusėje Vidnržemių jūros žydėjo nauja šalis. Mėnulio šviesos apibertos, visoj savo didybėj, rymojo Amžinas Miestas. Cezarai nesigailėjo nei aukso, nei sidabro Romos puošimui: jos gatvės marmuru išklotos, kiekviename architektūros bruoželyje įdėta didinga žmogaus siela. Namuose girdisi puotuojančių dainos ir juokai. Visais keliais tiesiančiais į Romą plaukia iš visų šalių vežimai su auksu.

Kalnai. Viršūnės padengtos brilijantais išsagstytais vainikais, kurie žeri nuo mėnulio spindulių. Patys kalnai tarsi suverstos krūvos juodų ir baltų, blizgančių uolų, kurios belipdamos į debesis vis smailėja, o pasiekę juos užsideda brilijantų vainiką. Mėnulis, aukštai pakilęs danguje, nori pažvelgti į kalnų bedugnes, tačiau uolos ištiesia juodus šešėlius ir pastoja kelią spinduliams. Tarpkalnyje matyti karo stovykla. Vadas sušaukė kareivius ir kalba į juos. Jų šarvai spindi mėnulio šviesoje: „Žmogau“, kalba vadas, „tavo gyvenimo tikslas — garbė. Nori gyvenime džiaugsmo rasti, ieškok jo garbėje. Paimk kardą ir juo pasaulį po savo kojų parblošk, primink jo krūtinę ir tiesis į tave rankos vergų ir prašys pasigailėjimo. Tavo vardą minės su pagarba ir galingieji ir grumodami kumščiu pavergtieji, bet tavo vardas skambės plačiose šalyse, o kaip kuris jį tars — nesirūpink, tik paverg pasaulį, o garbins visi. Į tave žiūrės su šypsena nulenkusi galvą tauta ir šauks kraujingo kerštо prispaustieji kraštai. Tu iškilsi iš žmonių tarpo ir galėsi, savo gyvenime, giliausią džiaugsmo taurę išgerti“.

„O tai kas!“ sušuko dvasia. Vakarai judėjo. Tautos, tarsi upės srovės, slinko viena prieš kitą ir nyko. Ginklai žvangėjo. Girdėjosi, lyg ugniakalnio, ūžimas, vaitojimas. Europa virė. Bet virš tų pragariškų sūkurių skrajojo kitokia, visai nauja dvasia. Tamsiai, lyg žaibas, perskriosdavo orą „meilė“ ir vėl virė kova. O tai kas! Kovojančių tarpe slankiojo žmonės, kurie nuolat minėjo „meilę“, ir tas žodis vis giliau ir giliau skverbėsi į kovojančių sielas. Iš laukinių kareivių trokštančių kraujo darėsi ramūs ir šnibždėjo meilę ir neapkentė kraujo. Kovos ūžimas tilo. Europa nusistojo. Ramybė ir taika žmonėse įsiviešpatavo. Dabar jau visi kartojo „meilę“; tas žodis, lyg skaisčioji dvasia, skraidė virš minios ir jos sielą ramybė pripildė.

Europa pasidengė naujais panteonais, kurių kiekvienas bruoželis kartojo „meilę“.

Minios plaukė į juos ir klausė.

„Meilė“, kalbėjo pamokslininkas, „vėl parodė kelią į dangų, tą kelią, nuo kurio žmonės daug amžių buvo nukrypę. Meilė vėl sujungė dangų su žeme amžinais ryšiais ir nėr galybės, kuri galėtų juos sutraukyti. Žmogaus siela tiek amžių tūnojusi žemėje vėl pamatė dangų ir šaukia į jį, nes meilė kelią rodo. Dangaus

angelai nužengę į žemę himnu sveikina žmogaus sielą laisvę sulaukusią! Džiaugkis žmogau radęs dangų juodoj žemėj ir iš savo pusės dangų sveikink! Giedok garbės himną, o meilė teplasnoja vis giliau savo sieloj ir, juo ji labiau sujudins savo sielos gelmes, juo arčiau tu pažinsi Dievą. Tuomet tu aiškiai matysi Dievą pažvelgęs į žvaigždėtą dangų ir į žmogų. Kiekviename gamtos judėjime tu matysi Dievo darbą. Ir tuomet tu užsidegsi begaliniu ilgesiu Dievo, sieksi į jį ištiestom rankom ir palikdamas kūną juodajai žemei, siela paskęsi dangaus žvaigždynuose. Giedok garbės himnus Dievui".

Minia puolė ant kelių ir kartu išsiveržė himno aidai, kurie pripildė aukštus mūrus ir pro juos išsiveržę kilo į dangų.

Tuo metu mėnulis bėrė spindulius į pasaulį, migdydamas nuostabiu ramybės miegu. Tik giesmės aidai judino sidabrines eterio bangeles, kurios plaukė į tolimas, tolimas šalis. Viena tokių bangelių atplaukė į Aigiptą ir palytėjo faraono dvasios ausį. Ji nubudo lyg iš miego. Aigiptas išgirdo tokius dvasios žodžius:

„Daug kultūros židinių užgeso ir kuomet aš pažiūriu į rytus ir vedu žvilgsnį į vakarus, matau gilius pėdsakus, kuriuos paliko kultūros kelionė. Žmogaus žinojimas slenka iš rytų į vakarus, nes saulė kelią rodo. Jis, įsmeigęs žingsnį į besileidžiančią saulę žingsnis už žingsnio artinasi į ją, nes žmogus ilgiasi jos ir naktį nori matyti saulę. Daug vietų jis apleido ir štai atsidūrė visai vakaruose. Toliau kelio nebėra. Žmogus būtų miręs iš ilgesio, jei Dievas nebūtų parodęs kelio į dangų. Dabar jis nuolat sieks į jį ir niekuomet nebus galo tam siekimui. Dabar žmogus ne į vakarus smeigs žvilgsnį, bet į dangų. Pasaulis užstojo ant amžinybės kelio ir greičiau Sachara pasidengs puikiais kiparisų ir palmų sodais, kaip žmogus, žemėje būdamas, pasieks amžinybės galą".

Tokius žodžius girdėjo Aigiptas ir Sachara.

Laisvės išsiilgusieji.

„Kas bus, draugai, kad dvigalvis aras savo juodais sparnais uždengė užtamsino mūsų tėvynę, nagais drasko jos krūtinę, nuo jo sparnų plasnojimo vis kyla didesni vargų viesulai Ir baugina visus? Kas bus?!" Trys varstai už Š . . . į rytus ant Sālduvos kalnelio sėdėjo moksleivių at-kų mažas būrelis ir vienas taip šnekėjo į savo draugus.

Atsiliepė ir kitas: „Nenusigąskim!.. Pažiūrėkit aukštyn, ten pro juodojo aro sparnus spindi stebuklinga žvaigždė. Tai mūsų „šviesios ateities žvaigždė“. Ji sklidina Kristaus idealų ugnies, ji uždegs mūsų širdis drąsa į kovą del tiesos ir meilės. Jos nusigąs dvigalvis aras, pames mus tamsinęs ir skris į savo tolimą šiaurę!“

Šukterėjo ir trečias: „Taip jis tiesą pasakė, tik semkim ugnies iš tos žvaigždės, tik nebebriskim purvinu surusėjimo ir ištvirkimo keliu! Juk ateitis mums skirta!.. Tik į darbą vienybėj, prikelsim tautą penktą šimtmetį karste bemiegančią. Iš naujo nušveisim Kristaus žvaigždę mūsų šalyje! Tik į darbą!“ Visų veidai nušvito, akys suspindo, vilties kupini pakilo ir patyliai lietuvišką dainelę niuniuodami grįžo atgal į Š. . . Nors smarkiai žiaurusis aras persekiojo, bet jie dirbo, krūtėjo, siekė savo troškimų. Praėjo keletas metų.

„Draugai, ar matote?.. Karo audros viesulai, baisus švino kulkų lietus išvijo dvigalvį arą iš mūsų šalies. Iš vakarų pūstelėjo „laisvės vėjelis“, nusiblaivė tėvynės padangė, jau galima lengviau atsikvėpti. Dabar tik naikinkim žmonių pakrikimo ūkus — teveržiasi Kristaus žvaigždės spinduliai į žmonių širdis. Ilgai visi vergijoj kentėję trokšta atsigauti galinga gyvybe!“ Taip netoli Š... kapų žemoj medinėj salėj šnekėjo didesnis ateitininkų būrelis.

„Ei žiūrėkit į rytus ten už ežero gaisrais apsemta padangė, kruvini ginklai blizguoja! Žiūrėkit raudona vėliava juodomis raidėmis! O!.. „Šalyn tikyba, šalyn tautystė, draugai su mumis! Mes žmonėms rojų atgaivinsim! Bet kas ne su mumis, tą kraujuje prigirdysime!“ Taip ant tos vėliavos parašyta“. Visi perbalo, nusigando...

„Broliai, tiek amžių vergijos jungą vilkę, tiek nekaltų ašarų išlieję, ar leisime, kad toji vėliava užplevosuotų virš mūsų galvų, kad nuo jos lašąs kraujas kruvintų mūsų sąžinę, užgrudintų širdis? Ar pasiduosim jiems?!“—„Ei ne!“

Vėl suriko vienas: „Ten per Tyrulius, per pelkes, aš žinau tuos kelius... Tik eikit, vesiu jus arti Nemuno, ant jo krantų, kur mūsų bočiai nesykį savo plieno kalavijus galando, įgausime mes drąsos ir nustumsime kruvinąjį debesį toli už Dauguvos. Tik visi pirmyn už laisvę!..“

Ir visas tas būrys nakčia išėjo į pietus sudaryti kariuomenės, kariauti už laisvę už savo jaunas įdejas. Netrukus rojaus raudonieji paukščiai, nusigandę jaunų pajėgų, išskrido į savo šalį, kur pilnai gali krauju ir ašaroms maitintis. Mūsų tėvynėj sušvito laisvės pavasaris. Visi tik juda, kruta, kas žagrę taiso, kas jau dirvonus plėšia. Kiti gi dar stovi tėvynės sargyboje.

Po kovų po audrų jau laisvi Š. . . at-kai susirinko gimnazijos salėje.

„Broliai, surūdys, truks mūsų mokslo šarvai, jei nešveisim jų galinga Kristaus mokslo ugnimi. Vergijos nuvargintas, kovų blaškytas ir vargintas supus tėvynės kūnas, jei nevilgisime Kri-

staus žvaigždės spinduliais, jei nelaistysim doros ir meilės rasa Dabar mums darbymetis, pirmyn kilnių idėjų keliu!“—

— „Palauk! Žiūrėkit tie mūrai vergijoj statyti vis trokšta: vergijos neapkenčia laisvės. Žiūrėkit ant jų užtupęs senų tradicijų mylėtojas senas gal keturdešimtametis varnas ir išmokęs plasnoti sparnais, kaip dvigalvis aras, baugina mums. Klausykit ką jis mums krankia!“ — „Be-pr-ro-očiai, šalyn su savo idėjomis! Čia mokslo šarvų sandėlis, o ne idėjų!“ sukranksėjo juodas varnas.

„Bet čia tamsu, šalta, o mūsų jaunos širdys trokšta grožio, šviesos, to grožio ir tos šviesos, kokia stebuklingoji Kristaus žvaigždė kupina. Tik toji šviesa nušvies pasenusius mokslo šarvus!“ atsiliepė visas ateitininkų būrys.

—„Nei žodžio daugiau! Už pasipriešinimą akimirksnyj visus iš čia išblaškysiu. Jokių Kristaus žvaigždžių nenoriu, kad čia žybčiotų!“ Vėl ironingai krankė varnas.

„Jei tu nori, kad tie mūrai jaunomis idėjomis nesušvįstų, mes nesirinksim į juos. Mes laisvi kitur spiesimės. Mes laisvę išvadavę, pažinę ją, jau tavo jungo nebenešime. Mes miesto pakraštyje susirinkę spėsime pasotinti savo sielas gražiais idealais!“ —„O, aštrios varno akys,— surasiu jus, ir kol aš gyvas, tas nedrįs mano akyse bepasirodyti!“ — iš pykčio, drebėdamas suplasnojo varnas, ir nutilo visi, bet nenusiminė. Pripratę priespaudos naštą nešti, moka ją ir dabar nešti ir dar kantriau negu pirmu. Bet nejaugi to vilisi jauna mūsų moksleivija, kuri pirma su savo žirgais pasirodė mūšio lauke prieš laisvės priešus? Nejaugi? Ar ilgai dar šmišeliuos zirzdami tie mūsų vergijos tranai ir čiulps jaunos gyvybės sultis? Ar ilgai?.. O žmonės, visuomene, ar dar ilgai leisit mums tą nežmonišką persekiojimą kęsti?.. Ar ilgai?!..

Nikštukas.

Bažnyčios nuopelnai menui.

Pas visas tautas ir visais laikais kulto įtaka į dailųjį meną yra buvus labai didelė. Ar tai butų stabmeldžių tautos, ar krikščionių, ar kitų kurių konfesijų. Nes kiekvienas tikintis žmogus visuomet stengėsi tai esybei, kurios padariniu jis save laikė, — aukoti visa, kas jam pačiam atrodė geriausia bei gražiausia. Tuomi jis jau tai reiškė jai savo pagarbos bei dėkingumą, jau tai ją būsimajam laikui nuteikti stengėsi, tariant, naujų malonių iš jos įgyti bei nuo įvarių nekantų apsaugotu likti vylėsi. Nesiekdami neatmenamų laikų, paimkime mūsų teigimui patvirtinti, kad

ir artimiausias stabmeldžių tautas — graikus ir romėnus. Pamatysime, kaip jie savo garbinamosioms dievybėms dabina, kiek beįmanydami šventyklas, kaip jų pavidalams steigiasi priduoti kuoiškilniausias formas bei išraiškas, kaip, juos garbindami, pasigauna puikiausių apeigų su muzika ir dainavimais; jų garbei poetai sudėsto himnus. pačią gi poeziją vadina dievų kalba.

Nemažesnį vaidmenį dailiajam menui yra suvaidinus ir krikščionių Bažnyčia. Kaip patys dailės istorikai pripažįsta, daugiausia veikiantieji faktoriai dailės išsivystyme yra: kraštas, papročiai, rasė ir religija. Krikščionybė iškilo ant senų graikų bei romėnų stabmeldiškųjų religijų griuvėsių. Krikščionybės pradžia sutampa su aukščiausiu tų tautų kultūrinio klestėjimo laipsniu. Nuo pat savo pradžios iki šių laikų ji buvo ir tebėra universaliausia pasaulio tikyba bei dvasinė pajėga. Ji yra buvus ne vieno pasaulinių įvykių pagrindinis akstinas bei variklis. Bažnyčios įtaka į tautų kultūrą bei papročius yra kiekvienam numanoma. Todel kalbėti apie Bažnyčios santykius bei nuopelnus dailiajam menui nėra beprasminga.

Kalbant apie Bažnyčios nuopelnus dailei, reikia pirmiau įgauti aiškaus vaidinio apie tų nuopelnų prasmę. Bažnyčia — tikybinė organizacija. Tikybos dalykas — žmogaus santykis su Aukščiausia Pasaulio Esybe. Toksai su dvasine būtybe santykis tegali būti irgi dvasinio pobūdžio, t. y. tegali tik dvasine lytimi reikštis. Tat meno srities, kur vyrauja žmogaus jausmams pajaučiamasis grožis, religiją paliesti, rodos, neturėtų. Bet žmogus yra sudėtinė iš medžiagos ir dvasios būtybė. Medžiaginė jo pusė dažniausia nustelbia dvasinę. Todel žmonės daugiausia mėgsta daiktingumą (konkretumą), nes šis jiems lengviau prieinamas, protui greičiau suvokiamas duodasi. Del šios priežasties ir dvasniai dalykai dažnai reiškiami medžiaginių daiktų pasigaunant. Iš čia ir kyla simbolizmas — išreiškimas abstraktinių supratimų (jausmams) pojučiams apčiuopiamais daiktais. Dabar, tikiuosi, bus jau numanu, kas vertė Bažnyčią sueiti į santykius su meno sritimi. Tat Bažnyčios nuopelnų dailei prasmę aš formuluočiau šiaip: 1. Bažnyčia pasigauna dailės priemone, kad padarytų savo tikintiems lengvesnį, apčiuopiamesnį su Pasaulio Kūrėju santykį. 2. Tikybinių jausmų vedami krikščionys stengėsi tuos jausmus išreikšti dailės kūriniais. Šiaip jau Bažnyčia dailės, kaipo tokios, niekuomet ypatingu savo dalyku nelaikė. Tat Bažnyčios veikimas į dailę buvo netiesioginis. Tačiau, nežiūrint į tai, jis buvo vistik didelis. Ilgus metus dailusis menas tik bažnyčių bei vienuolynų sienose ir tegavo sau vienintėlę širdingą prieglaudą.

Kad ryškiau išdėsčius dalyką, panagrinėsime Bažnyčios veikimą kiekvienoje penkių dailės šakų atskirai.

1. Krikščionių maldyklos visuomet buvo gražiausių statinių eilėje, o kai kurį laiką — net prieky. Savo maldos namams statyti tikintieji niekuomet nesigailėdavo kad ir didžiausių aukų.

Pirmieji trys amžiai krikščionių statybai nebuvo palankūs. Persekiojimų gadynę krikščionims nevalia buvo su savo kultu viešai pasirodyti. Tų laikų krikščionių dailės paminklai randami požeminiuose urvuose—katakombose. Žymiausios Rymo katakombos: Kalikoto, Domicelės, Pretekstato ir Priscilos. Savo forma jos pavėdžios į Rytų, Sirijos, Graikijos nekropolius. Atgavę IV amžy laisvę, krikščionys imasi statyti bažnyčias. To laiko bažnyčių stiliuje maišosi elementai ir stabmeldžių šventyklų, ir romėnų namų, ir katakombų. Rytų krikščionys savo bažnyčioms pavyzdžius ima iš Sirijos ir Maž. Azijos ir išdirba savitą Bizantijos dailę, kurios puikiausiais pavyzdžiais gali būti pastatytoji Konstantinopoly Justinijono laikais šv. Sofijos bažnyčia ir bažnyčia „Faetonas“.

Germanai, priėmę krikščionybę, taip pat stato daugybę bažnyčių bei bazilikų, tačiau jų stilius neliudija išlavinto statytojų skonio. Statybos atgimimas prasideda XI amžy. Tuo metu visame pasauly griaunama senojo stiliaus bažnyčios, o statoma naujos, ypač Galijoje ir Italijoje. Tada išsidirba naujas stilius — romanų. Daugelis statytojų paeina iš vienuolynų. Apskritai, del viduramžių dailės galima pasakyti, jog ją išlaikė vienuolynai. Žinomi atskiri vienuolynai, k. a.: St. Gallen, ordenas Kliuni ir daug kitų, kurių vienuoliai užsiimdavo daile. Apie tų laikų bažnytinių statinių iškilnumą galima numanyti kad ir iš to, jog kai kurie tikintieji ima baugintis įsigalėjusios bažnytinėje statyboje prabangos. Taip antai šv. Bernardas stipriai nupeikia tų laikų bažnyčių iškilnumą bei brangumą.

XII — XIII amž. bažnytinė statyba žengia dar toliau. Ją palaiko valdovai Filipas — Augustas ir Liudas Šventasis. Statytojai būna daugiausia pasauliečiai, kurie sudaro net atskirą savo korporaciją. Išsivysto naujas stilius — gotikos. To stiliaus statiniai savo smailiomis, aukštyn besislepiančiomis viršūnėmis liudija tų laikų žmogaus dvasios pakrypimą paslaptingojo, mislingojo pasaulio sritin. Puikiausi XIII a. gotikos stiliaus statiniai—tai soborai: Paryžiaus Dievo Motinos, Amjeno, Reimso, Triro, Kelno. Galima sakyti, jog gotikos bažnyčia XIII a. talpina savy visa, kas viduramžių statyboje geriausio buvo atsiekta. Nuo Renaissance'o vadaujamasis Bažnyčios vaidmuo statyboje ima mažėti. Ją paima pasauliniai. Galima dar paminėti M. Andželło, Vatikano statytoją, kuriam buvo pavestas šv. Petro ir Povilo bazilikos bokšto statymas.

2. Pirmaisiais krikščionybės amžiais lipdyba mažai teturėjo galimybės krikščionių maldyklas puošti. Dideli marmuro gabalai nesidavė įtraukiami katakambosna, o po atviru dangumi apdirbinėti jie buvo pavojinga. Be to dar ir pati Bažnyčia iš pradžių ne visai palankiai vaizdakalybon žiūrėjo, vis dar ją tebelaikydama stabmeldžių daile. VI amžy atsiranda naujos sąlygos. Gavę iuosybę bažnyčias statytis, krikščionys stengiasi ir jų vidų kiek

beįmanydami puošti. Imama lipdyti scenos iš Kristaus, Marijos, apaštalų gvvenimo, o taipogi ir iš Šventojo Rašto. Tačiau iki XI a. šiai dailės šakai mažai dėmesio tebuvo kreipiama. Daugiau užsiimti ja pradedama tik XI a., kuomet ima įsigalėti romanų stilius. Bažnyčių portalai pradedama puošti stovyklomis ir bareljefais. Gauna daugiau vietos lipdybos kūriniai ir bažnyčių viduje. Bet pilnai pražysta lipdyba tik XII a. su gotikos stiliumi. To laiko skulptorių figūros pasižymi ypatingu savo naturalumu bei teisingumu — atrodo tarytum gyvos. Bet naturalumas čia dar ne viskas: pati idėja, kurią autorius norėjo savo kūriniu išreikšti, duodasi lengviau suvokti bei suprasti. Žinomas lipdytojas Nik. Pizietis davęs naują lipdyboje krypsnį, daugiausia yra pasidarbavęs bažnyčių puošime. Po jo eina Giberti (XV a.), kurio stambiausias kūrinys — bronzinės durys Florencijos baptisterijoj, išdabintos daugybe Senojo Įstatymo scenų. Garsiausias XVI a. vaizdakalys M. Andželło buvo gilios religinės nuotaikos žmogus, papuolęs Savonarolos įtakon, pamėgęs Dantę ir šv. Raštą. Tarp ko kita paminėtina iš po jo kujo išėję „Pieta“, „Dovidas“, „Mozė“.

3. Tapybos žymių randame jau pirmųjų amžių katakombose. Katakombų sienos išrašoma vaizdais iš Senojo Įstatymo bei Kristaus gyvenimo. Milano ediktu krikščionims laisvę atgavus, vaizdarašyba jau persikelia į naujai statomas bažnyčias. Rytuose, Bizantijoj, VIII a. krikščionių vaizdarašybai ima grumoti pavojus. Atsiranda keli Bizantijos carai, kurie, tam tikrų tikslų siekdami, nori pašalinti iš bažnyčių paveikslus. Tačiau ši kova tik paskatino tapytojus — krikščionius didesniu įnirtimu savo darbą varyti ir jie galų gale išeina nugalėtojais.

Italų tapyba, kaip ir apskritai dailė, Atgimimo laiku daug privalo Dantei ir šv. Pranciškui Asižiečiui. Pirmasis, metęs lotynų kalbą, savo veikaluose pirmas ima vartoti gyvąją tautos kalbą ir tuomi paskatina dailininkus atsikratyti senųjų tradicijų; antrasis, susigyvenęs su gamta ir ją pamėgęs, nukreipia ir dailininkų akį jon grožio ieškoti.

Džotto, vienas pirmųjų ėmęs ieškoti naujų tapyboje kelių, išteplioja šv. Pranciškaus bažnyčią Asižiuje gausingais iš to šventojo gyvenimo vaizdaraščiais. Garsus XV — XVI a. tapytojas, Perudžino, buvo petekęs Savonarolos įsravon ir, kaip sako, „visą amžį išliko tylaus susikaupimo ir religinių ekstazių vaizdaraščiu, madonų ir šventųjų išreiškėju“. Popiežiai Julijus II ir Leonas X buvo didžiausi dailės mėgėjai. Savo sostinę, Romą, jie stengėsi paversti dailės centru ir tuo tikslu kvietėsi ir gausiai apmokėdavo geriausius pasaulio dailininkus. Jų tarpe buvo ir toki korifėjai, kaip Mykolas Angelas, Leonardo da Vinči, Rafaelis, kurių ne vieną kūrinį atrasime dabar Vatikane.

Flandrų ir Vokietijos XVI a. tapytojai — realistai, broliai Van—Eikai („Pagarba Dievo Avinėliui“), Van der Veiden („Septynios Paslaptys“, „Baisusis Teismas“), Diureris („Prikryžiavimas“,

„Madonna“, „Keturi apaštalai“), Metsis buvo „tapytojai — krikščionys, palinkę jausti ir atvaizduoti religinius jausmus net iki naiviai tikrenybei“. Iš 2000 stambiausio flandrų vaizdarašio Rubenso paveikslų — didesnė dalis bus religinio turinio. Apie Rembrandtą sakoma, jog „jį ypač domino šventos knygos, iš jų jis nuolat sėmė savo kūriniams siužetų“.

4. Muzika, pačioje bendrojoje savo prasmėje, kaipo balso moduliacija, lydi krikščionybę nuo pat jos lopšio. Ji tarnavo kaip išreiškimui, taip ir sužadinimui tikinčiuosiuose šventų jausmų. Jau šventas Povilas ragina tikinčiuosius garbinti Dievą psalmėmis ir šventomis giesmėmis. Šv. Klementas Aleksandrietis pasmerkia stabmeldžių instrumentus, fleitą ir švilpynę, o pataria biblinius instrumentus, trubą ir citrą. Net persekiojimų gadynė ne kiek tagalėjo krikščionių muzikui pakenkti: katakombose susirinkę, jie garbino Dievą giesmėmis, šventąsias giesmes giedojo ir mirtin vedami. Konstantino Didžiojo laikais vysk. Ambroziejus įsteigia jau tam tikrą giedojimo mokyklą, padėjęs pamatan ir pertaisęs senovės graikų sistemą. Kiek laiko praėjus, pop. Grigalius Didysis įsteigia kitą giedojimo mokyklą, nes ambrozinė nelabai teatatiko krikščionybei. To popiežiaus pastangomis ištisas vienuolynas šiaur. Anglijoje, Weremonth, virsta giedojimo mokykla. Kiek tas popiežius vertino bažn. muziką, galima manyti iš to, jog jo mokyklos mokiniai turėjo net popiežiaus rinkimuose balso teisės. Kai kurį laiką tarp ambrozinės ir grigalinės mokyklų ėjo rungtynės. Grigalinei mokyklai padėjo prasiplėsti, kaip ir apskritai visai bažnytinei muzikai, Karolis Didysis, kuris net trimis atvejais kvietė iš Romos giesmininkus. X amž. Ambraziejaus sistema užleidžia beveik visur Grigaliaus sistemai vietą. Gabiausi bažn. kompozitoriai XV — XVI a. buvo Vilhelm Dafry iš Flandrų ir J. Ockeghem. XV a. Francesco degli Organi pagerina iki tol buvusius sunkius vargonus, o Venecijos vargoninkas Bernhardas išranda pedalus. Žymiausias XV a. kompozitorius Josquin de Prés yra sudėstęs daugybę bažnytinių veikalų, kurių šedevrai: „Stabat Mater“, „Virgo Prudentissima“, „Inviolata“. Nuo XV a. prie Vatikano nuolat gyveno po 6 — 8 muzikus. Tuo laiku taip pat gyvena gabiausias ir gausingiausias bažnytinis kompozitorius Palestrina, išdirbęs iškilnų bažnytinį stilių. Tarp daugybės Palestrinos mišių iki šiai dienai tebėra giedamos jo mišios „Stabat Mater“. XVI a. įsigali bažnyčiose gausingi iš įvairių instrumentų chorai. Jų būdavo kartais nuo kelių iki keliolikos vienoje bažnyčioje. 1597 m. L. Viadanas įveda Romoje bažnytinius koncertus. Tų laikų pasaulinės muzikos laimėjimai skubotai pasavinama katalikų bažnyčiose. Iš pasaulinės operos ir dramatinės muzikos išsivysto dramatinis giedojimas ir religinė kantata. XVII—XVIII a. bažn. muzika žengia kartu su pasauline. Žinomiausi bažnytiniai kompozitoriai: Franc. Diurante, Leonardo Leo, Fr. Witt. Naujųjų laikų pasauliniai kom-

pozitoriai—Mozartas, Bethovenas, Mendelsonas yra sudėstę daug bažnytinių dalykų.

5. Žymi bažnytinių maldų dalis—poetingoje formoje parašytos, pav. giedojimai per didžiąsias metų šventes, giedojimai bažnyčias šventinant, per vyskupų konsekracijas ir įvairias kitas bažnytines iškilmes. Išganingo, sielą aukštyn keliančio, ją švelninančio bažnytinio giedojimo veiksmo į klausančiojo širdį neneigia nė patys skeptikai. Įvairių poetingų religinių veikalų nuo krikščionystės pradžios iki šių laikų susikrautų nemaža piramidė. Iš pradžios krikščionių rašytojai turėjo nemaža vargo, kol graikų bei romėnų kalbas pritaikino savo raštams, nes krikščionybė atnešė su savimi daug naujų sąvokų bei supratimų, kuriems išreikšti reikėjo klasinės kalbos naujomis lytimis turtinti. Krikščionių poezija dalinama 3-mis periodais: 1-mas—I—IV a., 2-as — IV — XVI a. ir 3-ias — nuo XVI a. iki mūsų laikų. Pirmajame periode nusveria lyrinė poezija, gausinga himnais. Tie himnai daug imasi iš senovės hebrajų lyrikos, ypač iš psalmių. Jau Povilas Apaštalas mini krikščionis turint savo giesmes šalia Senojo Įstatymo himnų ir psalmių. Poetingumas, vietomis pereinąs net iki dramatingumui, žymu ir šv. Jono „Apreiškime". Žinomi to periodo krikščionių poetai: Antenoges, Nepos, Klemensas Aleksandrietis, Povilas iš Samosato. Iš to laikotarpio tebevartojama himnai: „Gloria in excelsis" ir „Te Deum laudamus".

II-me periode krikščioniškoji poezija ryškiau dalinasi į panegiriko — epinę ir lyrinę. Aukščiausio išsivystymo pasiekia tik ši paskutinioji, pranešdama net graikų—romėnų poeziją. Rytuose žymiausi krikščionių poetai buvo: Jonas Damascenas, Kozmas Jeruzolimietis ir Teofanas; Vakaruose—Commodianus, Lactantius, Invencus, parašęs epinėmis eilėmis „Historia evangelica", kurią galima pavadinti krikščionybės apopėja; toliau — pop. Damazas, vysk. Hilarijus, Ambroziejus, autorius lyrinių veikalų, pasižyminčių savo puikia forma. Ispanas Prudentius Aurelius Prudens (IV—V) po audringo pasaulinio gyvenimo paskutinius metus pašvenčia religinei muzai; jo veikalai, kaip turinio taip ir formos (jis—buvęs retorius)—žymūs.

Iš XIII—XIV amž. yra palikę daugybę himnų, kurių autoriai nežinomi. Yra žinoma, jog viduramžių „minnesängerai" dainavo ne tik apie pavasarį, moteris ir lytinę meilę, bet ir apie aukštesnę—Dievo ir Marijos meilę, bet ir apie aukštesnę—Dievo ir Marijos meilę. Nemažą akstiną poezijai yra davę ir Kryžiaus karai bei riterių gadynė. Tarpe jų žymiausias buvo Walter von der Vogelweide. Gotfrydas iš Strassburgo ir Woltram von Eschenbach apdainuoja krikščionies — riterio idealą. Pagaliau visą šį periodą vainikuoja visiems jau žinomas Dante su savo „La Divina Commedia".

III periode paminėtina ispanas Lope de Vega; vedęs palaidą pasaulinį gyvenimą, galop lieka kunigu ir rašytoju. Puikiausios jo dvasinio turinio poemos: „Triumfas divinos“ ir „Rimas sacras“. Ta pati istorija pasikartojo ir su jo tautiečiu, Kalderonu.

Italijoje Torquatto Tasso poemoje „Paliuosuotoji Jeruzalė“ apdainuoja iškilnų krikščioniškosios riterybės uždavinį — paliuosuoti Jeruzalį iš turkų. Visiems žinoma, turbūt, Miltono „Prarastosios dausos“. Tikybinius himnus rašo ir Ignatas Lojola.

XVIII — XIX amž. prasideda ryškesnis skyrimosi pasaulinės poezijos nuo dvasinės. Tai Goethe's ir Schiller'io naturalizmo bei racionalizmo gadynė. Po prancūzų revoliucijos iškyla romantizmas, kuris vėlei arčiau stovi prie krikščionybės. Iš krikščionių romantikų paminėtini: Schlegel, Krummacher, Uhland, o dar prieš juos—Klopschtock, Gellert, Schenk.

Iš padarytosios ankščiau istorinės apžvalgos galima padaryti išvada, jog viduramžiais Bažnyčia labai ir labai gera dailei padarė, ją tiesiog sukūrė. Visų pamiršta ir paneikta dailė tik bažnyčių bei vienuolynų sienose berado sau tuomet vaišingą pastogę. Ir Bažnyčia ją perdavė vėlesnėms kartoms. Del dabartinių laikų tas pasakyti nebegalima. Nors ir dabar Bažnyčia kreipia, gal ir nemažiau domės dailėn, kaip tuomet, bet vadovaujamojo vaidmens ji nebevaidina. Jį paėmė pasauliniai. Dabar madoje: „dailė del pačios dailės“. Tačiau ir dabar kai kuriose meno srityse Bažnyčiai tenka ne paskutinė vieta. Bažnyčios statyba nenusileidžia pasaulinei. Nemažiau vertina ji ir bažnytinę muziką bei giedojimus. Štai, Lietuvoje vargonininkai ir bažn. chorai tulą laiką buvo vienintėliai tos dailės atstovai, kurie šalia dvasinių giesmių bei kompozicijų dalyvauja kartu ir pasaulinėje muzikoje. Mūsų kaimo vaidyba taipgi buvo daugiausia bažn. cuorų palaikoma.

Bet bene daugiausia Bažnyčiai privalo dar poezija, bent pas mus, Lietuvoje. Žymi danguma mūsų rašytojų bei poetų — dvasininkai. Gal tai išaiškintina tuomi, jog, dabartės gyvenimui išsispecializavus į šakų šakas ir esant tam tikroms aplinkybėms, poezija tik dvasininkams daugiau ir lieka prieinama.

Žinoma, tos aplinkybės dar nedaro poetų — jais reikia gimti, bet dažnai gyvenimas ir įgimtiems gabumams pasako savo „veto“. Kita, gal dar svarbesnė priežastis, bus dvasinio pobūdžio. Juk, šiaip ar taip, tikroji dailė turi kelti aukštyn, tobulinti žmogaus sielą, daryti ją skaistesne, švelnesne. Gimininго tikslo siekiai ir Bažnyčia. Taigi čia ir susieis meno sritis su tikybos sritimi bendrame dalyke—žmogaus dvasios kultūroje.

M. Pučkoriškis.

Kūrybos procesas ir tendencingasai menas.

(Tąsa).

Ir taip, keturi metai, aštuoni, desimts, dvidešimts penki, keturios dešimts metų, visas gyvenimas, rūpestingas apdirbimas smulkmenų, ir lyginimas, ir tyrimas „begaliniai apmastymai“ ir „nesuskaitomi etiudai“—visa tai pakankamai liudija kad tankiai pasikartojanti nuomonė, apie meno kūrybą, kaipo besąmoningą vyksmą, nesukelia sau pasitikėjimo. Tiesa, paduoti pavyzdžiai sudaro lašą jūroj visų menininkų, bet drįstam tikrinti skaitytoją, kad tasai lašas nebuvo mūsų parenkamas. Vienok, chemikai, apibrėžimui vandens įpatybių, kaip žinoma, pasitenkina ir lašu.

Kiekviena kūryba turi tam tikrą žinojimą. Dailės kūryba turi gyvenimo pažinimą, sluogsnį nusistovėjusių menininko sieloj įspūdžių, surinktų kaip patyrimo keliu iš gyvenimo, taip ir asmenine patirčia. Be pažinimo neįmanoma jokia kūryba. Nepažindami gyvenimo, neturėdami patirimų ir pastebėjimų, be tam tikros sumos įspūdžių, kuriais pralobina mūsų sielą gyvenimas, menininkas netesės sukurti nieko. Tos pasekmingos pilys romantikų sakurtos iš medžiagos semtos tikrybėj,—iš tos nepakenčiamos žemės, iš kurios jie veržėsi danguosna. Išdirbimas visų aukščiausio, tobūliausio idealo atliekamas dirvoj buvusio ir esančio. Visados taip buvo ir, žinoma, visad taip ir bus. Viens pažymėtinų menininko būde bruožų susidaro iš įpatingo sugebėjimo suimt įspūdžius ir iš gilesnio permatymo ir gyvenimo pažinimo: menininkas aiškiau ir toliau mato. Tai reiškia, kad menininkas, palyginus su mumis, žmonėmis vidutinio įspūdingumo ir pasrebėjimo, pastebėjimo momente, vien tik del savo įpatingos prigimties, randasi geresnėj, privilegiruotoj padėty. Delei to tai jis ir atsiranda naujas, mūsų nepastebėtas puses, tam ar kitam reiškiny; delei to tai menkiausis mūsų žvilgsniu faktas ar reiškinys, dailininko akyse įgauna svarbaus siužeto reikšmę meno kuriniui. Paminėtų dviejų gabumų pagalba menininkas ir parenka tinkamą medžiagą, t. y. sukonsolidavimą įspūdžių, kurs ir reikalingas sukūrimui kurio nors meno veikalo. Bet jeigu aukštas įspūdingumas ir pastabumas, mūs prikergiamas skaičiun menininko privilegijų, tai dar daugiau yr pamato čionai gi priskirti gabumą -- taipgi aukščiausiam jo laipsny — vadinamą vaizduotę, fantaziją. Vaizdūotė — reiškia vaidinys paveiksluose; fantazija sako Wandt'as, yra mąstymas paveikslais. Vaizduotė yr artimiausiam ryšy su atsiminimu; atsimindami mes sugrąžiname seną, buvusį, pergyventą; įsivaizdindami, mes duodam naujus,

ryškius paveikslus naujam, būsimam, nepergyventam, bet gi pasiremdami senu, buvusiu, pergyventu. Bet nė jokiam atgaminimo akte, pabrėžia Wandt'as, aukščiau pergyventas neatsinaujina be permainų. Tai suprantama. Prisimindami mes pirmiausia, neatgaminame iš pergyvento to, kas, kaipo mažiau svarbus dalykas, silpniau užsiliko mūsų atminty ir su laiku išdilo". Fantazija skiriasi nuo prisiminimo vaizdinių sujungimo būdu. *Prisimenant*, skaitom pas Wundt'ą, vaidiniai susijungia asociativiniai, taip kad, *gaunasi neaiškiai asociacinė eilė*. Veikiant fantazijai, kaip mažai čia nedalyvautų valia, *vaidiniai susijungia tam tikru planu*, t. y. aperceptyviniai". Suprantama, kad kaip veikiant prisiminimui, taip ir fantazijai veikiant, atgaminto kokybė pareina nuo kokybės suimtų įspūdžių, nuo kokybės atjausto, permąstyto, pergyvento. Jeigu menininko sieloj susitelkė įspūdžiai menkesni, jeigu, kai kurių priežasčių dėka, į akis jam krito gyvenimo nesvarbūs įvykiai, mažvertingi, jeigu, žodžiu, visa kas suvokta, pergyventa juomi ir žinomi jam kitų pergyvenimai neturi didelės reikšmės (nors ir mūsų atžvilgiu) tai, natūringa, kad ir fantazija darbuosis dirvoj to mažvertingo, nesvarbaus, neįdomaus. Paralelę tarp priminimo ir fantazijos galima pravest ir toliau. Žinoma, kad mes galime pirmam darbui atsiduoti patys, galime *priversti* save prisimint, lygiai taipgi galime savo valios jėga priverst save fantazuoti (atsiduoti svajonėms). Kitaip kalbant, kaip prisiminimų taip ir fantazijos darbuotė gali prasidėt valios verčiama. Maža to, darban pašaukta fantazija, kaip ir prisiminimas, dirba sąmonei ir spręsmui kontroliuojant, paskutinis ar išbraukia arba sankcionuoja iškeltuosius paveikslus. Toliau žinoma kiekvienam ir tai, kad kaip prisiminimas, taip ir fantazija, gali būti pašaukti darban kuriuo nors išoriniu įvykiu, atsitikimu, vaidiniu—asociacijų keliu: „tada mes prisimenam sekantį atsitikimą: tas duoda mums progos prileisti sekantį" sakome mes. Čia, berods, ir randasi pamatas teikiamam Wundt'o padalinimui fantazijos į aktingąją ir pasingąją. Pasivinėj fantazijoj mes paprastai atsiduodame vaidinių žaidimui, sužadinusio mus vaidinio; antrojoj gi *mūsų valia pasirenka* tam tikrus vaidinius iš tų konkrečių elementų, į kuriuos subyrėjo sudėtingasai vaidinys ir tuo būdu *sujungia tuos elementus harmoningan vienetan*. Pasingoji fantazija teikia medžiagą aktingajai. Aktingoji fantazija dalyvauja kurybos procese bendrai ir meno įpatingai. Pereidams tiesioginiai į meno kūrybą Džems'as Selli dalina jos procesą į dvi stadijas. Pirmoji susidaro atgaminant praeities įspūdžių paveikslus, sulig asociacijos dėsnių. Sukūrimui meno veikalo reikalingi faktai asmeninės patirties. Juo lengviau atgaminami praeities įspūdžių paveikslai, t. y. juo tobūlesnė fantazija, juo pasekmingesnis kūrybos procesas, tęsia Selli, primena procesą susidarymo naujo fizinio padaro iš senos medžiagos. Senasai triobesys sugriaunamas, *visa, kas nenaudinga atmetama, pasirenkama kas naudinga ir tinka*, sudedama

sistemingoj tvarkoj ir susidaro naujas trobesys". Matomai, valia dalyvauja ir čia pilnoj savo galioj; matomai, menininkas daro visas tas operacijas pilnam prote, tvirtoj valioj ir sveikoj išminty. Bet paklausykim psichologo: „Toji proceso dalis, sako jis, yra valios dalykas, vedamas aiškiu numatymu turimo omeny rezultato ir nusistačiusiu spręsmu apie tai, kurios priemonės labiau tinka tam tikslui. *Nuo tos vadaujančios sąmonės kokybės, daugiausia ir pareina rezultato tobūlumo laipsnis.* Nesant tos sąmonės, medžiaga, duota mūsų sielai atgaminant praeities įspūdžius, sudaro beformę masę, kurioj siela negali susivokti. Ir atbulai, juo stipriau valia, vadaujama persitikrinimu naudingumo tų priemonių, vadauja tam chaosui, juo tobūlesnis bus galutinas rezultatas *). Tą savo apibrėžimą truputį toliau Selli pabrėžia tokiu būdu: „Vaizduotės darbuotė, kartą ji pasiliuosavo iš kontrolės valios ir spręsmo ir pasidarė emocijų viešpatavimui, trukdo tiesos pasiekimą". Ir toliau noriai kartoja žodžius miss Edževort: vaizduotė — geras tarnas, bet blogas ponas. Sąmonės dalyvavimą, vadaujančią valios rolę meno kūrybos procese pripažįsta ir Wundt'as. Jis prileidžia, kad kurinio ideja, neretai atsiranda staiga, nežinia „iš kur ir kaip"; bet kartą ji jau atsirado, menininkas suskaldo ją „į sudėtines dalis, kur žinoma, įnešama ir naujos dalys, kas išpradžių nebuvo ir permatoma ir nuo ko pati ideja neretai žymiai pasikeičia**). Tiesa, Wundt'as išsitaria prieš tai, kad meno kurinio ideja yra iš pat pradžių formoj logiško mąstymo akto. Jeigu tai ištikro taip, tai meno kūrinys eina, sulig Wundt'o nuomonės, prieš kūrybinės darbuotės dėsnius, — ir jis tuojau skuba pridėti, kad „pervedimas meno idejas logingos minties formon atliekamas tik vėliau, estetinio analizo keliu". Bet mums tas dalykas ir neturi didelės reikšmės, norints negalima nepriminti į tuos Wundt'o žodžius Gaidn'o ir Sonti pavyzdį, kurie logingo mąstymo jėga gaudavo meno idejas.

Toks tai meno kurybos procesas. Taip eina *atgaminimas* „praeities įspūdžių paveikslų". Bet prieš jį, kaip buvo pažymėta, seka kits procesas, kurį galima pavadinti prirengiamojo darbo procesu arba, geriau. *suvokimo* procesu. Šis paskutinis, savo ruožtu, gali būti dalinamas į du: 1) pasingo suvokimo procesą ir 2) aktingo suvokimo procesą. Pasingas suvokimas — kada menininko sieloj, jam nesistengiant atmint, fiksuojasi apsupančios jį gamtos įvykiai, ir tik vėliau, kartais visai netikėtai ir jam pačiam, iškyla kūrybos proceso laike kartu su kitais vaidiniais, asociacijų keliu. Aktingasai suvokimas tai tas, kada menininkas pats, savo noru ir pastangomis, renka reikalingą jam medžiagą. Pažiūrėsim, kokios įtakos gali sudaryt kalbamieji procesai meno kūrinio kokybei.

---

*) Dž. Selli „Psichologijos pagrindai". 158 p.

**) Wundt'as. „Fiozolog. psichologijos pagrindai". 869 p.

Vaikas neatsakomingas užu tuos įspūdžius, kuriuos, ačiu tik tam, kad gamta nenuskriaudė ir jo penkiais jutimo organais, duoda jam jį apsupanti gamta (plačioj prasmėj). Čia pradžia jo dvasinio plėtojimosi, ir koki toji pradžia bebūtų—vaikas neatsakomingas, jojo siela — tobula rasa (paveldėjimo dėsnis mūsų tikslui nesvarbus) ir ant tos tobula rasa, apsupanti jį gamta piešia įvairias figūras. Bet kartą tik išaugo supratimas apie gerą ir blogą, kartą atsiras sugebėjimas skirti tuodu pradus, asmeninė ir visuomeninė dora uždeda žmogui pareigą — šalintis pikto ir eiti gėrio pusėn. Dora reikalauja, kad kiekvienas mūsų, turėdamas omeny tolymesnį tobūlinimąsi kaip požemio asmens, taip ir visuomenės pasirinktą kelią labiausia tinkantį tam tobulinimuisi. Tuo aš nenoriu pasakyti, kad reikia važiuot Kaukazan, įsteigt inteligentinę draugiją ir užmigt ant laurų; nenoriu pasakyt delto, kad ištikrųjų čia jokio tobūlinimosi nėra, ar veik jokio visuomeninio tobūlinimosi nėr. Man tesinori tik priminti, kadangi mes gana tankiai negalime atsitraukti nuo bereikalingų įspūdžių, ir kadangi mes visad galime pasirinkti tose aplinkybėse, kuriose mes esem, taigi mes tai ir turim padaryti. Pirm negu pradėti visuomeninį darbą, reik žinoti, kam tarnaut. Garbingas titulas visuomenės veikėjo numato tam asmeny asmenybę, t. y. tam tikrą pasaulėžiūrą, tam tikrą idealą. Menininkas — visuomenės veikėjas, o delei to laikyti save *tobula rasa* neturime jokios doros teisės. Jam neturi būt visviena, kuriuos paveikslus jo sieloj išpažys išorė, kurie tipai, charakterai, reiškiniai savaimingai įstrigs jojo atmintin. Kadangi suvokimas gati eiti ir pasingai, tai delei to bekontrolinio proceso menininkui reik pasirinkt tokią išorę, kuri gali suteikt jojo siełai galimai daugiau tų įspūdžių ir paveikslų, kurie, juos atgaminus, labiausia prisidėtų (teigiamu ar neigiamu keliu) pasiekimui jojo idealų. Sąmoninga ar besąmoninga bus kurybinė darbuotė, rimtumą, arba tikriau, tikslingumą meno kurinio siužeto galima patikrinti ir tuo būdu. Suprantama, juo mažesnis sąmonės dalyvavimas kūrybos procese, juo didesnė menininko pareiga pasirinkt atatinkamas jojo idealams apystovas. Jeigu meno kūrybos procesas reiškia savimi ne ką kitą, kaip tik ištisą refleksą, tai tuo atvėju menininkas mažiau nėg kas kitas privalo stengtis galimai pilniau, tikslingiau pasinaudoti prisirengimo periodu aplamai, kurin įeina ir tai, ką mes pavadinom pasinguoju suvokimu. Jeigu ne vis vien kurį gyvenimą piešt, tai, reiškia, negali būt vis vien ir tai, kokis gyvenimas suvokiamas. Aišku, kad, esant visom kitom sąligom. meno kūrinys bus juoba vertingesnis, juo apsupanti menininką išorė turtingesnė.

Bet pasingajam suvokimui sudaro gana rimtą aprėžimą menininko pasaulėžiūra. Viens ir tas pats reiškinys daro nevienodos galios įspūdį į asmenis įvairaus laipsnio protinio ir dorinio išsilavinimo. Neišlavinto žmogaus dėmesys gali būt patrauktas tuo, ko visai nepatėmys žmogus išlavintas, ir atbulai. Pagrečiui su-

artinant tuodu kraštutinumu skirtumas įspūdžiuose suminkštinamas; bet tokių perėjimų veik tiek, kiek žmonių. Faktas, kad aiškus idealas ar numatytasai tikslas — mūsų sielvartų ir rūpesnių objektas neprileidžia į mūsų sielą daug ko, kas to tikslo atžvilgiu rodosi nesvarbu ir bereikalinga, verčia mus nesusidomėjus praeit pro šalį reiškinių ir įvykių nei jokioj kitoj srity su juo nesusiduriančiu, — tasai faktas, sakom mes, yra neabejotinas ir, žinoma, kiekvieno pastebėtas. Idealas aprėžia kelią ir tai, kas su juo nesusisiekia, neturi mums vertės ir reikšmės. Tuo būdu ligi žinomam, vis tik gana dideliam laipsniui mes garantuoti nuo įsiveržimo mūsų sielon pasingojo suvokimo keliu netinkančių, neesmingų elementų iš mus apsupančio gyvenimo. Mes garantuoti tiek, kiek aiškus mūsų idealas ir kaip ryškiai apibrėžti keliai eina jojo link. Juo toliau mes atsidavę tam tikrai idejai, juo despotingiau ji valdo mūsų galvomis, juo aštresnė jos priežiūra išoriniems įspūdžiams. Reiškia, galima prileisti, kad asmenybei, skersai ir išilgai ideja persiėmusiai, nieko apart pačios idejos ir viso to, kas del jos, neegzistuoja. Kas aistringai, visa siela ir visomis galiomis atsidavęs kuriam nors darbui, tas kitų darbų nepastebi. Visa kas pasakyta pritaikintina ir menininkui. Jam, kaipo visuomenės veikėjui, taipgi prileistinas tarnavimas idejai, prileistini tikslai, kurių įgyvendinimo jis siekia. O delei to tvirtinimo — juo labiau menintnkas atsidavęs tam tikrai idėejai, juo tikriau garantuotas jis nuo pasingojo suvokimo įspūdžių ir gyvenimo, — niekam nepasirodys neteisingu.

Daug kas pasakyta apie pasingąjį suvokimą, pritaikintojo ir aktingojo suvokimo procesui. Jeigu pirmasai mūsų, tarp ko kito, apibrėžtas tuo, kad meninkas, statąs menui rimtus uždavinius, turi vengti nesvarbių gyvenimo įspūdžių, tai aktingasai suvokimas uždėti menininkui tiesioginę pareigą susirasti reikaligus įspūdžius. Aktingąjį suvokimą mes suprantame taip, kada menininkas sąmoningai savo valios galia, deda atminties dėžėn faktus, įvykius, tipus, charakterius, galinčius patarnauti ateityje, arba tiesiog reikalingus jo kūrimui, kurio ideja jau yra jo galvoj, t. y. kitaip sakant, kada jis renka medžiagą, tiesioginiai reikalingą tam kūriniui. Aktingojo suvokimo rolė itin svarbi rašant istorinio turinio veikalą. Čia aktingasai suvokimas dalyvauja veik išimtinai. Menininkas ištyrimo keliu istorinių davinių stengiasi atgaminti tolimą praeitį ryškiuos, gyvuos paveikskluos. Aktingam atsiminimui padedant menininkas gauna kartais visą kūriniui reikalingą medžiagą, arba tik papildo jau atsargoj turimą surinktą pasingo suvokimo keliu. Kada iškilusi kūrinio ideja perneša jį į jam nepažįstamas apystovas, tai natūringa, jis privalo pergyventi arba atjausti tose apystovose gyvenimą, nėsa ir turtingiausia fantazija atgaivina tik besiremdama pergyventu ir atjaustu. Mes jau pažystame Leonardo da Vinci kūrybą, — dabar mes paimsim šių laikų pavyzdį. Alfonsas Daudet straipsny „Iš mano knygų istorijos“ savo paties pavyzdžiu puikiai iliuminuoja mūsų mintis

apie aktingojo suvokimo rolę bendroj meno kūrimo tvėryboj. Kartą eidams pro šalį Tin Gero rūmų, romanistas staiga buvo pagautas vienos laimingos minties—aprašyti karalius ištrėmime. Bet kaip tat padaryti? „Iš kur aš paimsiu mano romanui personažus, kur rasiu tikrų žinių, kaip persikelsiu į sferą taip tolimą manajai, maniesiems papročiams ir pažiūroms?“ Žinoma, prisėjo išaikvoti daug laiko; prisėjo „nesigailėti savų kojų, išnaudoti visas pažintis, kurių aš, kaipo tikras paryžietis, turėjau nemaža, susitikti su žmonomis pačią įvairiausių visuomenės klodų, pradedant dailyde remontavusiu karaliaus stotį Preisburgo gatvėj, ir baigiant aukštu diplomatu, buvusiu liudytoju, karalienei Izabelei atsisakant sosto. Aš turėjau gaudyti diduomenės paslaptis, skaityti policijos užrašus, peržiūrėti teikėjų sąskaitas. Ir kada man, pagaliau, pasisekė prieiti to gyvenimo pačią esmę, kurią aš norėjau parodyti, kada aš aiškiai įsivaizdinau nuvainikuotus karalius... aš atmečiau savo tyrinėjimus šalin, ir paėmiau iš jų tik patėmytas tipingasias smulkmenas, papročius, bruožus, apystovas ir visą tą bendrą atmosferą, kurioj turės būt lošiama mano drama“. Dž. Elliot „Romolai“ smulkiai tyręs viduramžio Florencijos būtį; Puškin'as „Borisui Godunov'ui“ skaitė Karamziną ir daug kitko; Riepin'as „Jonui Baisiajam“ pataręs pamatingai susipažint su to laiko apystovomis. Bet aktingasai suvokimas įspūdžių duoda didžios paramos rašant menininkui veikalus ir iš dabartinio gyvenimo. Kiek prirengiamojo darbo reikalinga užmanytam veikalui — nesunku numanyti: ir tą ištirt, ir tai pabrėžt savo atminty, ir čia pagyvent ir ten pakovot — visa tai ir yra aktingojo atsiminimo procesas. Juo racionaliau valia valdo atmintį, juo daugiau išlošia kurinys; juo tikslingesnė darosi atsarga „praeitų įspūdžių paveikslų“, juo lengviau fantazuot, — lengviau persikelti sferon ligi šiol svetimon.

Prirengiamasai darbas atliktas—medžiaga akyvaizdoj. Kaip aplamai eina pats kūrybos darbas—mes matėmė. Mums belieka tiktai padaryti keletą reikalingų paaiškinimų.

Sąmoningai ar besąmoningai eina kūrybos darbas, dalyvauja ar nedalyvauja tam procese valia, o taipgi ir protavimo galia,— kūrinio idėja, nors ji atsirastų ir momentaliai, apibrėžiama menininko asmenybe, t. y. būdu, išsilavinimu, jojo proto pakraipa, bendra jo pasaulėžiūra. Idėjos likimas visiškai priklauso nuo dvasinės menininko fizionomijos. Mocarto idėja, tikriausia, pasirodytų netinkama Rich. Wagneriui, kuris statė muzikai visai kitus uždavinius, arba jojo būtų visai kitaip perdirbta. Pirm negu vystyti, kiekviena nauja idėja mūsų įkainuojama, pertikrinama, ji išlaiko bandymus, ir kartą tik mūsų pripažįstama nesvarbia ir negilia, jinai atmetama. Atsiradusi „nežinia iš kur“ Mocarto idėja delto ir augo, delto ir išsireikšdavo sonatoj ar operoj, kad užinteresuodavo didijį kompozitorių; delko gi toji interesuodavo Mocartą — kits klausimas, atsakyt kurin, neištyrus specialiai kompozito-

riaus asmenybės negalima. Vargu bau kas tvirtins, kad kiekviena idėja rasdavo Mocarto sieloj derlingą dirvą, jeigu ne kiekviena pasireikšdavo, tai, reiškia, buvo daromas pasirinkimas, paties dailininko daromas įvertinimas. Galima prileisti, kad tas pasirinkimas ėjo pačiam Mocartui nepatėmijamai, bet įvertinimo nebuvimas neprileistinas. Idėja gali apimti visą žmogaus esmę, (o poetingąjį asmenį juo labiau) ji net gali padaryt mus jos vergais, priversti dievinti ją, bet tam reikalinga viena sąlyga: kad jinai atrodytų jam aukšta ir gili. Gi josios kokybės apibrėžimas, tai grynai proto dalykas. Mocartas galėjo nežinoti, iš kur ir kaip atėjo jo galvon idėja, bet koki jinai, ar verta padėt kūrinio pamatan—jis turėjo tai žinoti, jis negalėjo nežinot. Reiškia, sąmonės dalyvavimas tam bendram meno kūrybos punkte neabejotinas; šis meninko veikimas — sąmoningas veikimas. Kritika, vertindama kūrinius, tarp kitko, įvertins ir idėjų reikšmę, glūdinčių tuose kūriniuose, o tasai darbas duos galimybės išaiškinti proto ūpą, pasaulėžiūrą, arba— kaip mes trumpiau išsireiškiame — meninko asmenybę. Ir jeigu pasirodys, kad to menininko asmeny rasdavo derlingą dirvą visuomenių rūšių idėjos, tai kritikas taip ir užrašys: tas menininkas neturėjo pastovaus būdo, nesunaudojo ir vystė visas atsitktinai jam pakliuvusias idėjas.

Kada Mocartas prisipažįsta, kad išaukti idėjų sauvalingai jis negalįs, tai toksai prisipažinimas liūdyja buvus jį be valios. Mocartas negali, o Gardnas gali. Faktas, reiškia, pasilieka faktu: kūrinių idėjos gali būt iššaukiamos. Meno istorija žino pavyzdžių, kaip savaimingo idėjų atsiradimo, taip ir jų išmanymo. Drįstam tvirtinti, kad skaičius antrųjų nieku būdu nemažėsnis už skaičių pirmųjų. Bet jeigu tas būtų ir netaip, jeigu kūrinių idėjos visad atsiras doro menininko galvoj netikėtai ir nedalyvaujant jojo valiai, jeigu jos ir nebūtų bandymas sveiko proto atžvilgiu, kaip į tai tik ką buvo nurodyta, tai ir tada toli gražu ligi tvirtinimo, kad tendencija nesuderinama su menu, nėsa idėjos tolimesniam procese gali būt keičiamos, t. y. aš noriu pasakyti, kad tolimesnė proceso studija, arba kūrybinis procesas, siauroj prasmėj, eina savo ruožtu, pilnai dalyvaujant menininko sąmonei. Mocartas, (dargi Mocartas, kursai kūrė mažiausiai sąmoningai iš visų kitų) kartą atsirasdavo pas jį idėja, pradeda galvoti („man ateina galvon“ sako jis) „kuriuo budu pravesti ją į muzikalę pjesą, suderinus su kontrapunkto reikalavimais, ir instrumentų ypatybėmis“. Ištikrųjų, kaip tat atsiekti? Kaip suderinti su kontrapunkto reikalavimais ir instrumentų ypatybėmis. Darbas tasai be abėjo, sudėtingas ir reikalingas mąstymo. Bet mąstyti, svarstyti, nutarti, kaip suderinti, ką atmesti, ką pridėti, ir ar gausis norimas, ar išsipildys idėja, na ir aplamai kokis bus kurinys“, — reiškia būt pilnoj sąmonėj. Tasai darbas ištisoj savo pilnybėj—darbas proto, mąstymo.

Ar neneigia tendencija menininko teisių „laisvai kūrybai.“? Ar galimas tendencingasai meno kurinys? Kitaip sakant: ar

priklauso tendencija bendriems psichologiškiems meno kūrybos įstatymams? Žinoma, atsakyti į tai galima labai paprastai: reikia tik išvardinti bent vieną esanti tendencingą meno kūrinį.

Idėjos, vadauja žmogui; tai reiškia, kad idėjos pagimdo ir norus. Ar tai laisvė ar nelaisvė, ar, būtent, toji laisvė, kurią myli „laisvieji dailininkai" — ne svarbu; svarbu tai, kad tai dėsnis, jo gi neperžengsi. Tendencingumas yra pastanga išvest tą ar kitą politinę ar visuomeninę idėją; tendencija—idėjos vardas. Klausiama: kur gi panaikinimas kūrybos laisvės iš tendencijos pusės? Argi paskutinoji negali taipogi teisėtai, organingai išeit iš psichologinio menininko pobudžio? Noras, kas jo objektu bebūtų, visados lygus sau pačiam. Ar panorėsite jus nupiešti giliai turiningą paveikslą, ar panorėsite apsibrėžti nedidžiu peizažu — tai vienodam laipsny natūringai ir vienodai puikiai gali būti atlikta, jeigu jūs tik ištikrųjų panorėtumėte, ištikrųjų užsigeistumete. Taigi, visa esmė tame, kokia asmenybė. Kokia asmenybė, tokia ir norai, sulig Jurgio ir kepurė.

Jeigu mes paimsime menininką su griežtomis pažiūromis, pasaulėžiūra, aiškiu idealu, meniniką, pavyzdžiui, narį žinomos politinės partijos, ir pastatysim jį į tam tikras gyvenimo apystovas, tai parengtoji kūrybai stadija pasireikš tuo, kad jis, tasai partinis menininkas, pasingai (ir aktingai) suims iš apsupančio jį gyvenimo daugiausia arba net išimtinai tik tą, kas turi vertės, žiūrint jojo partiniu žvilgsniu, kas turi kokį nors santykį su idėjomis, kurioms jis tarnauja; visa kita gi, kaipo neesminga, praeis pro šalį jojo dėmesio. Suprantama, kad ir pačiam meno kūrybos procese, laike veikalo kūrimo, mūs menininko kūrybinė fantazija dirbs tojo gyvenimo dirvoj, kursai paliko įspudį jojo sieloj, t. y. partinėj linkmėj. Menininkui, kaipo visuomenės veikėjui, sąžiningai atsidavusiam darbui ir giliai tikinčiam savo idealų laimėjimui, pilnai pritaikomi Karpenterio žodžiai: „Pagilintu jutimu centro suvokimų galia vieniems kurios nors rūšies įspūdžiams, matomai, veda paskui save, kaipo tiesioginė pasekmė, tam tikrą susilpimą įspūdžiams visų kitų rūšių, arba netgi visišką panaikinimą suvokimų įspūdžiams visų kitų rūšių. Filosofas, eidams gatve, gali taip giliai paskęsti mintyse, kad nepatėmys aplinkinių daiktų, ligi jie netrukdys jam eiti pirmyn". Karpenteris prideda, kad jam kartą prisėję susitikti Millį, taip susimąsčiusi, kad jis nepažinęs savo geriausio draugo. Kuris menininko pasaulėžiūros veikimas į jo kūrybą — tai galima matyt iš pavyždžio, paduodama žinomojo psichologo. Jis nurodo skirtumą piešime veido ar landšafto tarp dviejų darbininkų. „Kiekviens jis, sako Karpenteris, perduoda bendroj išvaizdoj tų supratimų, kursai susidarė jų prote" ir remiasi Karlerlio žodžiais: „akys mato tik tą, ką jos gali matyti". Štai delko noras padarė į Garšiną visai kitokį įspūdį, negu į Vereščagmą. Reiškia, kokia ten bebūtų sąmones rolė meno kūrybos procese, tendencija sutampa su menu tik del vieno to, kad

kiekvienas menininkas kuria veikalą iš ištekliaus esamų įspūdžių, o tasai išteklius gali būti sudaromas tendencingai. Bet klausimai — ką pridėt, ką atimt — „kaip suderint su kintrapunkto dėsniais“ — nurodo i meno kūrybos sąmoningumą. Juos iškelia ir tyrojo meno pasekėjas, ir išpažintojas žinomų politinių idėjų, partijos sektos, ratelio narys. Būtina sukurimui tendencingo meno veikalo sąlyga yra, taip sakant, organingas susiliejimas tendencijos su menininku sutirpdymas jos jojo asmenybėje. Menininkas laisvai gali rinktis temas tiktai sferoj, jojo pasaulėžiūros apibrėžtoj.

Tikimės, kad bent vieną žemiau duodamų pavyzdžių, skaitytojas ras vykusiu atsižvelgiant į klausimą apie suderinimą tendencijos su menu. Tendencija suderinama su menu ir nei kiek nekenkia menui — drįstu manyti, kad tai įrodyta. Belieka tik parodyti, kad ji *buvo suderinama* su menu.

Torkvato Tasso po įtakai vieno dominikono, piešusio jam entuziastingus paveikslus vienuolių gyvenimo, atsisako buvusios savo pasaulėžiūros ir pradeda svajoti apie vienuolyną. Jis rašo dialogą „apie sielos rimtį“. Sapnuose jis mato merginą. Pabudęs jis josios garbei parašo eiles. Ir keistas dalykas! — jis stengiasi nuneigti „Paliosuotą Jeruzalę“ „Užkariautąją Jeruzalę“. Ar nebuvo Tasso tendencingu poetu? Mintis, jausmas, fantazija — visi gabumai dirba pas jį religinio idėalo linkmėj, kurį jam nurodė dominikonas. Apie Milton'ą Taine sako: „Poetas *ir protestantas*, jis paveldėjo iš besibaigiančios epochos *laisvą* poetinį įkvėpimą, o iš ateinančios — šiurkščią politinę religiją. Jis *pirmąjį* panaudojo tarnavimui *antrajai* ir dainavo apie naujus dalykus su *pirmuoju* įkvėpimu“. Šiurkšti politinė religija nenumažino jo politiškojo įkvėpimo. Nemirtingojo „Robinzono autorius, Danielis De Foe aktingai dalyvavo Anglijos politinėse kovose. Getteris dargi skaito jį pagrindėjus suvienijimo Anglijos su Šotlandija. „Išorinės De Foe gyvenimo apystovos, pažymi istorikas, turėjo didelės įtakos į atsiradimą ir turinį „Robinzono“. Tas gi Gettneris apie Swift'ą sako, kad jo poetinė kūryba pasiekė aukščiausio laipsnio laikotarpy išsivystymo airių kovų. („Istorija bendr. literatūros XVIII amž.“). George Sande, atsisveikinusi su Miuse, ryžtasi pasišvęsti visuomeniniam, ne asmeniniam gyvenimui, tarnavimui bendroms idėjoms, „Le Compagnen de Tour France“ jinai išgarbino socializmą. Alfredas Miuse sudarė jai pilniausį priešingumą. Kaipo poetas, jis neturėjo tendencijos, kaipo žmogus — gyvenimo tikslo; sulig Brander'o, jis neturėjo nieko to, ką panorėtų pastumėt, ar išpildyt!“.

Ar ne delto, pažymi danų kritikas, jojo mūza mirė anksčiau neg jis pats? Leopardi rašė dainas, kuriose buvo girdimi šauksmai į kovą vardan Italijos praeities. Goerazzi sako: „Neturėdamas galimybės iššaukt priešą atviron ginklų kovon, aš parašiau knygą „Florencijos apgulimą“, kuria auklėjosi ir tebesiauklėja Italų jaunuomenė. Kadangi pasitaikė proga pakelti kardą, Goe-

razzmetė plunksną ir atsistojo priešaky Toscanijos jaunuomenės. Karducci parašė daug politinių veikalų ir jais pagrindė savo didžią garbę. Jis rašė Garibaldžio garbei ir Milano barikadų herojams himnus. Jojo oda „Kairobi'o mirtis", pavesta Adelaidas Kairoli, motynai penkių sūnų, jos pasiųstų mirti už tėvynės laisvės „verčia lieti ašaras!" Dž. Elliot surado sau pasekėjų savo „didaktine nuotaika". Nelaimė tuo tame — sako rusų biografas, tendencijai nepalankus, — kad meno kūrybos jėga joj silpnėja pamečiui, ir moralybės skeletas nemaloniai pradėjo reikštis". Turgenev'as parašė „Medžiotojo užrašus" tikslu išreikšt užuojautos pavergtai liaudžiai. Levas Tolstojus visą savo didįjį talentą paaukavo tarnavimui jo išpažįstamam mokslui. Iš muzikų paminėsim, Rich Wagner'į, kursai savo muzikos atnaujinimo teoriją pritaikė ir praktikoj, savo kūriniuose. Chopin'as būdams jaunikaičiu pritaikindavo muzikai patriotines lenkų dainas. Jis liūdėdams apleiežia savo tėvynę, Lenkiją, ir 1830 m. kada iškilo sukilimas, norėjo sugrįžti ir įstoti į intrigentų eiles. 8 rugsėjo 1831 m. Varšuva buvo paimta. Tasai atsiradimas giliai atsiliepė į kompozitorių. Gėla, tėvynės meilė išsiliejo pas jį stebūklingam (sako muzikos žinovai) etiude C-mille".

Chopin'o patriotizmas raudonu siūlu pereina per visus jojo kūriuius — Pagaliau, autoriai „Marseljetės" ir „kožuto dainos" patarnavo, žinoma, netyrajam menui.

Mūsų eskizai baigti. Baigdamas pavelijau sau tokį *ergo*.

Lai būna menininko tvėryba savystovi, lai menininkas kuria ką nori. Bet kritikai visados pasilieka teisę, apart nurodymo silpnumų ir privalumų, parodyti meno kūrinio vietą tarp kitų tos rūšies kūrinių, nurodyt vietą ir pačiam menininkui, įsaikuot ir įvertint jojo įtaką ir vertę visuomeninio gyvenimo eigoj: dorinėje ir estetinėje kultūroje. Visas teises negalima atimti iš kritikos. Jūs, laisvu savo pasirinkimu nupiešiat puikų, bet beturiningą paveikslą; jus savo valia iškeliat į kūrybos perlus lakštingalos dainas, kada toji tema nevisai atatinka laikui; jūs tarnaujate tyrajam menui, jūs neliečia laiko rūpesniai, kilnūs idealai. Puikiai, taip ir užrašysim, gi istorija mus teis. Jeigu nejaučiate būtino reikalo tarnaut rimtai, kilniai idejai, tai ir nesiimkit ne savo darbo, bet ir nedrauskite kitiems menu tarnauti žmonijai. „Literatūra yra mintis mąstančių žmonių", o tam, kas susimąsto dabartiniu gyvenimu, sunku likt netendencingu, be idejos.

Iš N. Sarachanovo — *P. Gs.*

---

[1]) S. G. „Nauj. italų poezijos bruožai".

SVEIKATOS KELIAIS

Truputis iš kūno lavinimo istorijos.

Nuolatinis žmonių vystymasis, kuris istoriniu laiku pradedant daugiau kultūrinėn, negu fizinėn pusėn krypęs, kurts nuo karto daro atmainas valstybės ir draugijos aplinkose, tautų gyvenime ir pobūdžiuose. Akylas tėmyjimas rodo, kad šitame nuolatiniame keitimosi, kuris ne visuomet pirmyneiga yra, tam tikri pagrindai žmonių būde visuomet užsilieka. Ir jie iškyla aikštėn laiko bėgy. Žinoma, dažnai kituose rūbuose. Kitą kartą vos galima pažinti ankstybesniųjų panašių apsireiškimų tąsą. Taip yra su kūno kultūra. Kūno lavinimas lošia tautų pobūdžių istorijoje amžių tarpupločiuose vis ryškesnę rolę. Ir tuo trūkiu naudojasi stipriu vispusiu palankumu. Šis dalykas tat kaip ir kultūrfaktorius imponuoja.

Kūno lavinimo menas rado graikuose nepaprastos užuojautos ir pamylėjimo, kuriuos įpratę mes vadinti senovės laikų kultūros nešėjais. Graikuose būtent visa galva atsižymėjo ateniečiai kaip dvasios moksluose, taip ir šioj srity. Tiesa, kūnų lavinimą mes užtinkame ir anksčiau graikų, pavyzdžiui persuose, kurie karo galams mankštinosi. Bet vis tai būta siauro apmato. Graikai pirmi tai suprato kaip meną, kurį galima būtų ir teoretiniai ir praktiniai vystyti ir tobūlinti. Čia jie tikrai sugebėjo. Šitos grakščios šalies sūnūs ir dukters matė žmogaus idealą kilnios sielos ir dailaus kūno harmoningoj sutarty. Kūno lavinimą jie vadino gimnastika, nes dažniausia ja užsiimdavo nuogi. Patsai gi gimnastikos būdas buvo įvairus ir stebėtinai harmoningas. Graikų valstybės rėmė gimnastiką ir skaitė svarbiu mokslo dalyku, o Spartoje net svarbiausiu. Tų laikų mokslininkai-filosofai, kaip Plato, stengėsi savo išrodymuose visą šalį gimnastika suįdomauti, nelyginant platujin tinklan visus įsiaupti.

Kalbos nėra, kad tai visa daug pagelbėjo graikų garbingam karingumui ir doros palaikymui. Graikų plastinis menas, kuriuo ir nūnai kultūrinės tautos gėrisi tik gimnastikos dėka tegalėjo taip aukšto laipsnio pasiekti. Kiekvienas dailininkas turėjo progos gimnastikuojant įsižiūrėti į žmogaus kūną ir pamylėti jo gražias formas ir sudėtį, kad paskiau savo gyvą mintį molio gabalu išreikšti.

Nežiūrint į gimnastikos reikšmę auklėjime, ji pradėjo skursti, įvedus varžytines. Žmonių būriai plaukdavo Olimpijos tautinėn šventėn, kad pasidžiaugus varžytinėmis, kurios gimnastiką pamažu žemu amatu pavertė. Tai atsitiko graikų tautos saulėlydyje, jai pradėjus kultūriniai ir doriniai pulti.

Romėnuose kilnaus būdo gimnastika, kuri pradžioje juose tvyksojo, greitai žlugo, sparčiai besivystant varžytinėms. Didžios gaujos tenkino savo jausmus bestialiuose gladiatorių spėkos mėginimuose, kuriems ruošti romėnai pakankamai turėjo vergų ir nusikaltėlių. Užtenka priminti Nerono laikus, pirmųjų krikščionių persekiojimus.

Šitas kraujuotas purtinančias skerdynes primena mums dar iki šių dienų Ispanijoje užsilikusios jaučių imtynės, kurios nebojant dabarties kultūros ir žmoniškumo, valstybės kenčiamos kaipo žmonių pasilinksminimai.

Romėnams puolus, kūno lavinimo menas, nutolęs nuo savo teisingo supratimo, vėl dingo, ir ilgam laikui. Vėlam viduramžy mes tik susitinkame su riterių turnirais, kame vyriškumas ir gražumas palmos siekė. Bet ir čia, tiesa, kiek vėliau, ranka rankon kyšojo žiaurumas ir pasilinksminimo noras. Laikui bėgant šie turnirai kart su raiteliais iš mados išėjo. Vieną liekaną dar ir šiose dienose regime. Būtent fechtavimas. Vokiečių studentai skaito tai vyriškumo simboliu. Būtų ne visai teisinga tik tiek pasakius. Draugai nustebsite gal, kad riteriuose turime ieškoti vokiečių teisės ir tvarkos atsiradimo. Bet tai faktas. Mankštydamiesi turniruose jie išmoko plieno disciplinos ir vyriškumo. Tik iš tokių tvirtos dvasios vyrų galėjo laukti ir puikaus išdavio.

Naujuose laikuose plačios minios yra suinteresuotos žaidimais sportu. Sportas gali mūsų sveikatai ir gi nemaža padėti. Sportas yra anglų globos kūdikis. Išdidaus Albiono sūnūs vietoj jaučių imtynių vartoja box'ą, kuris pirmame žvilgsny mums banaliu atrodo. Plaukymas, jojimas, irklavimas yra karštai anglų globojami; croquet'u ir lawn-tenis džiaugias jaunas ir senas, beturtis ir turtingas. Tenai liuosą laiką pirmoj eilėj rūpinas kūno lavinimu užpildyti. — Beabėjo sportu negalima gimnastikos pakeisti. Sportas yra labai naudingas, kuomet nėra perdėdamas. Jau nekalbu apie tokius dalykus, kaip arklių lenktynes, kame dažnai jojikas sau kaulus sulaužo ar gyvulį nužudo. Tai demoralizacija. Šio plauko ir mūsų garsūs cirkai. Jie yra mūsų jaunuomenei bemaž vien blogu pavyzdžiu.

Vėliau susitinkame su švedais ir vokiečiais.

Jau šveduose buvo įkurta Petro Lingg'o gimnastika, kuomet vokiečiams atėjo galvon ši mintis. Kodel gi taip vėlai? Tai tų laikų dvasios apsireiškimais aiškinama—sentimentalumu, kolei sveika reakcija sau kelią praskynė. Šitos naujos minties atsiradime svarbiu motyvu yra nors ir pasiliuosavimo noras. Vokiečiuos užmezgė gimnastiką ir ją vispusiai ištobūlino, taip vadinamas vokiečių gimnastikos tėvas Jahn'as, turnvater Jahn, kuris ją pavadino Turnen. Ilgainiui ji gerokai persikeitė. Ypatingai dideli žingsniai daromi paskutiniu laiku, kuomet mokslo sferos jai dau-

giau įdomaujas. Vokiečių šių dienų *) fiziologinė gimnastika yra viena sąmoningiausių ir sektina.

(Nūdieninė Lingo gimnastikos ir sporto sistema yra grynai fiziologijos bei biologijos dėsniais pagrįsta. Turnenas gi lig šiol dar vis nepajėgia nusikratyti neracionalių sudėtingų judesių ir akrobatizmo R e d.). Ji turi pasisekimo ne tik vokiečiuose, bet ir kitose šalyse, kaip šveicaruose, austruose ir t. t. Pačiuose vokiečiuose kūno lavinimas labai populerus. Kaip besimokinančioji jaunuomenė, taip profesinė ir amato nariai jos imas. Valstybė žymiai palaiko. Įsižiūrėjus į gimnastikos organizacijas, kurios siekia visus alei vieno patraukti, matoma didelio pasisekimo ir kartu jaunuomenės ir vyresniųjų karšto palankumo ir pamėgimo. Žiūri ir skaitai iš jų veidų spindančių energija ir pasitikėjimu savimi — sveikame kūne sveika dvasia.

Tai tiek bendrai.

Baigdamas norėčiau prisiminti mūsų tėvynę. Ką gero galima čia pasakyti? Žinoma, nieko. Tikrai pasakius, mes gi savo mokyklos dar neturime. Ir kuomet apie ją kalbama, kyla ji man prieš akis savo tik primityviame pobūdy, kokia ją dailininkas Rimša piešia. Rusų mokyklos ydos tebekyšo ir nūnai. Jaunuolis moksleivis nežino kaip naudingai savo sveikatai liuosas laikas praleisti. Jaunas, auga, ieško judėsio, nori siausti. Nėra kas jam nurodo ir pataria. Ir apverčia šitą natūralų geismą dažniausia netinkamai, tai bastinėjimams ten ir šen, tai kortoms ir kitiems niekams. Ir rezultatas: sveikų tėvų vaikai dažnai liekta pageltę, paliegę, sulinkę ir silpnos valios. Gydytojai pastebi be galo didelį skaičių moksleivių tarpe mažakraujų. Be juoko, taip apsipratę buvome girdėti, kaip metas į metą mūsų neskaitlingos jaunuomenės žiedus džiova skina.

Mūsų tauta labai ilgai buvo dvasiniai pavergta. Daugelio nebsuprantama kas tai yra laisvė. Jiems vistiek kas juos valdo. Vokiečiai, rusai ir lenkai gyrė mus už ištikimybę. Mindaugo ir Keistučio laikų tamsus vyžuotas lietuvis mokėjo mylėti savo dievus ir savo kraštą. Šimtus kryžokų užpuolimų lietuvio kumštis nublokšdavo. Tai buvo tų laikų geriausios technikos ir gerų vadų užpuolimai. 6—7 šimtmečių verguvė išrauna iš mūsų gintaro šalies nemaža pakraščių ant visuomet ir palaužia mūsų būdą, jei ne visai ištautino. Prūsai, pietų žemaičiai ir t.t. juk tik vardai! Kam aš šitą visą miniu? Argi tas nebedi į akis, kad mumyse maža savystovumo, laisvės supratimo ir pasitikėjimo savimi!

Jaunimas turi tuos trūkumus, kurie liečia tiek dvasinę, kiek fizinę pusę, nugalėti ir išrauti. Viena proto gimnastika mes ne toli tenueitume. Tai būtų antikultūra. Kaip protas, taip ir kūnas reikia podraug lavinti. Sodžius ir miestas čia lygūs. Tik tokiuo būdu mes galime pasiekti gerų vaisių — aukštos kultūros, tvirtos valios, doros ir kilnaus laisvės supratimo.

Jonas Remeika.

*) Ją negalima vadinti Jahn'o gimnastika.

Literatūra.

1. **Kar. Dineikos ir J. Ereto.** Lengvosios atletikos vadovėlis su 24 pav. ir 1 brėžiniu. Kaunas, 1922, p. 111. Kaina 1 litas.

2. **Karolis Dineika.** Krepšiasvydis vyrams. Dr. J. Eretas. Kumščiasvydis. Kaunas 1922, p. 31. Kaina 30 c.

3. **K. Dineikos.** Kūno lavinimo klausimas Lietuvoj. Kaunas 1920 m. p. 13. Kaina 10 c.

Visi žinome, kokia skurdi mūsų literatūra apskritai — juoba sporto srity. Pirm kelerių metų ir su žiburiu ieškodams nesurastum nė vieno raštelio apie sportą. Bet darydami pažangą įvairiose kultūrinio gyvenimo srityse, sukrutome šiek tiek ir kūno kultūros srity. Te būna garbė aukščiau minėtiem vyram, kad jie pirmi Lietuvoje pradėjo iš nieko kurti sportininkams tinkamą literatūrą. Mes gi reikšdami jiems užuojautos patys vadaukimės jų darbo vaisiais ir kitus prie to raginkime. Kiekviens sportininkas privalo susipažinti su aukščiau minėtais raštais.

P. G.

GYVENIMO BALSAI

Pasirūpinkime kaimo inteligentija.

Besikuriant mūsų valstybei dažnai spaudoje ir šiaip jau iš atskirų asmenų tenka girdėti nusiskundimų, kad mūsų inteligentinių pajėgų, reikalingų valstybiniam aparatui, maža esą, ir kad visi tie, kurie yra, yra priversti dirbti už penkis. Nemalonūs yra toki nusiskundimai, kuomet mūsų visas tautinis gyvenimas noroms-nenoroms privalo šuoliais bėgti priekyn, kad stojus greta kitų kultūringų tautų. Esu optimistinių pažiūrų į gyvenimą ir manau, kad visi tie nenormalumai del stokos inteligentinių pajėgų laikui bėgant išnyks. Dėja, aš čia ne apie tuos inteligentus, kurie taip reikalingi valstybiniam aparatui, norėčiau kalbėti. Man kit kas rūpi. Prisimenu kada tai girdėtą kaimiečio senelio posakį, kuris man davė aiškiai suprasti, jog greta tų inteligentų, kuriuos parūpina mūsų kultūrinės įstaigos ir užsienis, mums reikalinga rimtų paties gyvenimo pagamintų inteligentinių pajėgų. Tuo laiku man tas senelio posakis nuskambėjo pro ausis ir aš jį visai buvau užmiršęs, bet šiandien aš visa širdimi troksčiau ne vien iš senelio-kaimiečio girdėti vėl tą patį posakį, bet kad ir pats mūsų jaunimas, ypatingai mokslus einąs, giliai šią mintį apsvarstytų. Kiekvienam, man rodos, gali būt aišku, kad mūsų visas jaunimas neįstengs pasemti sau tų teoretinių žinių gimnazijose arba universitetuose,

bet bus priversta tenkintis tomis žiniomis, kokios pasieks jį kaime prie arklo arba prie dalgio. Lengva gal bus rišti įvairius gyvenimo klausimus, tai jaunimo daliai, kuri turės garbės pasiekti vispusiškai išsilavinusio inteligento vardo, bet tuo tenkintis toli gražu nėra galima. Jeigu mes norime, kad mūsų tautinė valstybė turėtų rimtą, tvirtą organizmą nuo pat pašaknų, tai greta rūpinimosi apie inteligentiją, reikalingą valstybiniam aparatui, privalome rūpintis ir apie tą inteligentiją, kuri turės likti prie arklo, arba kitaip sakant, apie kaimo inteligentiją. Šiandien mes maža turime inteligentų valstybiniam aparatui, bet kur kas mažiau turime, arba visai neturime, tų inteligentų, kurie dirbtų liaudies tarpe, kurie stengtųsi, kad mūsų kaimiečiai taip pat kaip ir miesto intelegentai greitu laiku galėtų stoti lygiame kultūros laipsnyje su kitų valstybių kaimiečiais. Galimas daiktas, kad su laiku turėsime ir šioje srityje atatinkamų darbininkų, bet čia laukimas nėra pageidaujamas, nes plyšys tarp mūsų miesto intelegentijos ir kaimiečių darytųsi kas kart didesnis ir galų gale visai nebeperžengiamas; o tas kaip tik nepageidaujama. Žmonijos istorija rodo faktų, kad nėsant darbui atatinkamų darbininkų, galima tam pačiam darbui naudotis kitais darbininkais, kurie turėdami sau pamatinį darbą sutinka idejos labui atlikti ir kitą, gal nemažiau svarbų darbą. Mes ateitininkai privalome tą imti domėn. Atminkime broliai ir sesutės, kad mes vadovaudamiesi brolybės ir meilės dėsniais privalome dalintis savo žiniomis su savo broliais kaimiečiais, kurie neturi progos rengtis stoti į intelegentų eiles, kurie dirbs arčiau valstybinio aparato. Jie, nors ir prie arklo, taip pat dirbs valstybinį darbą, ir kuo jie įgys daugiau reikalingų žinių, kuo jų gyvenimo akiratis bus platesnis, tuo daugiau galime tikėtis laimingos ateities. Mūsų kaimiečiai, ypatingai jaunimas, privalo būti pilnoj žodžio prasmėj kaimo inteligentai t. y. giliai pažinę ir suprantą gyvenimą ir moką nugalėti įvairias kliūtis. Sunku mums ateitininkams bus įjudinti beveik miegančią letargo miegu mūsų liaudį, nes dar patys maža esame gyvenimo patyrę, bet turėdami tą kilnų sienį visas sunkenybes nugalėsime. Ypatingai palengvės darbas tuo žvilgsniu, kad jau dalis to mūsų jaunimas susiprato ir patys be pašalinės paramos stengiasi surasti sau kelius. Mes privalome paduoti jiems savo rankas, pasidalinti žiniomis ir žengti į tą liaudies masę, kuri lig šiol dar tebemiego. Tikiu, kad toks ateitininkų ir pavasarininkų bendradarbiavimas duos kuopuikiausių vaisių, nes čia rišasi teoretinio ir praktinio gyvenimo mintis. Per pavasarininkus mes paskleisim savo ideją liaudyje ir uždegsime jos širdyje troškimą tos laimės, kuri randama pilnutinio gyvenimo supratime. Patys pavasarininkai įgavę iš ateitininkų platesnių žinių pritaikę jos gyvenime liks tais kaimo inteligentais, kurių taip maža turime, ir jau varys pradėtą darbą toliaus. Ateitininkų darbas pavasarininkų tarpe visai netrukdys jų tiesioginių, kaipo moksleivių, pareigų, nes tam yra patogios aplinkybės kaip mokslo metu miestuose, taip ir atos-

togų metu kaimuose. Visiems mums žinoma, kad didesniuose miestuose, o ypatingai kur randasi vidurinioji mokyklą, yra pavasarninkų centrai, per tuos centrus ateitininkai, kaipo turėdami daugiau teoretinių žinių, gali veikti nurodymais į visas aplinkinės pavasarininkų kuopas. Yra užtektinai faktų, pav. 1918 m. Šiauliuose, kurie rodo, kad artimas ateitininkų ir pavasarininkų (tada dar jie vadinosi Vytiečiai) kontaktas duoda gerų vaisių. Be veikimo netesioginiai t. y. per centrus, ateitininkai artimesnėse kuopose privalo jau ir šiaip figuruoti pavasarininkų veikime: lankyti susirinkimus, rengti paskaitas, pirmininkauti susirinkimuose, padėti surengti pasilinksminimų ir t. t. Atostogų metu, kuomet ateitininkai liuosi nuo mokslo pareigų, darbas turi būt tęsiamas jau artimesniuose ryšiuose: rengiant kursus, pasikalbėjimus, duodant paaiškinimus ir t. t. Taip dirbant mes pamažu prirengsime mūsų tautai tą sveiką, branduoli kuris bus stiprus pamatas mūsų valstybei ir kurs įrodys, kad mūsų tauta iš tikrųjų turi dvasios galiūnų, nors ir kaimo intelegentijos tarpe. *Vyturys.*

Kur patogiausia konferencijai vieta?

Paskutinėje at-kų konferencijoje tarp kitko buvo įnešta sumanymas, ar, geriau sakant, pageidavimas, kad šiais 1923 metais konferencija būtų šaukiama ne Kaune, kaip buvo lig šiol daroma, bet kuriame nors kitame provincijos mieste: Mariampolėje, Telšiuose, Šiauliuose, ar kur kitur. Sumanymas dailus ir apie jo geraisias ir blogaisias puses mūsų organe reikėtų pasikalbėti.

Buvo sakoma, kad visuomet Kaune daromos konferencijos nustoja savo didelės reikšmės, nes kasmet maždaug toji pati salė, tas pats miestas etc. Tiesa, kas dažnai kartojasi tas nusibosta, bet ar konferencija šaukiama kur nors provincijoje turės pasisekimo, tai labai abejotina. Ir štai del ko. Visų pirma Kaunas šiandien yra galima sakyti, pats Lietuvos centras. Čion sueina gelžkeliai, plentai etc., ko nesutiksime nei viename kitame provincijos mieste. Toliau, jeigu kuriame ir būtų gelžkeliai tai jau nėra centre Lietuvos; ir gal tik vienam kitam bus labai arti, o kitiems reikės pervažiuoti visa Lietuva, kas gali pakenkti konferencijos skaitlingumui. Trečia, Kaune nors šiandien yra gana ankšta su butais, tačiau, esant centrui, daug kas turi giminių, draugų, pažįstamų ir atvykęs konforencijon, vis greičiau gaus nakvynę, negu kur nors kitame provincijos mieste, kur tik vienas kitas turi savo pažįstamų. Ir ketvirta, kas mano manymu svarbiausia, tai kad provincijoje darant konferenciją, mes galim neturėti joje sendraugių ir šiaip mums prijaučiančių asmenų, kurie nepaprastai moka paįvairinti visą konferencijos darbų eigą.

Taigi turint visą tai omenyje, nors ir nusibodo kasmet po Kauną trintis, tačiau su išsikėlimu kur nors į provinciją nesiskubinkim. *Draugas.*

Knygos ir žurnalai

Dievo Akyvaizdoje vokiškai parašė kun. Konradas Hock'as, iš 7-os laidos vertė Byras. Kaunas 1922 m. Šv. Kazimiero draugijos leidinys, 321.

Bendrai imant mūsų literatūra yra gana silpna ir neskaitlinga. Pajudinsi kokį klausimą, taip ir skubėk literatūros ieškoti svetimose kalbose.

Paskutiniu laiku šis trukumas stengiamasi užpildyti verčiant veikalus iš svetimų kalbų. Tas darbas gan sekmingai eina visose srityse. Nuo pasaulinės literatūros neatsilieka ir dvasinė.

1922 metais pasirodė iš vokiečių kalbos versta knygutė „Dievo Akyvaizdoje" turinti 184 puslapius in 8⁰. Turinys suskirstytas į septynis perskyrimus: 1. Mokslas apie Dievo visur buvimą; 2. Pratinimasis Dievo akyvaizdą visur prisimint; 3. Dūsavimai Dievo akyvaizdoje; 5. Pamatinės taisyklės mokinantės Dievo akyvaizdą prisiminti; 5. Šventųjų išsireiškimai ir pavyzdžiai Dievo akyvaizdoje prisiminime; 6. Kliūtys sutinkančios Dievo akyvaizdą prisimenant ir 7. Užmetimai pratinimuisi Dievo akyvaizdoje gyventi. Gale yra priedas, kuris neaišku ar tai yra autoriaus ar vertėjo.

Knygutės turinys pilnai atatinka užvardinimui. Visi perskyrimai kalba apie užsibrėžtą objektą. Todėliai del gausios joje tilpusios medžiagos, del nurodytų vidujinio gyvenimo taisyklių patartina kiekvienam, kurs nori geriau savo vidujinį gyvenimą tvarkyti, o ypač naujai besikuriantiems eucharistininkams. Tačiau pastebėtinas, kad ši knygutė rašyta ne tam, jog ėmei pervertei, pervertei vienu vakaru, it kokį romaną ar apysaką ir baigta, bet reikalinga skaityti palengva, apmąstant perskyrimas nuo perskyrimo, įsigylinant į kiekvieną paduotą mintį ir taisyklę. Žodžiu reikalinga skaityti, mastyti ir kai ką užsirašyt.

Bet šalia gerųjų pusių sutinkama ir trūkumų. Pirmiausia ištisai visoje knygutėje nuolat siūloma laiko apribojimas, kaip dažnai Dievo akyvaizda prisimintina. Priede net patiekiamos septynios taisyklės, kurios irgi kyšote kyšo laiko apribojimas. Geras yra daiktas ligoniui vaistai. Tačiau vaistai pavartoti persmarkūs, tai netik ligonį nepataiso, bet dar jam kenkia. Vidujinio gyvenimo žvilgsniu imant žmonės yra llgoniai. Užtat tokio ribojąs laiką siūlomas receptas, mano manymu, yra persmarkūs vaistai. Pavyzdžiui 6 me priedo punkte siūloma kas valanda ar kas valandos bertainį perkratinėti savo sąžinę. Taip, sąžinės perkratinėjimas yra tai vidujinio gyvenimo veidrodis. Bet į tą veidrodį žiūrėti kas valanda ar net puse, tai yra idealas ir labai mažam žmonių skaičiui prieinamas. Imkime net vienuolynus, kur žmonės įpatingos kreipia domės į vidujinį gyvenimą, tačiau ir ten

sąžinės perkratinėjimas numatomas dažniausiai tik du kartu į dieną: prieš pat pietus įpatinis ir vakare įpatinis ir bendrasis.

Taigi, nors labai būtų pageidautinas kuodažniausias Dievo akyvaizdos prisiminimas, tačiau visgi reikalinga atsiminti, kad ši knygutė leidžiama pasauline švientiesiems tobūlybę pasiekusiems, o žmonėms jos tik siekiantiems. Todel toki pasiūlymai kartais, vietoje pageidaujamojo vaisiaus, gali suteikti tik antipatijos ir į visas kas kalbama, žiūrint kaipo į neįvykdomą dalyką. Toliau neaiškumo yra 6-me perskyrime, kur kalbama apie mistiką. Ten persiaurai nušviečiama pati mistikos esmė, ir todel daros nesuprantama.

Nors vertimo kalba yra gana sklandi, bet visgi yra įsiterpusių nepageidautinų žodžių ir išsireiškimų. Kaip antai: *„siaupsiname“* (p. 33)—germanizmas; arba *„trivienasis Dieve“* (p. 49) visai naujai savotiškai kaltas; arba kaip išsireiškimas ...„pasieksim ištikimą bendravimą su *eucharistišku* Išganytojum (p. 33); arba vėl ...„Priimk tik, o Dieve, mano menką, liguistą, nuodėmėms ir kentėjimams paduotą sielą ir apvalyk ją prispaudimo *pečiuje* (p. 146); arba ...atlikus gi *apdūmojimus*... (p. 162). Manau jau praėjo tie laikai, kada „dūmojimus“ turėjome, dabar galima surasti patogesnių žodžių.

Visa suėmus bendrai, reikia pasakyti, jog vertėjas persakęs šią knygelę į lietuvių kalbą, daug yra pasitarnavęs norintiems tinkamai tvarkyti vidujinį gyvenimą.

Ateitininkas.

Naujoji Banga, socialistinės moksleivijos laikraštis N 1, Kaunas, 1923 m.

„Aušrininkai“ su savo organu „Aušrine“ pergyveno jau kelis išsivystymo etapus. Pradžioje savo gyvavimo aušrininkai laikė save tautininkais—laisvamaniais, ateistais. Paskum, kilus Rusijos revoliucijai, aušrininkai, bolševikų prikalbėti, ar jų nusigandę, padarė žingsnį arčiau bolševizmo, laikė, tur būt, negarbingu likti tautininkais ir todel po 1918 met. Mariampolėj išėjusi „Aušrinė“ aiškiai pasisako esanti socialistinė—atmeta tautybę, išbraukia obalsį „į darbą broliai“... Bet ir čia išsivystymas nepasibaigė — aušrininkai—socialistai 1922 met. pradžioje skyla į „marksininkus“, „individualistus“ ir kitokius. Čia jau prasideda jų tarpusavios rietynės ir net sunku besuvaikyti kuo vieni nuo kitų skiriasi. Iš šio n-rio „Naujosios Bangos“ (20 psl.) sužinome, kad moksleiviai socialistai konferencijoj 27—28 d. rugpiūčio 1922 m. savo principu pasirinko „revoliucinį socializmą“, kuris, jų žodžiais betariant, „būtų gyvas akstinas, o ne bet kokia tuščia del mados iliuzija“. Tai toks yra principas vienos buvusių aušrininkų dalies, o be jų, kaip minėjau, dar yra kitų, kurių principų tiksliai tarpu gerai nežinome, tik galima pasakyti, kad visi jie skaitosi socialistais. „Naujosios Bangos“ moksleivių socialistų tikslas

yra: „pažinti visuomenės plėtojimos dėsnius mokslingai išsiaiškinti socializmo pagrindus, socialistinių partijų programas ir jų darbuotę ir aktingai dalyvauti visuomenės gyvenime“. (20 psl.). Kaip matome, šie „Naujosios Bangos“ moksleiviai tapo partine organizacija, nes jie patys sakosi, jog tai esanti jų pasaulėžiūra, „filosofiniai—visuomeninė sąvoka“. Aš gi manau, kad socializmas negali būti pusaulėžiūra—jie geriau savo pasaulėžiūra pavadintu materialistine, tuomet vis tik būtų pasaulėžiūra, nors ir menka. O socializmas, ypač revoliucinis yra partinis nusistatymas. Bet užteks apie principus—aš juos šiek tiek paliečiau, kad geriau galėtume suprasti „Naujosios Bangos“ turinį arba, teisingiau, nesąmoningus ar sąmonigus kledėjimus.

Imdamasis „Naujosios Bangos“ recenzijos, aš nemanau duoti turinio santraukos—tai bergždžias darbas, nes čia nėra — daugiau tai atskiros mintys be sistemos, be plano. Čia eilės „pasaulin“, „pavasario agitatorius“, „reliatybė“, čia monologas „piniguočius“, kuris šaukia: „bučiuokite ir garbinkite mano pilvo taukus“, čia vėl „jauno beletristo pornografiški—dekadentiški užrašai“—„Marytė Jaunamartė“. Bendrai reikia pasakyti, kad „beletristiką“ sudaro negirdėti purvai ir kledėjimai, išskiriant gal bent eilės „pasaulin“. Toliau seka „Mūsų dienos“—garsūs dejavimai ir nepamatuoti raginimai, Clartė, „Buržuazinė visuomenė ir jos mokykla“. Menas buržuazinėj visuomenėj“, „Mintys apie ekspresionizmą poezijoj“, Klausimai, kurie turėtų rūpėti“—čia kalbama apie turtų nacionalizaciją, socializaciją, darbininkus, — ir galop pagiriami socialdemokratai. Šitame neva moksliniame skyriuje, taip pat kaip ir beletristikoje pilna koliojimosi ir dantų griežimo buržujams. Šit straipsnyje „Buržuazinė visuomenė ir jos mokykla“ kalbama apie tokius dalykus, kurie jokio objektivumo neturi—apie religiją mokykloj kalba su didžiausiu pasityčiojimu, jiems humanistinis mokslas taip pat nereikalingas (jie matyt bolševikams pritardami ar jų pamokyti norėtų ir net nieko nekaltą istoriją iš mokyklos išmesti, kad ši neprimintų buržuazinių laikų). Šit kaip jie tyčiodamiesi iš humanistinio mokslo sako: „Humanistinis“ mokslas, kaip negyvas „kultūros“ pažymys, turi visur vyrauti (suprask, buržuazinėj mokykloj“. J. G.). O mūsų kultūringiems socialistams matyt reikalingas parakas ir „gyvi“ įrankiai—vylyčios, „kurios dar neturi vardo“, o tuomet šauks (ir dabar šaukia): „Pasauli! Tu bijai mano kerštu užsidegusios krūtinės, bijai mano šalto ir gilaus žvilgsnio, bijai geležinės rankos, nuo kurios pamojimo žemė ugnimi užsiliepsnotų... Bijok, bijok tu to kerštо; drebėk prieš jį, jis gaisrą išplečia ir žemę su dangumi suliedamas uždega... (2 psl.). O tą pasaulį sudegins „vylyčios nukaldintos meilės ir blogybės jausmo ugnyje“... Nieko sau *meilė, kuri iš kerštо sudegins pasaulį.*

Straipsny „Menas buržuazinėj visuomenėj“, žinoma pirmiausiai pakišamas suvalkiotas istorinis materializmas, menininkų pri-

klausomybė nuo materialių sąlygų; ypatingai dejuojama, kad buržuazinė visuomenė neleidžianti pasireikšti „menininkams“ — naujovininkams ir nenorinti jų suprasti. Man rodos, kad visai bereikalo dejuojama — juk toje mūsų „prakeiktoj“ visuomenėj tiek priviso visokių naujovininkų, kad net baisu knygą į rankas paimti, o jei socialistams taip patinka visokie Saliai Ćemeriai, B. Sruogos, „Šėpšerėrėpai“, Butkų Juzės, Tysliavos, tai, man rodos, visuomenė nei kiek nedraudžia jiems „aromatą smarvėje suuosti“ ir „gražumo dailę purvuose“ matyti (2 psl.). „Mintyse apie ekspresionizmą“ nieko apčiuopiamo be kledėjimų negalima surasti — jei reikėtų pasakyti konkrečiai, kas yra ekspresionizmas, tai ne tik aš, bet ir pats autorius-ekspresionistas, V. Š., greičiausiai nieko nepasakytų, nors ir sako, kad „aprašomas, paliečiamas dalykas apšaudomas žodžiais-vilyčiomis. Jos pataiko į daikto vidų ir jį įkvepia“ (18 psl..).

Aš gal nebūčiau visai ėmęsis recenzuoti „Naujosios Bangos“, nes turinys mums visiems senai žinomas iš bolševistinių proklamacijų, bet mano domesį atkreipė tas socialistų moksleivijos minties krizis, tas jos tragi-komizmas, tas dvokiąs „naujosios bangos“ supuvimas, kuriuo net pačių socialistų laikraštis „Lietuvos Žinios“ yra nemažai pasipiktinęs. „Naujoji Banga“ šaukia: „O jaunimas! Kur jaunimas, tas gyvenimo augintojas ir naujintojas?.. Socialistinė moksleivija, kaip vienetas, negyvuoja... Mes išsiskirstėm ir sulindom į įvairias partijas, paskendom smulkiuose partijų ginčuose ir — prapuolėm... (7 psl.). Mes praradom savo savarankumą ir todel nežymu mūsų darbo: nei tveriamojo, nei griaunamojo. Dar daugiau — mes suburžuazėjom, gyvenimo mažmenose paskendome“ (8 psl.). Mes už šiuos žodžius tik pagirti socialistus tegalime, nes jie, nors kartą, drįso pasisakyti gryną tiesą, parodyti savo apskretusį veidą.

„Gaivinkim idealus! Jaunuomenė! mes idealais tegalime gyventi“, šaukia „Naujoji Banga“ (8 psl.). Čia tai ir išeina aikštėn tas jų tragi-komizmas. Moksleiviai-socialistai, kame tie jūsų idealai? Ar visuomenės labui pasišvęsti, ar kam kitam? Bet ar gali būti kalba apie idealus, kai žmogus, anot jūsų, yra tik medžiagos gabalas, ir kai jo gyvenimas baigiasi kartu su gyvulio gyvenimu. Vardan ko toks žmogus privalo pasiaukuoti kultūros ar ateities žmonių labui, būti doru? Juk yra tik kova už būvį. Reiškia, aš kovodamas galiu neatsižvelgti į kitus ir juos smaugti, o ne pasiaukuoti — juk kova už būvį yra doros norma, todel kitą pasmaugęs žmogus išsilaikysi ir linksmai pagyvensi. Tad suk devyni tuos idealus — man geriau tinka suburžuazėti, ir todel socialistinė moksleivija buržuazėja.

„Tik idealai daro gyvenimą ir pasaulį tokiu gražiu, įdomiu ir įvairiu. Ieškokime grožio ir jėgos!.. Grožio, jėgos ir laisvės siekime!“ šaukia toliau „Naujoji Banga“ (8 psl.). Bet tan šauksman vėl pati „Naujoji Banga“ atsako:

Yr doros vainikas ir paleistuvybėj,
Yr gražumo dailė ir purvuos,
Rasis melo ir gražiausioje teisybėj,
O kaip kas ir aromatą smarvėje suuos (2 psl.).

Tai kam beraginti prie kažkokių grožio idealų? Lįsk purvan — ir bus grožis; sriaubk smarvėje „aromatą“, įsigyk „doros vainiką“ paleistuvybėj — ir įgausi „jėgos“; o kai visas gali purvuose voliotis — aišku, savaimi esi laisvas.

Toliau „Naujoji Banga“ sako: „Tvėryba, tvėrybinė mintis yra šventenybė. Gerbkime tą šventenybę, ūgdykime ir plėskime!“ (18 psl.). Ar gi toji Banga nenumano, kad supuvimas, paleistuvybė yra degeneracija? Ar aukščiau cituotos eilutės nerodo, jog tai nėra kūryba, ir kūryba negali tarpti kai panašūs idealai — purvai yra skelbiami. Bet užteks man cituoti. Be aukščiau nurodytų vietų yra ir kitokių, apie kurias aš nedrįstu čia kalbėti. O visa tai rodo prie kokio krizio priėjo socialistinė moksleivija ir prie kurio gali prieiti kiekvienas, kas atmeta krikščionybės-kalikybės mokslą ir doros dėsnius. Šis socialistinės moksleivijos laikraštis „Naujoji Banga“ yra ne kas kitas, kaip plaukianti iš rytų supuvimo banga, prieš kurią turi stoti ne tik ateitininkas, bet ir kiekvienas žmogus.

J. Grinius.

Naujasis Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Testamentas. Vertė Vyskupas Juozapas Skvireckas. Kaunas 1922, 620 pusl.

Tai Žemaičių Vyskupijos 1421 — 1921 m. Jubilėjui paminėti graži, patogi, dailiai atspausta Rašytojo Dievo Žodžio knyga, skiriama plačiajai skaitančiai visuomenei. Ši knyga norėta išleisti taip, kad būtų pigiausiai prieinama, bet visiems daug nuostolių pridaręs markės kritimas daug sutrukdė ir šiam dalykui; bet vis ir dabar ši knygų knyga tekainuoja 5 lit. suliginamai pigiau negu kitos.

Katalikiškų Šv. Rašto vertimų mes lig šiol teturėjome labai nedaug. Vysk. A. Giedraitis buvo išvertęs tik Naująjį Testamentą, kuris jau senai išsemtas ir kurį vargiai kur begalima rasti. Paskum Šv. Rašto vertimu buvo užsiėmęs visk. A. Baranauskis, tik dėja nepabaigė ir, rodos, jo vertimas nebuvo atspaustas. Pagaliau atskirais sąsiuviniais buvo išleistas Šv. Raštas vysk. J. Skvirecko vertimas kartu su Vulgatos tekstu (tik, rodos, truko keleto knygų). Be to, mes turime dar lietuviškų Šv. Rašto vertimų iš protestantų pusės, kurių galima rasti mūsų katalikiškoje visuomenėje, ypač sodiečių tarpe, kas, žinoma nėra geistinas apsireiškimas. Juk ne vienas mūsų sodiečių giriasi turįs „Bibliją“ ir iš jos visokius karus, marus ir kitokias nelaimes išskaitąs ir galįs pranašauti. Dabar bus užkirstas kelias visokiems negeistiniems „pranašams“ savo „pranašystes“ skleisti, nes kiekvienas tautietis galės nusipirkęs šį Naująjį Testamentą pats paskaityti

ir savo sielai tikrojo dvasios maisto įsigyti. Tik reikia pegeidauti kad Komitetas Šv. Raštui populiarinti kaip galima greičiau išleistų Senąjį Testamentą ir tuo užkirstų kelią blogos valios žmonėms platinti nelemtas ir didžiai klaidingas „Šventraščio Paslaptis“, kurios ypatingai platinamos jaunuomenės ir moksleivijos tarpe visokių „naujatikių“ ir “perkūnininkų“, kad daugiau žmonių suklaidintų ir tuo pastumėtų bedievybės glėbin. Taigi labai yra pribrendęs reikalas plačiajai visuomenei susipažinti su Šv. Raštu, ir todel be aukščiau minėtų katalikiškų Šv. Rašto vertimų šiuo nauju Naujojo Testamento vertimu mums tenka daugiausiai naudotis ir pasidžiaugti Jo sulaukus.

Naujojo Testamento turinį, kas kiekvienam geram katalikui turi būti žinoma, sudaro keturios Evangelijos; Šv. šv. Mato, Morkaus, Lukaus ir Jono, Apaštalų darbai, šv. Povilo laiškai, rašyti atskiroms bažnyčioms, kaip tai Romos, Korinto ir k., ir atskiriems asmenims: Timotiejui, Titui, Pilemonui — iš viso šv. Povilo laiškų yra 14; toliau eina katalikiški, t. y. visuotini, skiriami ne kuriai vienai, bet daugeliui bažnyčių, laiškai, kurių yra septynetas: pirmas jų parašytas šv. Jokūbo, II ir III šv. Petro, Bažnyčios Galvos, kiti trys parašyti šv. Judo apaštalo; pagaliau Naujasis Testamentas baigiasi šv. Jono Apreiškimo knyga arba Apokalipsiu. Visas Naujasis Testamentas suskirstytas straipsneliais, kuriuose isdėstoma koki viena mintis ir tai pažymėta atskirais antgalviais, kas duoda galimybės skaitytojui geriau orientuotis. Be to, visur yra perskirimų ir eilučių pažymėjimas, ko neteko man matyti (eilučių pažymėjimo) protestantų vertime. Kai nėra eilučių sužymėjimo tuomet gali kilti abejonė vertimo autentiškumu, ir negalima taip greit tokio vertimo patikrint. Prie šio Naujojo Testamento vertimo vertėjo yra taip pat pridėti aiškinimai, kas palengvina teksto supratimą ir kas tokiuose leidiniuose reikalinga, tik reikia pasakyti, kad tie aiškinimai yra vietomis pertrumpi, o ypač Apokalipso knygoje turėtų būti platesni, nes šv. Rašto teksto dalis bene bus sunkiausia. Apie vertimo trukumą šiuo kartu netenka kalbėti, nes už tai kalba vertėjo autoritetas, ir man visai juokinga būtų į tuos dalykus kištis, nes, man rodos, ir didžiausias specialistas vargiai ką nors čia prikištino suras. Tad moksleivija, naudokimės šiuo Naujojo Testamento vertimu, semkime iš čia išmintį, tobūlinkime savo sielą. Visuomet prisiminkime šios knygos leidėjų žodžius: „Šios amžinosios knygų knygos yra tiesiog mokslų enciklopedija, viso keriopos išminties aruodas. Už Šventąjį Raštą nėra ir nebus įvairesnių ir turtingesnių knygų, kur tiek žmonių ir tiek jų veiksmų rodytųsi. Šalia visa to, tai kilniausi žmonių būdą švelninanti poezija... Biblija švietė, kultūrino ir tebekultūrina visą pasaulį tuo pačių žygiu vesdama jį išganymo keliu tiesiai į Mokytojo Rūmus laukiamąjį Edeną“. Todel, tenebūna moksleivio ateitininko, ant kurio stalo nebūtų atskleistų tos Amžinos Knygos

puslapių, iš kurių kiekvienas turi skaityti tą pasaulio išmintį. Iš visų draugų šis draugas, Šv. Rašto Knyga, turi būti artimiausis draugas! *J. Grinius.*

K. A. Orbelio. **Supratimo Raktas.**
Linkuvos Dėdės. **Gyvi akmens.** Kaunas 1923. p. 32.

Pirmas dalykėlis jau buvo „Ateityje" spausdinamas, antras gi visai naujas.

Ateitininkuos pradeda stiprėti ir vystytis Evangelijos ir Eucharistininkų sekcijos. Kitose šalyse joms yra skiriama ir rašoma nemaža raštų. Mes gi, nekalbant jau apie pačią Evangeliją, tos rūšies litiratūros kaip ir neturėjome. Ir tai gyvai atsiliepia tų pačių sekcijų darbe! Taigi reikia tarti autoriui ačiū, kad jis pirmas pasigavo to darbo, ir štai patiekė mums labai gražaus ir naudingo dvasiai peno. Beliekti palinkėti, kad ateitininkai, gi ypatingai aukščiau minėtos sekcijos, ne tik patys skaitys, betgi ir pasistengs ir plačiau šias knygeles paskleisti. Tai būtų jų tiesioginė pareiga.

Knygelių gale paduota keletas patarimų Šventraščio tirėjam.
P. G.

Skautas. Lietuvos skautų organizacijos organas. Nr. 1 (5), 1923.

Nors ir nepalankiomis aplinkybėmis mūsų broliai skautai nenuleidžia rankų, kruta, juda. Jų veikimas Lietuvoj prasidėjęs vos 3—4 metai apima šiandien vis didesnius jaunimo būrius. Įsikūrė net savo organą, kuris jau eina antri metai. Ėjimas sunkus—iš Redakcijos žodžio aiškėja, kad trūksta lėšų, tinkamų bendradarbių. Šiame numeryje randama du straipsnių: skautų įstatai ir moralės auklėjimas ir Naujoji auklėjimo sistema, skautų gyvenimo ir tarptautinės skautininkų konferencijos aprašymą. Straipsniai įdomūs, svarbūs netik skautininkui, bet ir kiekvienam moksleiviui. *Juozas.*

Mūsų gyvenimas

Friburg'as (Šveicarija). Friburg'o Studentų Ateitininkų kuopa, kuri šiemet, deja, yra labai sumažėjus, nes vos turi septynis savo narius, būdama toliau nuo Lietuvos, vėliau kiek sužinojo ir apie draugo Jurgio Krasnicko netikėtą, žiaurią mirtį. Ji kaip griausmas—perkūnas krito netikėtai į mūsų tarpą: Jurgis Krasnickas užmuštas. Gaudome laikraščius, ieškome žinių. Bet jų maža tenka sužinoti, vien tas tikra, kad a. a. Jurgio jau neturime gyvųjų draugų tarpe. Tariamės, kas darytina, kaip a. a. Jurgiui pagelbėjus. Aišku, tik vienas būdas yra, — tai malda už jo sielą. Ta minčia eidami, suruošėme gedulingas už a. a. Jurgį pamaldas—ketvertynas. O kad ir mums patiems įsigilinus į šį

įvykį, kad sukėlus savy dvasios darbuotis su nenuilstama jėga ta plotme, ką ir a. a. Jurgis veikė, susirinkome 3—XII pas mūsų pirmininką d-gą Kl. Ruginį posėdin. Suėjome, žinoma, ne rezoliucijų išnešti, kurios gyvenime, ypač dvasios, realesnės prasmės neturi, bet pagvildenti aktuales problemas,—tai gyvenimo ir mirties klausimus, jų religinę bei filosofinę reikšmę aptarti, kad tų giliųjų tiesų prisiminimas mums nurodytų dar kartą kur einame, ko siekiame, kaip ir kokiomis priemonėmis galime tikslą atsiekti. Susirinkimą atidarius, sukalbėjome sustoję „Amžiną atilsį“ už a. a. Jurgio sielą. Du mūsų draugai padarė daug ir gilių minčių, kurias čia stengsiuos kiek galint tikriau atvaizduoti. Pirmutinis kalbėjo d-gas Kl. Ruginis. Prisiminęs, kaip Egipto gyventojai gerbė savo numirėlius ir visą savo mokslą buvo nukreipę į užkarstinį gyvenimą, kad į jį prisiruošus, kaip savo numirėliams jie statė architektūros didžius paminklus, sfinksą, piramidas, didžius kapinnnus; kaip paskui romėnų tauta gerbė numirusius net savo namuos jiems aukurus statydama, — begaliniai ryškiau mums tai nušviečia krikščionystės dieviškas mokslas, — jis primena mums (tai tikėjimo nepajudinama tiesa) šventųjų bendradarbiavimą, primena, kad šis gyvenimas tai vien prisiruošimas į būsimąji, tiesa, jau ne valandomis ir ne metais apskaitomą gyvenimą. Kadangi šis gyvenimas mums yra prisiruošimas į būsimąjį,—čia glūdi begalinė vertė mūsų dabarties, mūsų dabartinio gyvenimo. Juo ilgiau gyvename, juo daugiau turime progos gerai prisiruošti, juo galime daugiau užsidirbti, taip sakant. Gyvybės Davėjas—Dievas ne vien mums gyvenimo meilę įkvėpė, bet ir gyvybės instinktą įdiegė. Mes nejučiomis gailimės nušalusio žiedo, kenčiančio gyvulio, o ką jau kalbėti apie mirštantį žmogų, o dar labiau, žuvančio už didžią ideją kovotojo, tos idejos karininko, generolo! Nekartą mums ašara suvilgo blakstieną, kada prisimename už mūsų ideją kovojusius ir jau mirusius draugus, a. a. Bortkevičaitę, mirusią Rusijoj, Vytautą Endziulaitį, A. Matulaitį, Dovydaitį ir kitus: jie vadai, jie karininkai, jie mūsų idejos generolai! A. a. Jurgis Krasnickas žuvo, žuvo nuo žmogžudžio rankos... Mūsų gi obalsis: „Viską atnaujinti Kristuje“, taigi ir Lietuvos žemelę apvalyti nuo tokių dvasios supuvėlių, kaip kad nuo kurio rankos a. a. Jurgis žuvo. Mūsų idejos priešas mums atėmė vieną mūsų aktualų, darbštų narį. Taip a. a. Jurgis, jei ir ne tiesioginiai, bet už mūsų ideją žuvo. Lai toji ideja mus perima, sužadina stipriausią pasiryžimą atadirbti tą, ką būtų jis padaręs. Jis buvo vienas gabiausių, doras katalikas, didžiai iškalbus. Nesenai baigė jisai Mariampolės gimnaziją, bet per pirmutinius studentavimo metus tiek pasireiškė plunksnos vartojime, ko kiti nieku būdu padaryti negalėjo. Jo mirtis tai mums didelis minusas. Bet užtat mes, tos pačios idejos vedami „Viską atnaujinti Kristuje“ ruoškimės būsiman darban su padvigubinta energija, o tuomi mes ir jo atmintį pagerbsime.

Pirmininkui pabaigus, priimta dienotvarkė: 1) D-go Ed. Turausko paskaita, 2) Pranešimai ir sumanymai.

Seka d-go Ed. Turausko paskaita „Mirties prasmė“. Tai filosofiniai religinė studija.

Kaipo motto paėmė Kristaus žodžius: „Budėkite ir melskitės, nes nežinote nei dienos, nei valandos“, vaizdžiai piešė toliau mirties filosofinę prasmę. Pirmiausiai pastebėjo, kad mirtis tai fizinis įvykis, fizinis faktas: taip sakant gyvenimo siūlo nukirpimas.

Kas gyvenimas? tai momentų eilė. Štai turiu laikrodėlį ir betariant man šiuos žodžius praslinko keletas momentų ir tuo keletu momentų jau mano mirtis arčiau... O mirtis turi žmogaus asmenybei didelės prasmės. Jeigu mes turėtume kontraktą su gyvybės Davėju, mirtis nebūtų tiek prasminga kiek dabar. Tuomet lauktume vien paskutinės valandos. Dabargi dorybės, aktingo gyvenimo svarbiausis akstinas: „Budėkite!“ Bet negana budėti. Žmogaus sugadintoji prigimtis nuolat traukia žmogų į blogą, stumia nusidėti, eiti į kompromisus su savo sąžine. Iš čia kyla Dievo malonės reikalingumas. Ją Dievas mums duoda; pirmutinę net be aktualės mūsų valios, per krikštą, kitos malonės gaunamos su mūsų valios sutikimu. Dievo malonė yra dovana, o dovanos pelnyti negalima. Kaip kas upelio užtvanką atidaro, jis vandens nesukuria, tik kliūtį pašalina, lyginai su Dievo malone, žmogus jos nepelno, bet tur kliūtis jai pašalinti. Kliūtys gi pašalinamos gyvenimo nekaltumu ir malda. Tiesa, visas doras gevenimas, tai nepaliaunama malda. Čia tai mums ir antras Kristaus persergėjimas ir akstinas: „Melskitės!“

Mirtis. Gyvenimą aptarėmė kaipo momentų eilę. Ar ta momentų eilė yra ribota? Yra du mirties interpretavimai– aiškinimai. 1. a) Visų nekrikščioniškų galvotojų, poetų, rašytojų, žodžiu, visų netikėlių, mirtis — viso pabaiga, paskutinis žmogaus gyvenimo momentas. b) Kadangi sulig jų manymu daugiau nieko nėra vien tik kūnas, tai mirties prasmė jų glūdi tame, kad jų kūnas, buvusioji gyva materija taps maistas būsimoms kartoms, kurios irgi nedaugiau turi prasmės, kaip ir esamoji karta. Gyvenimo tragizmas! Tokiu aiškinimu einant, — gyvenimas yra absurdas.

2. Krikščioniškas mirties aiškinimas. a) Mirtis yra antras gimimas, b) ji yra auka.

a) Žmogus nepaliauja gyventi. Ateina momentų eilės galas. Ir kuomet tie momentai keičiasi, žmogaus gyvenimas įgauna naujo pobūdžio, naujos gyvybės: žmogus gimsta naujam amžinam gyvenimui, kur jau nėra momentų, nei jų eilės pabaigos, ten amžinybė.

b) Žmogaus mirtis gali būti auka. Šia auka galima prisidėti prie Dievo garbės ir prie artimo labo. Visas gyvenimas ir pati mirtis įgauna aukos pobūdžio jeigu toji mirtis, paskutinis gyvenimo momentas su savo baisumais ir kančia iš anksto Dievui

ir artimiems paaukotas. Mirtis to yra laiminga, nes ji Dievui atiduota. Tokio paaukavimo savo mirties Dievui ir artimiems mes turime tūkstančius tūkstančių pavyzdžių.

Žmogaus asmuo yra vienas vienintėlis ir dviejų žmonių nėra, kad būtų tas pats asmuo, taip kaip visoj prigimtyj nėra tapatybės (identitas) tarp dviejų molekulų. Visi mes pavieni asmenys, Kristaus mistinio kūno sąnariai, nes Jo Bažnyčia — tai jo mistinis kūnas. Ir kiekvienas asmuo turi savo funkciją, savo paskirimą atlikti. Tasai paskirimas asmeniui jo funkcijų, jo pašaukimas, — tai jo tikrasis vardas, o ne simbolinis, kurį per krikštą gauname. O tos vienatinės asmenybės Dievui ir artymiems pašventimas, tai ypatingoji auka. Ir mirtis šiuo žvilgsniu naujos prasmės įgauna, o gyvybė — begalinės vertės. Užtat, jeigu žmogui atimta galimybė savo pašaukimą — užduotį išpildyti, — jam daroma begalinė skriauda, nes žmogus nepasikartoja. Štai kodel užmušimas žmogaus yra mirtinoji nuodemė ir net yra bendrosios teisės baudžiamas, nes tai yra ir visiems bendra skriauda. Jeigu pasaulis turi tą atlikti ką turėjo tas asmuo padaryti, jeigu jisai yra žmonijai atimtas, - visai žmonijai padaryta skriauda. Bet pirmučiausiai tai jis pats nuskriaustas, nes atimta jam galimybė išvystyti gautuosius talentus, juos padvigubinti ir savo Dievo garbei atliktų darbų puokštę Dangaus Tėvui nunešti. 2. Nuskriausta žmonija, nes iš jos tarpo atimtas vienas individumas— asmuo savo užduoties nesuspėjęs atlikti. 3. Nuskriausta Bažnyčia, kurios narys a. a. Jurgis buvo tikras, gyvas, aktyvus sąnarys. 4. Nuskriausta Lietuva, kaipo žmonijos ir Bažnyčios dalis, savo gero sūnaus netekusi. 5. Ir mūsų organizacija yra dideliai nuskriausta, nes mūsų idėjos gaivintojas žuvo. Užtat ir atsakomybė begalo yra didelė už padarytą visiems skriaudą.

Kaip į mikroskopą žiūrint ašarota akimi maža ką įspėsi, taip ir apie mirtį galvojant. Jeigu žmogus verktų, graudintųs,— nebūtų tikslu: toji atperkamoji auka—mirtis, yra mums pamokinanti ji suteikia ir mums dalį patyrimo,—žmogus nežino nei dienos nei valandos. Pasiklausyk prieš užmigsiant širdies plakimo. Ar daug reikia kad ji sustotų plakusi? Kur, kame ir kada ji sustos plakusi? „Budėkite ir melskitės nes nežinote nei dienos nei valandos“, —tai Išganytojaus atsakymas.

Turim pagrindo spėti, kad netikėtoji mirtis a. a. Jurgį užtiko prisirengusį, nes buvo visada doras katalikas, gyvas Bažnyčios narys, o vėl diena ar dviems prieš mirtį Mariampolėj ateitininkams paskaitą laikė apie sielą. Kitaip sakant, apaštalavo ir kartu trumputes rekolekcijas atliko, nes apie sielą, Dievą kalbėti, vistiek ką melstis. Bet mūsų pirmoji pareiga už jį melstis, savo kentėjimus pašvęsti mirusiems draugams. Jie pasirinkimo jau neturi. Malda už juos ir mums naudinga, o kita—tai vienatinis budas milimiems asmenims pagelbėti. Dar vienas kitas savo pastabas padarė ir priejome išvados, kad reikalinga mūsų Organizacijos rūpintis labiau branginti savo mirusius draugus ir stengtis per būsimą „A.“ kon-

ferenciją įstatų keliu pravesti, kad už mirusį Sąjungos narį nevien vietinė ateitininkų kuopa, bet ir visos kuopos pasistengtų suruošti už velionį gedulingas pamaldas. Žinoma, čia ne vien apie a. a. Jurgį kalbama, bet bendrai statomas maldos sulidarumo principas, kadangi tikimasi nes žinių neturime, kad mūsų S—gos kuopos ne vien posėdžiavo ir tuščiu atsistojimu pagerbė a. a. Jurgio atmintį, bet kad ir pamaldas už jį surengė arba ruošiasi surengti.

Toliau kalbėjomės apie „Studento Jurgio Krasnicko Fondą“ sutarta aktyviai tąjį fondą remti. Tam reikalui pašvęsti visus esamus kuopos iždе nuo 21—22 metų likusus pinigus.

Susirinkimą baigėme su pakilusia dvasia, su pasiryžimu padvigubintomis pastangomis darbuotis. *K. Bitikas.*

Ežerėnai, Iš visos Lietuvos kampelių girdėtis apie moksleivių ateitininkų viekimą o iš Ežerėnų—nė žodelio, tarytum čia jų visai ir nebūtų.

Jau nuo $19^{21}/_{22}$ mokslo metų ir Erežėnų progimnazijos moksleivių turima savo katalikiškos pažiuros „Ateitininkų kuop. Nors ir sunki buvo mūsų ateitininkų įsigalėjimo pradžia—buvo tam priežaščių: viena, kaip mokiniai, taip ir mokytojai nevienodos pažiūros, antra, kas svarbiausia, progimnazijos direktorius pasirodė labai priešingas „Ateitininkų idejai—tačiau dabar galima pasidžiaugti: jau turime apie 60 prijaučiančiųjų mūsų idejai draugų. Kuopos valdybą sudaro: pirmininkas Balys Žaleskis, pavaduotojas Juozas Matulis, sekretorius Norbertas Skurkis ir iždininkas Antanas Skvarčinskas. Susirinkimai nutarta daryti ir daroma kas šeštadienis, kurie gana gyvai praeina. Skaitomi referatai: Kun. Kap. Janilionio „Moksleivio ateitininko gyvenimo linija“, mokyt. Bruzgulio „Prietarai ar tiesa“, „Alkoholis ir jo kenksmingumas“ mok. Zaleskio „Knygų skaitymo svarba“, mokyt. A. Urbono „Skautininkai ir jų veikimas“, „Mūsų auklėjimas“ ir t. p., tariamasi, kartais deklamuojama ir t. t. Kuopa turi sudariusi atskirą nedidelį knygynėlį; knygyninku yra paskirta mok. El. Lukašiunaitė. Nuo Naujų Metų kuopos nariai išsirašė 17 egz. organo „Ateitis“, ateityje žadama parsiųsdinti dar daugiau. Po Velykų atostogų manoma suruošti viešas vakaras su vaidinimais ir papildyti lėšas . Leidžiamas savo laikraštėlis „Jaunas Diegas“ kurio tuo tarpu, dėliai nenuveikiamų kliūčių šiais mokslo metais dar nei vieno Nr. nėra išliesta.

Nors mūsų kuopelės pajėgos silpnokos ir daug ko dar turima nenuveikta, tačiau tikimasi, kad su laiku labiau pribrendę, tvirčiau galėsime imtis darbo ir sekmingai darbuotis Tam ką savo obalsiu gyvenime yra pastatę.

Dieve padėk palaimintoj dirvoj. *Vargo Plunksna.*

Ukmergė. Nors jau ketvirti metai yra kaip įsikūrė mūsų gimnazijoje ateitininkų kuopa, bet... turbūt pirmąsyk jos vardas pasirodys „Ateities“ skiltyse ir pirmąsyk draugėms-ams teks skaityti apie jos veikimą.

Ir iš tiesų Ukmergė, tai vienas iš labiausiai užmirštų Lie-

tuvos kampelių ir gal vienas labiausiai paskendęs materializmo bangose. Nedrovėdamas pasakysiu, jog čia beveik visa intelegentija (išskyrus dvasiškiją ir dar kokį vieną antrą asmenį) yra taip vadinami Markso pasekėjai. O tokioje tvankioje atmosferoje žinoma, nelengva veikti.

Nežinau ką manė rašydamas apie Ukmergės ateitininkų kuopą Karklynas 1 nr. socialistinės moksl. organe „Naujoji Banga“ sakydamas: „Jie gyvuoja tol, kol juos kas tempia, skatina, o jei nieks nevadovautų, tai galima būtų jų greito galo sulaukti.. “

Tiesa, nėr ką sakyti labai puikiai tempia, skatina ir vadovauja, kad net buvo uždraudę susirinkimus daryti, o tuo tarpu jų taip vadinamai „Kultūriniai“ kuopai duota didžiausia laisvė ir retas susirinkimas, kuriame neatsilankytų mokytojas su savo patarimais. Ir tai nė kuo nepasižymi, jokia savo „Kultūra“, jei bent rabaksų rengimu!.. Jau vien iš to aišku, kiek mums kas padeda, jei pats gimnazijos kapelionas kun. P. Lagis per dvejus metus nė akių mūsų susirinkime neparodė, nors ir buvo kviestas kelis syk.

Tuo tarpu vieno tik trokštame ir laukiame, kada leis mums nors bent liuosai veikti, o apie vadovavimą ir padėjimą, tai nėr ko nė kalbėti.

Neatsižvelgiant į visas aplinkybes veikimas eina neblogiausiai, žinoma ačiū pačių nariu veiklumui ir solidariškumui, kuriuos jungia bendrai mus visus Kristaus meilė, įkvėptoji buvusiojo a.a. kun. kapeliono F. Daniusevičiaus. Tai buvo tikras nenuilstantis darbininkas Kristaus vyndaržy, o mūsų geriausias Tėvas ir Mokytojas!..

Dabar kuopoje yra apie 80 narių, neskaitant jaunesniųjų t. y. I; II ir III kl., kuriems yra uždrausta p. Direktoriaus dalivauti kokioje nors kuopoje. Visa kuopa padalinta į dvi kuopeles: (buvo į tris su jaunesniais) I-mą sudaro VIII, VII ir VI kl. II-trą — V, IV ir iš dalies III ir II. Visuotinus susirinkimus daromė kas mėnuo, o kuopelių kas dvi savaiti ir tankiau.

Iš sekcijų pažymėtinos sekančios: 1) Filosofininkų, 2) Artistų mėgėjų, 3) Sporto, 4) Draugijų ir žadama sutverti 5) Folklioristų. Apie jų veikimą paminėsiu vėliau.

Mergelių kuopoje tai visai nedaug (nes jų mažai ir yra gimnazijoje), bet reikia džiaugtis tuo, nes vienos iš rimčiausių, kurios visokius rabaksus ir flirtus tankiausiai visai neigia, o jų tarpe yra pilnoje žodžio prasmėje tikrų vaidilyčių, visa siela ir širdimi atsidavusių Kristui!.. Laiminga būtų Lietuva, jei daugiau tokių dukterų susilauktų! *J. N. Varguolis.*

Šiauliai. Šiais mokslo metais Šiauliuose sulaukėme naują direktorių p. V. Šliagerį. Prie naujo direktoriaus daug kas pakitėjo gimnazijos gyvenime. Ypač tai atsiliepė moksleivių ateitininkų gyvenime, nes naujasai direktorius išsireiškęs atėjęs į Šiaulius išnaikinti ateitininkų, kaipo srovinės organizacijos. Pradžioj jokių aiškių represijų iš gimnazijos administracijos nebuvo. Todėl

du kuopos susirinkimai buvo padaryti dar gimnazijoj. Tačiau, kai direktorius pasijuto remiamas didesnės dalies pedagogų tarybos narių socialistų ir prieš religiją nusistačiusių, užgynė ateitininkams viešai gimnazijoj veikti, remdamas neva Šv. Ministerijos duota teise. Užgindamas ateitininkų veikimą direktorius rėmėsi kokiu tai Šv. Ministerijos aplinkraščiu (del kurio, rodos, ir praeitais mėtais buvo kilę nesusipratimų) ir direktorių susivažiavimo su ministeriu priešakyj rezoliucija. Bet tiesioginai draudžiančio atetininkų veikimą aplinkraščio ir direktorių susivažiavimo rezoliucijos nėra; rodo tas kad ne visose gimnazijose ir kitose aukštesniojo bei vidurinio mokslo įstaigose draudžiama ateitininkams veikti: kitur jie laisvi savo darbą dirba. *Šiaulių kuopa del to,* turinti apie šimtą narių, verčiama slaptai dirbti. Rodos, grįžo caro priespaudos arba bolševikų valdymo laikai, kada ateitininkai buvo žiauriausiai persekiojami. Negalima gi taip elgtis su ateitininkais dabar, kai jie parodė tiek tautinio susipratimo ir pasišventimo gynime mūsų tėvynės laisvės!

Dar tokio draudimo neteisėtumą išrodo privalomas dėstymas tikybos gimnazijoj. Pavyzdžiui, direktoriui pritariant įkurta mokslo mėgėjų kuopa su fizikos-matematikos, gamtos-geografijos ir kitais skyriais. Fizika, geografija ir k. dėstomi gimnazijoj dalykai ir jiems tirti bei nagrinėti leidžiama steigti kuopos, o ateitininkams, kurie savo tikslu laiko tikybą ir tikybinį išsilavinimą, draudžiama, nors tikyba taip pat dėstoma gimnazijoj. Aišku, kad tai yra sauvalingas ir partingas uždraudimas, kad tai varžymas tikybos teisių mokykloje. Be to, buvo norima įsteigti katalikių mergaičių moksleivių kuopą, bet direktorius su pedagogų taryba įstatų nelegalizavo tik del to, kad juose buvo minima žodis „tikyba“ ir „katalikių“. Argi galima panašiai elgtis demokratingoj valstybėj ir tikybinėj (kurioj tikyba privaloma) mokykloj?! Tat tikimasi, kad katalikiškoje visuomenė atkreips į šį dalyką domės ir pareikalaus tikybai prideramų teisių.

Z.

Draugai-ės!

Nuo Naujų Metų „Ateities“ redagavimas perėjo į studentų rankas. Naujoji Redakcija kviečia draugus-es bendradarbiavusius iki šiol ir toliau bendradarbiauti. Taip pat jinai tikisi sulauksianti naujų plunksnos jėgų, naujų bendradarbių, kurie labai reikalingi norint mūsų organas pagerinti. Todel tikimės, kad draugai-ės tai supras, ir mums raštų nebestigs.

Redaktorius-leidėjas Dr. L. BISTRAS. Spaustuvė „RAIDĖ“ Kaune.